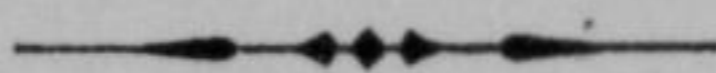

Poštnina v kraljevini S. H. S. pavšalirana.

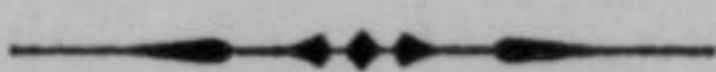
Leto XXXVI.

Številka 10.—12.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. RUDOLF SAJČIČ.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna tiskarna“.

1922.

VSEBINA.

1. Ivan Kavčnik †	257
2. <i>Univ. prof. dr. Lapajne</i> : Novo meddržavno kazensko pravo	263
3. <i>Dr. E. Pajnič</i> : Glava XVIII. osnutka kazenskega zakonika	275
4. <i>Dr. Francé Goršič</i> : Imenstvo preklicnega reda	289
5. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
a) Soprog ni dolžan plačevati alimentacije soprogi, ločeni od mize in postelje, čim je stopila v nov zakon, naj si novi zakon ni veljaven (§§ 111, 879, 109, 1264 o. d. z.)	298
b) Vpis zemljiškoknjižne pravice, čim je opravljen, je materialnopravno učinkovit že od dneva vložene prošnje. (§§ 29, 104, 26, 31, 32 o. z. z.)	300
c) Vsled določbe čl. 38 ustave še ni prestalo sodstvo o fidejkomisih. (čl. 38 in 130 ustave.)	302
d) Preudarku sodišča je prepuščeno, koliko izvedencev in katere da zasliši. (§§ 351, 272 c. pr. r.) Dejansko podlago za rešitev pravnega vprašanja mora stranka nuditi že na prvi stopnji, sicer je tozadevni, šele na prizivni stopnji podani ugovor nedopustna novota. (§§ 482, 503, št. 2 in 4 c. pr. r.)	304
B. Kazensko pravo.	
a) Tatvina v družbi. — Sokrivda obstoji tudi, ko napeljevalec svojemu nagovarjanju pripomni, naj napeljani kaznivo delo izvrši „če hoče“. — Dobrovoljno odnehanje enega tovariša od dogovorjene izvršitve započete kraje ne oprošča drugega tovariša odgovornosti za njegovo osebno sodelovanje	306
b) Kugo širi v smislu § 66 zak. o živalskih kužnih boleznih od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak. le oni, ki kaj započne ali kaj opusti, iz česar se kuga razširi na druge domače živali	309

SLOVENSKI PRAVNIK.

Leto XXXVI. V Ljubljani, decembra meseca 1922. Štev. 10.—12.

Ivan Kavčnik †.

Društvo Pravniki tuguje ob svežem grobu svojega prvega in edinega častnega člana Ivana Kavčnika, predsednika viš. deželnega sodišča v Ljubljani. Z njegovo prerano smrtjo je društveno glasilo, Slov. Pravniki, izgubilo za vedno svojega najvztrajnejšega, odličnega sodelavca.

Sedaj pokojnega Ivana Kavčnika in naše pravniško društvo je nad trideset let vezalo tesno, dejansko prijateljstvo. Ko je Ivan Kavčnik odhajal leta 1914 iz Ljubljane kot dvorni svetnik vrhovnega sodišča na Dunaj, je na poslovilnem večeru, ki mu ga je priredilo društvo, iskreno povedal, »da se rad spominja, kako je pred mnogimi leti stopil v ožji literarni stik z društvom Pravniki in kako mu je bila lastna potreba, gojiti to zvezo, ki je tako postala neolčljiva.« (Slovenski Pravniki, 1914 str. 223.)

Rečeni stik se je bil pričel l. 1891, ko je I. Kavčnik kot sodni pristav v Kranju priobčil v društvenem glasilu »Pripomnje k odločbi najvišjega sodišča z dne 10. marca 1891, v knjigi judikatov št. 123«, ki je določala preračunavanje terjatev, nastalih pred l. 1799, a plačljivih po 1. novembru 1858 (razmerje med goldinarjem dunajske veljave in goldinarjem nove avstr. veljave). V rahli kritiki tega judikata je Kavčnik podal znamenito staro gradivo za presojo vrednosti terjatev ob padanju vrednosti papirnega denarja. V današnji dobi bi razprava o tem ali sličnem predmetu ne bila nič posebnega. Za oni minuli čas je pa le vprašati, kako to, da se je Kavčnik s tem strokovnim

spisom, ki je bil menda njegov prvorojenec, lotil baš tega tedaj apartnega vprašanja.

Odgovor na to pokaže osnovno lastnost Kavčnika, ki je napravila iz njega odličnega sodnika in jurid. pisatelja. Kavčnik ni pristopal k jurističnim problemom zato, ker so problemi, marveč zato, ker je hotel biti vesten in temeljit sodnik. Pozitivno se lahko trdi, da so premnogi njegovi juristični spisi nastali le vsled in radi njegove prakse. Če mu je bilo treba pre-mišljevati slučaj, premislil ga je temeljito s pomočjo literature in judikature. In sad tega ni bila le dobra odločba, marveč tudi razprava v Slov. Pravniku, v kateri je pokazal in utemeljil svoje lastno mnenje. O »vrednotah« (valutah) priobčil je daljšo razpravo še v Slov. Pravniku l. 1900. Bavil se je tudi literarno s temi stvarmi, ker so mu pač prišle v praksi pod roko stare vknjižene terjatve, katerih vrednost je bilo treba preračunati na tekočo veljavo. Iz prakse je tudi potekla koj l. 1892 v Slov. Pravniku Kavčnikova obsežna razprava o pozivnih pravnih, v kateri je kritično obdelal sporna vprašanja o pozivni pravdi zaradi hvalisanja in o pozivu pri nameravani stavbi (sosedsko pravo). Tu je bil nanesel vso dotično teorijo in judikaturu. In tako je dala vestna praksa pobudo skoraj vsem njegovim nadaljnim člankom, ki jih je priobčeval v društvenem glasilu. List sam pa mu je bil tudi pobuda, v njem je nekako račun dajal o svojem sodniškem delu, kar mu je bilo obenem zadoščenje, in zato je tako lepo javno priznaval, da mu je zveza z društvom lastna potreba.

Ko je l. 1893. prišel za pristava dež. sodišča v Ljubljano, je takoj zastavil svoje moči pri delu društva Pravnika. Na glavni skupščini v januarju 1894. je stavil več praktičnih predlogov in zlasti opozarjal na nejasne jezikovne določbe vladnega načrta za novi civ.-pravdni red. Izvoljen je bil v odbor in v odsek za društveni list in obdržal te funkcije deset let do l. 1904. Deloval je zlasti za društveno knjižnico (čitalnico) in pri društvenih predavanjih. Na njegov predlog je dalo društvo Pravniki iniciativo za poljudna znanstvena predavanja, ki so se vršila l. 1901. in 1902. v Ljubljani.

Posebno veliko zaslugo si je pa pridobil I. Kavčnik, da je priredil novi izvršilni red za društveno zbirko zakonov. Po-

nudil se je za to delo društvu sam v seji 29. aprila 1901., a že v seji 4. oktobra istega leta je poročal, da je rokopis dogotovljen z vsemi zakoni, naredbami in judikati (nabranimi tudi iz češkega Pravnika ter Slov. Pravnika). Pri tem se je držal, kakor je bilo sploh njegovo pravilo, uradnih prevodov. Vendar pa je našel v teh prevodih nad 700 izrazov, ki jih je bilo treba preurediti v svrhu enotne terminologije. To je po sklepu odbora opravil Kavčnik osebno na Dunaju s sodelovanjem g. dr. F. Vidica, tedanjega slov. urednika drž. zakonika, in g. dr. J. Babnika, tedanjega ministrskega tajnika. Tudi se je nekaj, pa le malo uradnih terminov nadomestilo z novimi, primernejšimi. To je bilo zopet predloženo društvenemu odboru, ki je lahko vse odobril in poleg tega — po želji — odločil, da je rabiti s o d i š č e namestu s o d n i j a, ki se je bila zopet začela vrivati potom uradnih prevodov. Tako premišljeno in dovršeno delo je šlo julija meseca 1902. v tisk in še istega leta izšlo kot III. zvezek društvene zbirke zakonov. Obudilo je občno priznanje, ki se je obdržalo do današnjega dne. Kavčnik je bil odklonil vsak honorar in prepustil tudi čisti dobiček, ki se je kmalu pokazal, društvu Pravniku. Po vsej pravici se mu je društvo skušalo oddolžiti s tem, da ga je na skupščini dne 26. januarja 1903. izvolilo soglasno za svojega prvega častnega člana.

L. 1903. je bil I. Kavčnik prevzel tudi priredbo civilno-pravdnih zakonov za društveno zbirko zakonov. Vendar pa je po nekih mesecih izjavil, da te naloge ne more izvršiti, ker mu je bilo tedaj poverjeno sodno nadzorništvo za okrožje višjega dež. sodišča tržaškega, združeno z mnogim potovanjem po Primorju. Prineslo pa je to druge koristi društvu in Slov. Pravniku. Iz stvarnih in jezikovnih ozirrov je I. Kavčnik obudil zanimanje za društveni list tudi med hrvatskimi pravniki in dosegel, da je tedanji predsednik viš. dež. sodišča tržaškega A. Gertscher dal naročiti Slov. Pravnika za vsa podrejena mu sodišča, pričakujoč, da bo list prinašal sestavke in pravne slučaje tudi na hrvatskem jeziku. To se je kolikor toliko izpolnjevalo in I. Kavčnik je sam l. 1907. priobčil v Slov. Pravniku izborno študijo »O agrarnim i nasljednopravnim odnošajima u Primorju i njihovoj pravnoj uredbi«.

Ko smo l. 1914. mislili praznovati društveno petindvajsetletnico, je I. Kavčnik rad stopil na čelo odbora, ki je bil izvoljen, da pripravi primerno praznovanje, zlasti slavnostni zbornik. Začel je to delo, obrnivši se do strokovnih pisateljev za prispevke, in ga tudi s polnim zanimanjem nadaljeval, ko se je poleti preselil kot dvorni svetnik vrhovnega sodišča na Dunaj. Ko pa je potem izbruhnila svetovna vojna, se je opustilo slavnostno praznovanje, vendar pa so se odlični spisi, ki jih je bil nabral Kavčnik, priobčili v Slov. Pravniku še isto leto .

Po prevratu, ko je bil zasedel predsedništvo višjega deželnega in obenem kasacijskega sodišča za Slovenijo, je Ivan Kavčnik poleg vsega svojega organizračnega dela ali pravzaprav zaradi tega dela hitro mislil tudi na društvo Pravniki. Na izredni glavni skupščini v decembru 1918., ki se je sklicala po njegovi iniciativi, je zlasti želel, da bi društveno glasilo postalo nekak poloficiozni organ in da bi društvo prepustilo svojo knjižnico za snujočo se sodno biblioteko. Pokazal je s tem zopet svoje lepe praktične namene, ki so ga sploh spremljali v njegovem obsežnem delovanju. Tudi v novi dobi je I. Kavčnik ostal društvu in njegovemu glasilu najzvestejši prijatelj, večkrat tudi buditelj in dejanski sotrudnik. Ni ga bilo zadnji čas društvenega sestanka, da bi ne bil nanj prihitel I. Kavčnik od svoje delavne mize, da bi se ne bil udeleževal diskusije, če že ni sam predaval.

To vse je bil prerano umrli Ivan Kavčnik društvu Pravniki in njegovemu glasilu v dolgi dobi nad trideset let.

S tem pa je tudi rečeno, kaj je bil Ivan Kavčnik narodu, ki se je moral do pred kratkim boriti za enakopravnost svojega jezika v uradih in moral dokazovati, da so njegovi sinovi kos svojim nalogam v javni upravi in v pravoznanstvu. Ivan Kavčnik je to klasično izpričal po svojih sposobnostih, svoji vestnosti in marljivosti kot sodnik in pisatelj. Če bi ne bilo tako, ne bi bilo možno, da je bil v tedanjih razmerah kot Slovenec od dež. sodišča v Ljubljani poklican preko močnih političnih intrig med lord-sodnike na Dunaju. In znabiti je bila baš srečna usoda, da smo ga imeli, ko je bilo treba takoj po prevratu hitro organizirati višje sodstvo za Slovenijo. Saj vse, kakor se je to krasno izpolnilo, da smo še danes v tem pogledu zavidanja

vredni, je Kavčnikova zasluga v obilni meri. Last not least — centralna knjižnica v justični palači, ki jo je tako hitro zasnoval in obogatil, bo tudi stalen spomenik njegove skrbi za pospeševanje dobrega pravosodstva in pravnega znanja vobče.

Ivan Kavčnik je moral umreti, ko se je bil ravno dobro pripravil, da pomaga pri ujedinenju prava v naši mladi državi. Pripravljal se je za težavni problem od prevrata sem s tem, da je dosledno, kakor malokdo drugi proučeval pravo in uredbe srbskega dela domovine, da je v ta namen potoval, iskal literarnih, pa tudi osebnih stikov s pravniškimi avtoritetami. Zlasti na polju civilnopravnih zakonov in uredb si je pridobil mnogo primerjajočega znanja, katero bi ga, specialnega strokovnjaka sploh, odlično usposobilo za sodelovanje pri izenačenju zakonov. Tudi tu bomo ga pogrešali.

Ivanu Kavčniku, možu izvrstnih lastnosti in del, je v jugoslovanskem pravništvu zagotovljen trajen, časten spomin. Najzvesteje ga bo čuvalo društvo Pravniki.

Pravni spisi I. Kavčnika (poleg gori navedenih) v Slov. Pravniku:

- L. 1894: O jezikovnem vprašanju v načrtu novega civilnega postopka.
 O pooblaščenji v načrtu civ. postopka.
 O meji pristojnosti med okr. sodišči in sodnimi dvori v načrtu zakona o sodnosti.
- L. 1897: O določbah § 61 — 64 jurisdikcijskega pravilnika.
- L. 1898: Iz eksekucijskega reda. I. o zastavni pravici na premoženjih. — II. O uporabnosti določb § 280 eks. r. — III. O dražbenih pogojih. — IV. O ustavljenju prisilne uprave. — V. O opravi izvršil na premoženje temeljem listin iz Ogrske ali Hrvatske.
 Ročno znamenje (križ) na pravnih listinah.
- L. 1899: § 39 izvrš. reda pa izbris prisilno vknjižene zastavne pravice.
 O pristopu k dražbenemu postopanju.
- L. 1900: O vrednotah (valutah).

- L. 1904: Juristični paberki. I. Neposrednost na drugi stopnji. — II. Nekaj o sodnih poravnava. — III. K § 46 jur. n. — IV. Vknjiženi užitek in prisilna uprava. — V. O zopetni dražbi.
- L. 1906: Družbe z omejeno zavezo.
- L. 1911: Opazke k izvrš. redu z ozirom na lex ferenda.
- L. 1914: Načrt hrvatskega civ. pravnega reda.
- L. 1914: Načrt hrvatskega civ. pravnega reda.
- L. 1920: O ujedinjenju prava.
Projekt zakona o uredjenju i nadležnosti sudova.
- L. 1921: Gradj. sudski postupak Kraljevine Srbije. (Tudi posebna brošura.)

Ivan Kavčnik se je porodil dne 29. avgusta 1858. v Dragomeru (ljubljska okolica), sin kmetskih roditeljev. Gimnazijo je dovršil v Ljubljani z maturo l. 1878. (Sošolci: † dr. Frančišek Lampe, † notar in skladatelj Stanko Pirnat, † pisatelj Matej Brence, † sodnik in pisatelj Jos. Škofič, dr. Danilo Majaron, Anton Mikuž). Na Dunaju je prebil, enoletni prostovoljec, častniški izpit in v jeseni l. 1880. pravnozgodovinski državni izpit. Ostaia dva izpita je opravil na univerzi v Gradcu l. 1882., oziroma l. 1883. Dne 26. februarja 1883. je vstopil za pravnega praktikanta pri dež. sodišču v Ljubljani in bil leto kasneje imenovan za avskultanta. V aprilu l. 1885. je prevzel službo mestnega policijskega komisarja v Ljubljani, katero je pa popustil, in je bil, medtem prebivši v marcu 1886. sodniški izpit v Gradcu, potem dne 6. oktobra 1886. zopet imenovan za sodnega avskultanta. Začetkom decembra 1889. je I. Kavčnik postal sodni pristav v Kranju, odkoder je v marcu l. 1893. prišel v Ljubljano kot pristav dež. sodišča. L. 1897. je bil imenovan tajnikom istega sodišča in mu je bil ob uvedbi novih civilnopravnih zakonov poverjen izvršilni oddelek okr. sodišča. Ko je bil določen za sodnega nadzornika v področju viš. dež. sodišča v Trstu, dobil je v septembru 1903. naslov in značaj deželnosodnega svetnika. Pravi svetnik je postal l. 1905. in bil dve leti votant trgovskega senata in v kazenskih senatih, v letih 1907. do 1911. redno votant in predsednikov namestnik v trgovskem in prizivnem senatu, obenem referent za trgovski register, v l. 1912.—1914. predsednik III. (prizivnega) senata ter v upravnem in personalnem senatu. Medtem je bil v decembru 1909. postal svetnik viš. dež. sodišča. Obenem je opravljal sodno nadzorništvo v Primorju do l. 1914., ko je bil dne 12. junija imenovan za dvornega svetnika pri najvišjem sodišču. Tu vsled nemških vplivov ni bil referent za graško okrožje, ampak za Primorje in Dalmacijo. Po prevratu je bil že z naredbo Narodne vlade od 18. novembra 1918. imenovan za prvega predsednika višjemu deželnemu sodišču v Ljubljani. — Ivan Kavčnik je živel izza leta 1885. v srečnem zakonu z gospo Cecilijo, roj. Pirnatovo ter zapustil poročeno hčer in tri

odrasle, akademsko nabražene sinove. Postave je bil srednje, a krepke, značaja mirnega in skromnega. Bolezni skoraj ni poznal. Koncem avgusta se je pa v nevihti na potu v svoj urad močno prehladil in vsled tega preminul dne 1. oktobra po polnoči. Svečano je bil pokopan dne 3. oktobra popoldne pri Sv. Križu.

Novo meddržavno kazensko pravo.

Univ. prof. dr. Lapajne.

Uvod. Ako bi imeli abstrakten pojem delikta, ako bi vsaka država zasledovala vse delikte, zagrešene na njenem ozemlju, in samo te, druge hudodelce pa izročala, ako bi si končno vsaj države evropskega kontinenta zaupale, da bodi z judiciranjem v eni državi konsumirana kazenska pravica za vse druge, bi ne imeli potrebe »meddrž. kaz. prava«. Ali pri današnjem razvitku in razvijanju javnega meddrž. prava manjkajo še skoraj vse gori navedene domneve in se tudi ni nadejati njih izpolnitve. Vsak dan nas prepričuje, da države dejanj, ki ogrožajo sosedno državo v njenem obstanku, ne le ne zasledujejo, ampak celo pospešujejo. Zato ne more nobena država omejiti svoje kazenske jurisdikcije s kolizijsko normo t. zv. teritorialnega načela, marveč zasleduje poleg deliktov, izvršenih na njenem ozemlju, še druge po t. zv. realnem, personalnem in končno univerzalnem načelu.

Prvo vprašanje, na katero daje odgovor meddržavno kaz. pravo vsake države, se torej tiče obsega njene kazenske jurisdikcije preko teritorialnega načela. Povsem drugo vprašanje je, katero materialno kazensko pravo uporabljaj država na delikte, zagrešene izven državnega ozemlja, torej v področju svoje razširjene kaz. jurisdikcije? Tudi na to vprašanje je dolžno odgovoriti »meddrž. kaz. pravo«. Da bi se meje kazenskopravnih norm ustavile že ob meji države, za katero je bil kaz. zakonik izdan, in da bi se kaz. dejanje smelo presojeti vedno le lege delicti commissi, tega ne dopušča nobena država iz razlogov, kakor so gori navedeni. Na drugi strani pa tudi ni dopustno sklepati, da sme država v

istem obsegu, v katerem vrši svojo kaz. jurisdikcijo, uporabljati lastni kaz. zakon brez ozira na *lex delicti commissi*.

Po kakšnih vidikih se urejujejo meje kaz. jurisdikcije na eni strani in meje kaz. norm na drugi, pokažem v nastopnem. V uvodu zadostuj ponovna opozoritev na različnost obeh vprašanj, ker se ta različnost v zakonikih in učbenikih premalo poudarja.

Lex lata v prečanskih krajih. Oziram se samo na določbe slov.-dalm. kaz. zakonika iz l. 1852. (1803.), ker so po vsebini ž njimi enake vstrezne določbe hrv.-slov., bos.-herc. in v bistvu tudi vojvodinskega kaz. zakona; nahajamo jih v §§ 36 — 40, 234 — 235 cit.

Po teh določbah pritegujemo Prečani k lastni kaz. jurisdikciji ter presoјamo po lastnem kazenskem pravu predvsem delikte, katere zagrešijo domačini ali tujci na našem ozemlju (t e r i t o r i a l n o načelo, §§ 37 in 234).

Lastno jurisdikcijo in lastno kaz. pravo uveljavljamo dalje glede tistih v zakonu pozitivno naštetih deliktov inozemcev v inozemstvu, s katerimi so napadli temeljne uredbe naše države (veleizdaja, ponarejevanje novca in drž. kred. papirjev, snovanje tajnih družb izza inozemstva). To je t. zv. r e a l n o načelo (§ 38 oz. §§ 58, 106—121, 295).

K lastni jurisdikciji pritegujemo in po domačem kaz. pravu sodimo končno lastne državlјane, ki zagreše kakšen delikt (v smislu domovinskega kazenskega prava) v inozemstvu. To je p e r s o n a l n o načelo (§§ 36, 235). To personalno načelo je nekoliko oslabiljeno po določbi § 235, ki izključuje novo zasledovanje državlјana v domovini radi v tujini storjenega p r e g r e š k a ali p r e s t o p k a, ako je bil kaznovan radi njih že v tujini, je prestal ondotno kazen ali bil pomiloščen. (Pri oprostitvi ali goli neizvršeni obsodbi bi bilo ponovno zasledovanje tudi v tem primeru dopustno.)

Glede vseh drugih deliktov inozemcev v inozemstvu, pred katerimi država ni zavarovana po realnem načelu, je po določbah §§ 39, 40 razločevati:

a) če so pregreški ali prestopki, se radi njih inozemci v tuzemstvu n e zasledujejo (izvzemši pregrešek snovanja tajnih družb po § 295);

b) če so hudodelstva, je inozemca pri zasačenju v tuzemstvu pripreti in p r i m a r n o ponuditi njegovo izročitev državi delicti commissi (§ 39). Ako vnanja država odkloni prevzem, kaznujemo s u b s i d i a r n o hudodelca sami (§40), da ne ostane nekaznovan (u n i v e r z a l n o načelo).

Pri uporabi tega univerzalnega načela pa je glasom istega § 40 postopati po našem kaz. zakonu le tedaj, ako ni lex delicti commissi milejša. Treba se je torej vedno ozreti po določbah prava one države, na katere ozemlju je bilo hudodelstvo storjeno.

Primerjajoč vsa štiri načela, vidimo, da se uporablja pri prvih treh strogost našega kaz. prava, dočim mora biti pri univerzalnem načelu dejanje kaznivo po o b e h pravih, lege delicti commissi in lege fori, obvelja pa vedno uporaba milejšega prava. — Nobene izjeme za uporabo našega kaz. prava ne tvori določba § 36 al. 2, po kateri se mora od našega državljana v inozemstvu prestana kazen vračunati v tisto, katero izreče radi istega dejanja naknadno domače sodišče lege fori.

Lex lata v Srbiji. Srb. kriv. zakonik z dne 29. marca 1860. pozna predvsem neomejeno t e r i t o r i a l n o načelo (§ 5). V § 7 ima uzakonjeno mešano r e a l n o - p e r s o n a l n o načelo, po katerem prihaja srbska jurisdikcija in srbski zakon do uporabe na še nekaznovana hudodelstva in pregreške Srbov v tujini, zagrešene proti Srbiji, srb. oblastvom ali državljanom. Končno pozna § 8 č i s t o p e r s o n a l n o načelo, katero uveljavlja na še nekaznovana hudodelstva in pregreške Srbov v tujini, storjene proti tuji državi, tujim oblastvom ali državljanom, kadar zahteva njih zasledovanje tuji poškodovanec ali tuje oblastvo zanj; kaznujejo se taki delinkventi po srbskih zakonih, razen če je lex delicti commissi milejša. — Drugih načel srb. kriv. zakonik ne pozna, zlasti ne univerzalnega in proti inozemcem veljavnega realnega.

Kratka kritika. I. Upravičenost teritorialnega načela se z znanstvenega stališča ni nikdar pobijala. Upravičeno je že v teritorialnem visočanstvu vsake države. Ima tudi pravno politično in procesualno prednost pred drugimi načeli, ker je reakcija proti deliktu na kraju storitve najživahnejša in izsleditev delikta tamkaj najzanesljivejša. Celo juristi, ki se v novejšem

času ogrevajo za izključno veljavo realnega načela v meddrž. kaz. pravu, priznavajo teritorialno načelo z utemeljitvijo, da spada tudi teritorialni red k tistim državnim dobrinam, za katerih zaščito mora država pred vsem skrbeti. Teritorialno načelo velja že sedaj v prečanskih krajih in v Srbiji v polnem obsegu brez ozira na državljanstvo storilca in vrsto zagrešenega delikta.

Enega semkaj spadajočega slučaja ni uredilo ne prečansko, ne srbsko pravo. Kako je z uporabo teritorialnega načela, kadar je bil delinkvent, še predno je prišel v roke državi delicti commissi, že sojen po personalnem načelu radi istega delikta od druge države n. pr. od domovinske, v katero se je po dejanju zatekel? Ker slučaj ni uravnan, se tako dejanje sodi v državi delicti commissi p o n o v n o in se le po § 36 al 2 cit., iz čuta pravičnosti v novo kazen vračuna v drugi državi prestana kazen (ondotna oprostitev, pomilostitev ali neizvršena obsodba se ne vpoštevajo).

Moderni zakoniki gredo dalje in dajejo javnim obtožiteljem p r o s t o s t, da opuste v takih primerih novo zasledovanje, čim storilca lege delicti commissi ne čaka trša od prestane kazni.

II. Ker države nekaterih najdražjih dobrin tuje države (njene ustave, novca, pečatov) navadno ne ščitijo ali le izjemoma (n. pr. pri garantirani medsebojnosti), je znanstveno upravičeno tudi realno načelo. Logično je tukaj, da se ne jemlje ozir na lex delicti commissi, ampak na pravo zaščite potrebne države.

Glede obsega veljave realnega načela pa se države močno razhajajo. Pri Prečanih je stavljeno pod zaščito tega načela le nekaj najvažnejših državnih dobrin. Enako v Franciji in Nemčiji. V Srbiji čistega realnega načela sploh nimajo, ker ščitijo dobrine države (in državljanov) le proti napadom s strani Srbov v inozemstvu. V najširšem obsegu pa imajo uzakonjeno čisto realno načelo nekatere severne države.

III. So države (Anglija in Amerika), ki zagovarjajo izključno veljavo teritorialnega načela in ki se ne vznemirjajo nad hudodelci, pobeglimi iz države delicti commissi k njim. Te države pa so se radi svojega stališča ponovno zapletle v

težke spore z drugimi (svojčas je n. pr. Švica odpovedala Angliji pravnopomočno pogodbo, ker ji Anglija roparja, pobeglega iz Švice v njene meje, ni hotela ne izročiti, ne ga sama kaznovati). Veljava golega teritorialnega načela bi imela za posledico, da bi ostala nekaznovana vsa hudodelstva na krajih, kjer še ni organizirana kaz. oblast (Albanija), ali za katerih pripadnost so države še v sporu (kar se je tudi že zgodilo). Izključna veljava teritorialnega načela je sprejemljiva le za najneznatnejše delikte.

Teritorialno načelo se dopolnjuje pred vsem s personalnim. Personalno načelo je upravičeno v personalnem visočanstvu države enako kakor teritorialno v teritorialnem. Ima sicer za posledico, da nastane iz vsakega delikta kazenska pravica hkratu dvema državam, državi kraja storitve in domovinski, a to tekmo prenaša današnje stanje meddrž. javnega prava. Neobhodno potrebno je postalo personalno načelo, odkar stoje države na stališču, da lastnih državljanov, ki so delinkvirali na tujem, ne izročajo; da ne ostanejo nekaznovani, jih morajo kaznovati same.

Vsebina našega prečanskega personalnega načela je dvojna: *a)* delikt Prečana, storjen v tujini, spada pod domačo jurisdikcijo, *b)* ta delikt se tudi presoja po domačem pravu, tako da se morajo Prečani ravnati po normah domačega prava tudi v tujini. Upravičenost te obsežne vsebine našega personalnega načela, zlasti odgovornost državljanov za dejanja, ki v tujini niti delikti niso, se pobija in je v zakonodajah drugih držav priznana v dosti manjši meri.

Francija n. pr. zasleduje od deliktov, storjenih od Francozov na tujem, samo hudodelstva in pregreške, nikdar prestopkov. Nemčija enako. Francija sodi po domovinskem pravu le hudodelstva, pregreške pa lege delicti commissi. Nemčija sodi hudodelstva in pregreške zgolj lege delicti commissi.

Podobno omejeno je tudi personalno načelo srb. kriv. zakonika: *a)* na zasledovanje hudodelstev in pregreškov, *b)* ki še niso bila kaznovana v tujini, *c)* po določbah legis delicti commissi, čim so milejše od domovinskega prava in *č)* zgolj na zahtevo prizadetega poškodovanca ali oblastva.

Moderni zakonodajalci se protivijo, da bi veljalo personalno načelo tudi za malo pomembne delikte državljanov v tujini, in puščajo v primerih, da dejanje na kraju storitve sploh ni delikt, ali če je delikt, pa je že bil kaznovan v tujini, javnim obtožiteljem v domovini *p r o s t o s t*, da opuste novo zasledovanje v domovini.

IV. Tudi upravičenost *u n i v e r z a l n e g a* načela je z znanstvenega stališča priznana. Utemeljeno je to načelo, ker obstoji svetovni red, za čigar vzdrževanje se čutijo medsebojno pozvane kulturne države. Hudodelstvo ne vzbudi reakcije zgolj v državi *delicti commissi*, ampak v vsem kulturnem svetu. Hudodelcu naj se onemogoči, da se odtegne kazni s pobegom preko meje. Naravnost potrebna je uzakonitev univerzalnega načela za delikte na takih krajih, kjer ne posluje še nobena ali nezanesljiva kazenska oblast.

Iz teh nagibov so po vzoru našega k. z. prevzele univerzalno načelo ne le Ogrska (1876) in Bosna (1881), marveč tudi Francija, Italija in druge države.

Iz bistva univ. načela samega izhaja, da je njegova uporaba dopustna le, če se delinkvent pri nas zasači (obsodba in *contumaciam* po tem načelu bi ne bila dopustna). *P r e d n o* prične poslovati tuzemsko sodstvo, se mora poskusiti z izročitvijo delinkventa v državo storitve (ne domovinsko), ki je na pravdi bolj interesirana in zanjo sposobnejša. Omejitev tega najdalekosežnejšega načela na hudodelstva v tehničnem smislu je razumljiva.

Sodnik, ki postopa proti inozemskemu hudodelcu radi ondot zagrešenega hudodelstva, se mora ozreti vselej na inozemsko milejšo zakonodajo (razen če gre za dobrino, ščiteno po realnem načelu). Če bi uporabljal večjo strogost lastne zakonodaje, bi moral obsoditi tudi inozemca, nedolžnega pred lastnim pravom.

Lex ferenda. Projekt enotnega kazenskega zakonika za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev obsega določbe novega meddržavnega kaz. prava v §§ 4 — 40, ki se glase:

§ 4.: Kogod učini u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca kakvo delo, kazniće se po ovom zakoniku.

§ 5.: Po ovom zakoniku kazniće se, ko van kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca učini koje od krivičnih dela predvidjenih u §§ 86—93, § 96, §§ 98—103, §§ 209—212, §§ 218—219, § 221, § 225, §§ 229—236.

§ 6.: Po ovom zakoniku kazniće se državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, koji osim v § 5 spomenutih krivičnih dela učini kakvo krivično delo van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ako u Kraljevini dodje ili ako bude izdan njenim vlastima.

§ 7.: Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca prema njenom državljaninu učini kakvo krivično delo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u kraljevini dodje ili ako bude izdan njenim vlastima.

§ 8.: Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca prema stranoj državi ili prema strancu učini kakvo zločinstvo, za koje ovaj zakonik propisuje robiju, ako je on došao u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, a njegovo izdavanje nije traženo, ili je traženo, pa je taj zahtev odbijen, i ako gonjenje naredi Ministar Pravde.

§ 9.: U slučajevima §§ 6—8. učinilac se neće kazniti: ako je kaznu, na koju je v inostranstvu osudjen, sasvim izdržao;

ako je u inostranstvu izvršnom presudom oslobođen ili ako mu je kazna oproštena;

ako se krivično delo po inostranom zakonu kazni samo po predlogu, odobrenju ili po privatnoj tužbi, a ovi nisu podneseni;

ako je pravo na gonjenje ili pravo na izvršenje kazni po inostranom zakonu zastarelo.

Ako za delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno, nije propisana kazna, krivični postupak će se u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca preuzeti samo na zahtev Ministra Pravde.

§ 10.: Kazna, koju je učinilac u inostranstvu delimično ili sasvim izdržao, uračunavaće se pri odmeravanju nove kazne u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Na prvi pogled je videti, da se potrjuje v § 4 teritorijalno, v §§ 5 in 7 realno, v § 6 personalno in v § 8 univerzalno načelo. § 9 obsega personalnemu, univerzalnemu in drugemu primeru realnega načela s k u p n e določbe. Končno določa § 10 generalizirano določbo našega § 36, al. 2 o vračunanju v inozemstvu prestane kazni v tuzemsko.

Posebno pozornost vzbujajo še t r e m načelom disparatnega značaja s k u p n e določbe § 9, katerih pri kritičnem razmotrivanju teh načel in v dosedanjih zakonodajah n i s m o opazili. Glavna naloga zakonodajalca bo zato, da preizkusi pravilnost t e n o v o t e.

Da je realno načelo raztrgano na dve mesti (§ 5 in § 7) in ločeno po personalnem, uzakonjenem v § 6, se mi zdi le tehnična hiba. Ravnotako se govori le pomotoma v § 4 »o delu« mesto o k r i v i č n o m delu, v § 8 o robiji, mesto »n a j - m a n j e robiju«.

Zelo pogodena je dikcija vseh citiranih paragrafov v tem pogledu, da uzakonjujejo meje veljave n o r m novega kaz. zakonika in ne po vzoru starih zakonikov meje naše nove kaz. j u r i s d i k c i j e. (»Po ovom zakoniku kazniče se« . . . se ponavlja določba za določbo.) S tem, da zakon n a š e g a zakonodajalca določuje meje veljavnosti svojih norm, odločuje implicite o e n a k e m obsegu jurisdikcije svojih oblastev. Ako bi pa uzakonil obseg jurisdikcije, bi moral še posebej odrediti, po katerem zakonu naj se ta jurisdikcija od slučaja do slučaja izvršuje.

Pri oceni podrobnosti se bom držal istega reda kakor pri opisu dosedaj veljavnih načel in pri njih kritiki z znanstvenega stališča.

I. T e r i t o r i a l n o načelo je po § 4 predlagano v istem neomejenem obsegu, v kakršnem velja po stari prečanski in srbski zakonodaji in kakor veleva visočanstvo države.

Primeri, da je bil delinkvent radi delikta na našem ozemlju kaznovan že v inozemstvu in je šele naknadno prišel v roke teritorialni justici, tudi novi projekt ne uravnava. Če ga ne bo uravnal, bo imelo to za posledico d o l ž n o s t našega sodstva, da se p o n o v n o bavi z deliktom. Ta dolžnost pomeni nepotrebno obremenitev našega sodstva v tistih (pogostih) primerih, ko delinkventa po našem pravu ne čaka trša kakor prestana kazen, ki se mu mora po § 10 proj. itak vračuniti.

Zato predlagam, da se napravi ponovno zasledovanje delinkventa, ki je kazen radi v tuzemstvu storjenega delikta prestal v inozemstvu, odvisno — po analogiji zadnjega stavka § 9 — od zahteve ministra pravde. Če je bil delinkvent v inozemstvu oproščen, pomiloščen ali se ondotna obsodba še ni izvršila, naj bi ta izjema ne veljala, temveč bi ostalo pri dolžnosti ponovnega zasledovanja v tuzemstvu po tuzemskem pravu.

II. *Realno načelo*, kakršno se predlaga v § 5, pomeni izpolnitev očividne vrzeli v dosedanji srbski zakonodaji, kakor se pa razširjuje v § 7, važno popolnitev tudi naše prečanske zakonodaje (po vzorcu severnih držav). Po novem zakonu bodo s strogostjo našega zakona zaščitena ne le najnevarnejša kriv. dela proti obstanku države in njeni ustavni ureditvi, potvarjanju listin, mer, novca in pod., (anal. našega § 38), ampak splošno vse dobrine naših državljanov, katerih kršitev se kaznuje po našem pravu najmanj s kaznijo zatvora.

Utegne se zgoditi, da dejanja, ki se bodo kaznovala pri nas z zatvorom ali strožje, ne bodo v inozemstvu po ondotnem pravu vselej kazniva. Da se ne bo pripetilo, da bi *m o r a l* biti pri nas zasledovan in kaznovan tujec radi dejanja, ki lege *delicti commissi* niti kaznivo ni, predlaga zadnji odst. § 9 za razširjeno realno načelo § 7 (ne tudi za § 5) povsem umestni korektiv, da naj se v takih primerih postopa le na zahtevo ministra pravde.

Popolnoma neumestna pa se mi vidi predlagana uporaba 1. odst. § 9 na razširjeno realno načelo t. j. da se tujci radi v inozemstvu napadenih dobrin naših državljanov ne bi smeli zasledovati, čim so: *a*) popolnoma prestali kazen, na katero so bili obsojeni radi delikta že v inozemstvu; *b*) bili v inozemstvu z izvršljivo (pravnomočno?) sodbo oproščeni, ali jim je bila kazen odpuščena; *c*) ako se krivično delo po inozemskem zakonu kaznuje samo na predlog, po odobrenju ali na zasebno tožbo, ki jih pa ni; *č*) ako je pravica do zasledovanja ali izvršitve kazni po inozemskem zakonu zastarela.

Ta določba projektantov pomeni slepo zaupanje v dobroto tuje državne judikature in zakonodaje. Namen, ki so ga projektanti zasledovali z razširitvijo realnega načela, bo v praksi zopet izjalovljen. Čim so se odločili za zaščito vseh tistih od tujcev na tujem napadenih dobrin naših državljanov, katerih kršitev se kaznuje pri nas najmanj z zatvorom, morajo vztrajati pri tej zaščiti ne glede na judikaturu inozemstva (oprostitev), ondotno pomilostitev (iz političnih razlogov), na formalne pogoje zasledovanja v inozemstvu, ki so državljanom čisto neznani (predlog, odobrenje, zasebna tožba) ali na ekspeditivnost ondotne justice (zastaranje zasledovalne oz. izvršilne

pravice). V tujini radi kršitve naših dobrin že prestana kazen se mora itak vračunati po § 10 v tukajšnjo. — Od določb § 9 smatram zato za uporabno na razširjeno realno načelo samo ono zadnjega odstavka (za § 5 ne sme veljati niti ta). Zahteva min. pravde pa bodi v cilju razbremenitve sodišč pogoj tudi takrat, kadar inozemcu v kraljevini ne preti trša, kakor v inozemstvu prestana kazen.

III. Z a p e r s o n a l n o načelo se predlagate določbi § 6 in § 9. P o p r v i (§ 6) naj bi se domačini klicali od domačih oblastev na odgovornost radi v s e h deliktov (po določbah domovinskega prava), katere zagreše v tujini. (Dostavek »osim u § 5 spomenutih krivičnih dela« je odveč). Nam Prečanom (§§ 36, 235) je ta stroga in prestroga norma znana, Srbom tuja, ker zasledujejo krivična dela Srbov v tujini (če ne kršijo domačih dobrin) le, kadar so hudodelstva ali pregreški, pri čemer se ozirajo na milejšo *lex delicti commissi*. V primerih prvega odstavka § 9 (glej spredaj) pa bi personalno načelo tudi tu ne veljalo, pač pa se bo zasledoval državljan, kadar lege *delicti commissi* sploh ne bo kaznivo, v tuzemstvu samo na zahtevo ministra pravde (zadnji odst. § 9).

Po gori podani kritiki personalnega načela se mi zdi jasno, da je predlagana nova uravnava istega deloma prestroga, deloma premila. P r e s t r o g a je, ker namerava zasledovati domačine radi vseh, tudi najlajših deliktov v tujini, ki ne vzbude pri nas nobene reakcije. Celo tujce, ki bodo v tujini napadali dobrine naših državljanov, bomo zasledovali le, kadar bodo z napadanjem zaslužili kazen zatvora. P r e m i l o je, da bo u g a s n i l a domača kaznovalna pravica radi oprostite domačina v tujini (morda neopravičeno), radi ondotne pomilostitve (iz političnih razlogov), radi neizpolnitve ondotnih formalnih pogojev (ki jih domače pravo ne zahteva) ali končno ker je vnanja država zamudila zasledovanje ali izvršitev kazni. Na vseh teh vzrokih ugašanja domače kaznovalne pravice nima naš delinkvent prav nobene zasluge. Edini upravičeni vzrok za o s l a b l j e n j e domače kaznovalne pravice je v tujini prestana kazen, ki se mu bo po § 10 itak vračunala v tukajšnjo. — Le kadar v tuzemstvu ne preti trša kazen, kakor v tujini prestana, naj bi ponovno zasledovanje zaviselo od ministra pravde, da

sodiščem ne nastane brezpotrebno delo. — Kot umestna naj ostane tudi pri personalnem načelu določba zadnjega odst. § 9, ki se ozira na milejšo *lex delicti commissi*.

IV. U n i v e r z a l n o načelo se predlaga v skoro enakem obsegu (samo za hudodelstva), kakor ga že poznamo Prečani, z važno in popolnoma umestno omejitvijo, da mora odrediti zasledovanje minister pravde. S to utesnitvijo je po našem sedanjem pravu pretirano univerzalno načelo vrnjeno svojemu pravemu cilju.

Manj bistveni razliki med prečanskim in novim univerzalnim načelom obstojite v tem, da se po novem ne zasledujejo vsa »zločinstva«, temveč le ona, za katere se glasi kazen (najmanj!) na robijo, in da nastopi njegova subsidiarna veljava že, čim se izročitev zločinca od tuje države ni zahtevala, ali je bila njena zahteva zavrnjena. Za naše sedaj veljavno univ. načelo se zahteva, da je bila izročitev z naše strani (brezuspešno) p o n u d e n a.

Tudi za univerzalno načelo veljajo določbe § 9.

Prvi odstavek § 9 je tukaj d e l o m a n a m e s t u. Kajti na zločinstva, storjena od tujcev na tujem, ne da bi bila prizadeta kaka dobrina naše države ali naših državljanov, in ne da bi se država *delicti commissi* potegovala za njegovo izročitev, tudi mi nimamo povoda reagirati, kadar je zasledovalna pravica po inozemskem zakonu zastarana ali manjka za zasledovanje potrebnega predloga, odobrenja ali zasebne tožbe. Ostali slučaji prvega odstavka § 9: da je hudodelec prestal kazen, na katero je bil v inozemstvu obsojen, da je bil v inozemstvu pravnomočno oproščen ali pomiloščen ali da je pravica do izvršitve kazni zastarela, pri univ. načelu sploh praktični postati ne morejo, ker se uveljavlja to načelo le subsidiarno (kadar ne funkcijonira *justicia vnanje države*).

Drugi odstavek § 9 pa potrebuje pri uporabi na univerzalno načelo korekture. To načelo zahteva namreč b r e z p o g o j n o oziranje na milejšo *lex delicti commissi*. Država, ki bi vsiljevala svoje izključno kaz. pravo na delikte, ki se je ne tičejo ne po kraju storitve, ne po osebi storilca, ne po napadeni dobrini, bi prišla v kolizijo z javnim meddrž. pravom. Univ. načelu ne gre nikdar zato, da razširi meje normam kaz. prava,

temveč le za razširjeno kaz. jurisdikcijo (ker ne vstopi v funkcijo primarno pozvana). Zato nikakor ne gre, da bi bilo moči zahtevati ministru pravde po tem načelu zasledovanje tudi takih dejanj, ki lege delicti commissi niti kazniva niso. Milejša ondotna lex se mora marveč upoštevati, kakor je to predpisano v sedanjem § 40 preč. kaz. zak. Zato se univ. načelo z drugim terminom imenuje tudi »načelo soglašujoče norme«.

Pregled vseh grajanih določb kaže kot glavno hibo projekta, da skuša v § 9 za tri načela (realno, personalno in univerzalno) ustvariti skupne določbe, dasi jim ne morejo biti skupne, ampak veljajo ene za eno, druge za drugo načelo. Njih razlikovanje in porazdelitev k tistim načelom, h katerim spadajo, in oddelitev od drugih, se mi zdijo neobhodno potrebne.

Amendement projekta. — Dasi je zadnja redakcija zakonika naloga kriminalista in zakonodajalca, si dovoljujem vendar svojim gori opisanim pomislekom in nasvetom dati izraza v nastopnem izboljšanem besedilu §§ 4 — 10, ki ga morem zagovarjati kot internacionalist:

§ 4: »Kogod učini u Kraljevini SHS kakvo krivično delo, kazniče se po ovom zakoniku.«

»Ako je bilo za krivično delo, učinjeno u kraljevini SHS kažnjen več u inostranstvu te je kaznu sasvim izdržao, kazneni postupak će se u Kraljevini ponovno preduzeti samo na zahtjev Ministra Pravde.«

§ 5: »Po ovom zakoniku kazniče se, ko van Kraljevine SHS učini koje od krivičnih dela predvidjenih u §§ 86 — 93, 96, 98 — 103, 209 — 212, 218 — 219, 221, 225, 229 — 236.«

§ 6: »Po ovom zakoniku kazniče se stranac, koji van Kraljevine SHS prema njenom državljaninu učini kakvo krivično delo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u Kraljevinu dodje ali ako bude izdan njenim vlastima.«

»Ako za takvo delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno nije propisana kazna, kazneni postupak će se u Kraljevini SHS preduzeti samo na zahtjev Ministra Pravde.«

»Toga zahtjeva je treba i za ponovni kazneni postupak u slučaju, kad je stranac za krivično delo kažnjen već u inostranstvu te je kaznu sasvim izdržao.«

§ 7: »Po ovom zakoniku kazniče se državljanin Kraljevine SHS, koji učini kakvo krivično delo van Kraljevine SHS, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje kaznu zatvora, ako u Kraljevinu dodje ali ako bude izdan njenim vlastima.«

Al. 2. i al. 3. § 6 važe i za ovaj slučaj,«

§ 8: »Po ovom zakoniku kazniće se stranac, koji van Kraljevine SHS prema stranoj državi ili prema strancu učini kakvo zločinstvo, za koje ovaj zakonik propisuje najmanje robiju, ako je on došao u Kraljevinu SHS, a njegovo izdavanje nije traženo, ili je traženo, pa je taj zahtjev odbijen, i ako naredi gonjenje Ministar Pravde.«

§ 9: »U slučaju § 8 učinilac se neće kazniti, ako se krivično delo po inostranom zakonu kazni samo po predlogu, odobrenju ili po privatnoj tužbi, a ovi nisu podneseni; ako je pravo na gonjenje po inostranom zakonu zastarelo, ili za delo nikakva kazna po inostranom zakonu propisana nije. Kad je za delo po zakonima zemlje, u kojoj je izvršeno, propisana manja kazna, osudiće se na manju kaznu.«

§ 10: »Kazna, koju je učinilac u inostranstvu delimično ili sasvim izdržao, uračunavaće se pri odmeravanju nove kazne u Kraljevini SHS.«

Glava XVIII. osnutka kazenskoga zakonika.

Dr. E. Pajnič.

Določbe tega poglavja se glase:

Glava XVIII.

Krivična dela protiv života i tela.

§ 165.

Ko drugoga liši života, kazniće se večitom robijom ili robijom najmanje 10 godina.

Ako je ovo delo izvršeno posle zrelog razmišljanja i pripremanja, ili u povratu, ili otrovom, ili na svirep način ili načinom kojim se dovodi u opasnost život i drugih ljudi, kao i kad je izvršeno iz koristoljublja ili radi izvršenja ili prikrivanja kojeg krivičnog dela, učinilac će se kazniti smrću ili večitom robijom.

§ 166.

Ko drugoga ubije na mah, doveden bez svoje krivice u jarost kakvim napadom ili velikim uvredama od strane ubijenoga, kazniće se robijom ili zatočenjem do 10 godina.

§ 167.

Ko liši života kakvo lice na njegov ozbiljan zahtev ili molbu kazniće se zatočenjem do 5 godina.

Ako je ovakvo lišenje života izvršeno usled sažaljenja prema bednom stanju ovoga lica učinilac će se kazniti zatvorom.

§ 168.

Ko navede nekoga na samoubistvo, ili mu pomogne u izvršenju samoubistva, kazniće se, ako ovo bude izvršeno, robijom do 5 godina, a ako ostane u pokušaju strogim zatvorom.

Ko pri tom upotrebi prema navedenom opasna ili vrlo teška predstavljanja, kazniće se robijom do 10 godina.

Ako je navedeni bio u stanju neračunljivosti učinilac će se kazniti po § 165 k. z.

§ 169.

Mati koja ubije svoje bračno dete za vreme porodjaja ili dok traje onaj poremećaj, što ga kod porodilje izaziva porodjaj, kazniće se robijom ili zatočenjem do 5 godina, a ako je dete vanbračno kazniće se strogim zatvorom.

§ 170.

Trudna žena koja svoj plod pobaci ili drugom dopusti da joj to učini, kazniće se robijom ili zatočenjem do tri godine.

§ 171.

Ko trudnoj ženi, na njen zahtev ili pristanak, dá kakvo sredstvo ili učini da plod pobaci kazniće se robijom do 5 godina.

Ako to učini lekar, apotekar, babica ili lice koje to vrši za nagradu, kazniće se robijom do 10 godina.

§ 172.

Ko trudnoj ženi da kakvo sredstvo za pobačaj ili ga sam prema njoj upotrebi, a bez njene volje ili znanja, kazniće se robijom do 15 godina.

Ako žena od toga umre (§ 18) učinilac će se kazniti robijom do 15 godina.

§ 173.

Ko drugoga izloži opasnosti po život pa ga ostavi bez svake pomoći kazniće se robijom do 5 godina.

Ako lice izloženo takvoj opasnosti usled toga izgubi život, ili bude teško povredjeno, ili mu se time zdravlje trajno naruši, učinilac će se kazniti robijom do 10 godina.

§ 174.

Ko kakvo nemoćno lice koje mu je povereno ili o kojem je inače dužan starati se, napusti ili ostavi bez pomoći u prilikama po život ili zdravlje opasnim, kazniće se robijom do 10 godina.

Ko ovo učini iz nehata, kazniće se strogim zatvorom.

Ako je ostavljeno lice usled toga život izgubilo ili bilo teško povredjeno, ili mu se time zdravlje trajno narušilo, učinilac će se kazniti robijom do 15 godina.

§ 175.

Ko drugog iz nehata liši života kazniće se strogim zatvorom do 3 godine.

Ako je učinilac smrt mogao predvideti ili je po pozivu i zanimanju svom bio dužan biti pažljiv, kazniće se zatočenjem do 5 godina.

§ 176.

Ko drugoga telesno povredi ili mu zdravlje naruši, kazniće se robijom ili zatočenjem do 10 godina:

1. ako povredjeni ili oboleni usled toga ostane za svagda ili trajno nesposoban za rad ili umobolan;
2. ako je usled ove povrede tela i zdravlja bilo opasnosti po život povredjenoga;
3. ako je usled toga ostalo unakaženo lice povredjenoga;
4. ako je uništen ili onakažen koji važan deo tela ili trajno i u znatnoj meri narušeno zdravlje povredjenoga.

§ 177.

Ko drugoga povredi tako, da ovome neki manje važan deo tela postane stalno ili trajno slabiji nego što je pre toga bilo, kazniće se robijom ili zatočenjem do 5 godina.

§ 178.

Za povredu iz §§ 176. i 177. ako je učinjena iz nehata, učinilac će se kazniti zatvorom do 2 godine. Ako je učinilac po pozivu ili zanimanju svom bio dužan da bude pažljiviji, kazniće se zatvorom najmanje 6 meseci.

Ako povredjeni umre od ovakve povrede tela ili zdravlja (§ 18) učinilac će se kazniti robijom do 10 godina.

§ 179.

Za povredu nanesenu nožem ili kakvim smrtonosnim orudjem, i u opšte sredstvom podobnim da telo povredi ili zdravlje naruši u jačoj meri, učinilac će se kazniti, ma da bi učinjena povreda ili narušenost zdravlja bila manja od povrede o kojoj se govori u § 177., robijom do 5 godina ili strogim zatvorom

§ 180.

Za svaku drugu povredu, manju od one u §§ 176. i 177., a koja ne bi dolazila ni pod propis § 179. učinilac će se kazniti zatvorom do 2 godine ili novčano do 10.000 dinara.

Ako je povreda sasvim neznatna, a učinilac je bez svoje krivice bio izazvan grubim ili neuljudnim postupkom povredjenoga, sud ga može osloboditi svake kazne (§ 28).

§ 181.

Za povredu iz §§ 179. i 180., ako je učinjena iz nehata, učinilac će se kazniti novčano do 3000 dinara ili zatvorom do 6 meseci.

Za povredu iz § 179. kad je učinjena iz nehata, a učinilac je bio dužan po svome pozivu ili zanimanju da bude pažljiviji, kazniće se zatvorom do 2 godine.

§ 182.

Ko učestvuje u kakvoj tuči, u kojoj je nekom pričinjena koja od povreda iz §§ 176. i 177. kazniće se zbog samog tog učešća zatvorom do 3 godine.

Ko učestvuje u kakvoj tuči, u kojoj je nekom pričinjena povreda iz § 180. kazniće se zbog samog tog učešća zatvorom do godinu dana.

§ 183.

Ko lice, koje se nalazi u njegovoj službi, pod njegovim staranjem i nadzorom ili inače od njega zavisno, naročito ako je maloletno, ili nemoćno, goni na preteran fizički ali umni rad, pa od toga nastupe štetne posledice po telo ili zdravlje ovoga lica, kazniće se, ako to čini samo radi što veće koristi svoje ili iz pakosti, zatvorom do 2 godine i novčano do 20.000 dinara.

Ako bi zdravlje toga lica usled ovakog postupanja sa njim bilo jako narušeno (§ 18) učinilac će se kazniti robijom do 5 godina.

§ 184.

Za dela iz §§ 180., 181. i prvog odeljka § 183. krivični postupak se preduzima samo po predlogu povredjenoga.

Načrt se peča v tem poglavju z eno najtežavnejših materij kazenskoga prava. Posebno za nas, ki smo se uživali v določbe sedaj veljavnega zakona, umevanje novih, pa dobro premišljenih določb načrta ni ravno lahko. Zlasti je velika nevarnost, da ne zaidemo po uveljavljenju novih določb na pota, ki nam jih kaže sedanji zakon.

Ob razmotrivanju določb tega poglavja je imeti še posebno pred očmi prevažne določbe o krivdi §§ 14, 18 ter ono o kaznivem poskusu po § 27 *nkz.*¹ Gledati bode pri praktični

¹) § 14 *nkz.*: Krivično je delo učinjeno s umišljajem kako onda, kad je učinilac njegovo izvršenje hteo, tako i tada, kad je on predvidjajući zabranjenu posledicu, koja može iz njegovog dela da nastupi, usvojio njeno nastupanje, bez obzira na to, da li je on to želeo ili ne.

Krivično je delo učinjeno iz nehata kako onda, kad je učinilac predvideo nastupilu posledicu, ali je lakomisleno držao, da će je moći otkloniti.

uporabi gorenjih določb nato, da ne zaidemo v protislovja s temi splošnimi določbami. Vprašanj, ki se utegnejo tu pojavljati, ne bode vselej lahko rešiti.

Določb v smislu §§ 134 in 140 avstr. k. z. načrt ne pozna. Tudi ne govori nikjer izrečno o umoru in uboju. Pozna pač umišljeno usmrčenje (»liši života«) in zagroža v § 163 *nkz* za tako usmrtitev povprečnega značaja brez obtežilnih okolišnosti 2. odstavka, ali tudi brez olajševalnih okolišnosti po § 166 *nkz*, kaznen dosmrtno robije ali robije najmanj 10 let. Dejanski stan se z umorom po § 134 avstr. k. z. ne krije, ker primera »*aberratio ictus*« nova določba po pravici ne obsega. Tudi drugi pristavki, ki jih ima § 134 avstr. k. z., so tu odveč. Drugi odstavek § 165 *nkz* ima v mislih kvalificirane primere umišljene usmrtitve, ki se kaznujejo s smrtjo ali dosmrtno ječo. S celotno določbo, tudi kar se tiče kvalificiranih primerov se povsem strinjamo, o kaznih govorimo še niže. Sedanji naš kazenski zakon ima v mislih kakor umor hujše vrste (§§ 137, 138, 142) tudi umor najbližnjih sorodnikov in zakonskega družeta. Ni treba posebej poudarjati, da se bodo upoštevale po novem kazenskem pravu rodbinske razmere storilca do umorjenega, in sicer ne le vselej v obtežilnem smislu, marveč mnogokrat (§ 166 *nkz*) v olajševalnem smislu, saj so prizori razburjenja, ki jih je ravno usmrčeni izval, med najbližnjimi sorodniki ter zakonci prepogosti. Poleg splošnega primera usmrtitve po § 165, odst. 1 pozna načrt še specialni primer po § 166 *nkz*, ki je pa napram drugim načrtom zelo strog in omejen na tole priliko. Gre tu za usmrtitev po storilcu, ki ravna v hudem opravičenem (»bez svoje krivde«) razburjenju in ne le to, kriv temu

tako i tada, kada on nije predvideo nastupilu posledicu, i ako je ovu prema okolnostima i prema njegovim ličnim osobinama mogao ili je bio dužan predvideti.

§ 18. *nkz*: Ako je iz krivičnog dela proizišla posledica koja je teža, nego što je bila umišljena, a za takvu posledicu propisuje zakon strožu kaznu, onda se ta stroža kazna ima izreći samo onda, ako se nastupila posledica ima pripisati krivcu v nehat.

§ 27. *nkz*: Ko je izvršenje kakvog umišljenog krivičnog dela započeo ali ga nije dovršio, kazniće se za pokušaj kod zločinstva uvek, a kod prestupa samo, kad to zakon izrečno propisuje.

razburjenju mora biti napad, ali kriva huda žalitev s strani usmrčenega, vrhutega mora dejanje slediti takoj (»na mah«) provokaciji. Napad ali žaljenje more biti naperjeno potemtakem tudi napram kakšni drugi, storilcu blizu stoječi osebi, kar ga utegne spraviti opravičeno v hipno razburjenje. V storilčevi intelektualni zmožnosti se ni ničesar izpremenilo, pač pa deluje njegov intelekt vsled takega razburjenja vse drugače, nego pri normalnih razmerah in je moči trditi, da ne bi bil tega dejanja storil ob normalnih razmerah. Vsekako so pa mogoči še drugi podobni primeri po opravičenega razburjenja. V istini upoštevajo drugi načrti (n. pr. § 288 avstr. iz l. 1909) tako razburjenje, o katerem ni potreba, da bi ga izzval napad usmrčenega na podoben način kakor gori opisani, v § 166 *nkz* v misel vzeti primer. Ti načrti pa tak primer nekaj strožje kaznujejo, pa vendar še mileje, nego ravna z generalnim umorom § 165, odst. 1. *nkz*. Kazen po § 165, odst. 1. bi bila tu nekoliko prehuda, pa pri polnem upoštevanju olajševalnih okolišnosti opravičenega razburjenja je moči itak to kazen znižati po smislu § 58,²⁾ št. 3 *nkz*. Primeren je zato tudi kazenski stavek § 165, odst. 2. *nkz*, ker je po § 58, št. 2 *nkz* podana možnost, da se ta kazen zniža do 7 let robije.

Primere § 165 *nkz* nazivljata drugje teorija in praksa za u m o r, dočim se nazivlje usmrtitev po § 166 za u b o j. Zato menda rabi načrt tudi namenoma v § 165 izraz »liši života«, v § 166 pa »ubije«. Nobenega pomisleka ni, da se prevzameta izraza u m o r in u b o j v tem smislu, kakor jih pojmuje po go-

²⁾ § 58. *nkz*: Ako sud naće, da ima jedna ili više okolnosti, zbog kojih se kazna treba da ublaži, onda se ublaženje vrši na ovaj način:

1. ako je za delo propisana smrtna kazna, na mesto nje dolazi večita robija ili robija najmanje 10 godina;

2. ako je za delo propisana večita robija, na mesto nje dolazi robija najmanje 7 godina;

3. ako je za delo propisana koja vremena kazna, ali tako, da je njena najmanja mera za to delo u zakonu odredjena, to se ona može spustiti do najmanje zakonske mere te vrste kazne;

4. ako je za delo propisana koja vremena kazna, ali bez naznačenja najmanje mere za to delo, onda se kazna može spustiti do najmanje zakonske mere te vrste kazne, a mesto robije se može izreći strogi zatvor, a mesto zatočenja zatvor.

renjem naš načrt. V tem smislu so pojmi umora in uboja že zdavnaj ljudska last tembolj, ker navzlic več kot 100letnemu gospodstvu § 140 avstr. k. z. uboja po avstrijskem kazenskem zakonu (ki je k večjemu težka telesna poškodba s smrtno posledico) ljudski sodniki niso mogli pojmovati kljub natančnemu poučevanju.

Občutni pomanjkljivosti avstrijskega kazenskega zakona odpomoreta §§ 167, 168 *nkz*. Tudi glede določb §§ 169 do 172 *nkz* ni ničesar bistvenega pripomniti.

Kazen prvega odstavka § 172 (do 15 let robije) pač ni povsem v soglasju s kaznijo po 2. odstavku istega paragrafa. Tu bi bila primerna najmanjšina nad običajno zakonito mero n. pr. robija najmanj 5 let.

Opozoriti bi bilo na tem mestu še na zanimive določbe § 294 predh. avst. nač. k. z. iz l. 1909. Glasila bi se v našem načrtu nekako takole:

»Kdor v tiskovini priobči oglas, ki prikrito ali neprikrito obsega ponudbo na odpravo telesnega plodu, se kanuje s strogim zatvorom do 6 mesecev in denarno kaznijo do 10.000 Din.

V nemških časopisih je takih oglasov kar mrgolelo (n. pr. »Dame dobe nasvet in pomoč . . .), morda se pojavijo tudi pri nas. Če bi bil § 145 *nkz*³⁾ za ta primer uporabljiv, se zdi, da je presplošen v besedilu, glede kazni pa premil. Odprava telesnega plodu je v določenih primerih potrebna, da se ohrani mati pri življenju; ni potrebe, da bi se taki primeri posebej vzeli v misel, ker zadostujejo že načela, izražena v kazenskem zakonu sploh, da se zjamči pravilno postopajočemu zdravniku nekaznivost. Primere doloznega in malomarnega spravljanja v nevarnost vsebujeta §§ 173 in 174 *nkz*. Predvsem se vsiljuje misel, da navaja načrt tukaj precej p o s e b n e primere. Ker so primeri, kjer bi bilo govoriti o takem spravljanju v nevarnost, — bodisi doloznem ali kulpoznem — silno mnogobrojni, pogrešam predvsem splošnejše določbe, ki bi bila nadvse potrebna. Naš načrt navaja tudi v naslednjih dveh poglavjih specialne primere spravljanja v e č ljudi v nevarnost telesa ali zdravja. Splošne

³⁾ § 145 *nkz*: Ko se nudi da izvrši kakvo krivično delo ili ko primi takvu ponudu, kazniće se zatvorom do 2 godine ili novčano do 10.000 Din.

določbe v tem oziru pa ni nikjer. Opravičeno je zato vprašanje, ali naj se § 173 *nkz* podredi dejanje, ko storilec n. pr. zlobno podžaga brv čez globok z vodo napolnjen jarek, dasi ve, da hodi po njej redoma kaka oseba, ali dejanje, ko se kolesarju, ki mora hitro voziti po klancu navzdol, zlobno prepreže cesto z žico. Sedaj uporabljamo v takih primerih (z ozirom na večkratne odločbe bivšega kasacijskega sodišča) določbo § 87 avstr. k. z.; v primerih, kjer se je malomarno povzročila taka nevarnost, pa določbe § 335 in nasl. ter § 431 avstr. k. z. Določba § 173 *nkz* ima preveč specialno lice in domnevati je, da se v gorenjem smislu ne bode razumela ter uporabljala. Glasila naj bi se splošneje:

»Kdor drugemu zlobno pripravi nevarnost za življenje ali zdravje . . .«

in poleg take določbe naj bi se še vzel v misel primer, ko kdo opusti, da reši drugega iz očitne nevarnosti za življenje, ali opusti, da rešitev po drugih posreduje, dasi bi to lahko in brez lastne ali drugih nevarnosti utegnil storiti. O tem primeru govori naš načrt v § 244, št. 1., ki pa spada po našem mnenju v gorenji zvezi bolje v tole poglavje. Opozori se naj na to, da v tem poglavju naš načrt ne obravnava okužitve s spolno boleznijo. Po našem naziranju spada ta primer tudi bolje na mesto, kjer se sedaj nahaja (§ 251 *nkz*).

Kaznim § 173 *nkz* je sicer pritrditi, vendar pa bi bilo potrebno, upoštevati tudi dejanja in opustitve, s katerimi se poedincu povzroča nevarnost za življenje, telo ali zdravje iz gole malomarnosti, ne da bi nastale vsled tega kake posledice. Take določbe bi primerno dopolnile niže navedene določbe §§ 175, 178, 181 *nkz*. Morebiti da bo v tem oziru razjasnil položaj zakonik o policijskih prestopkih.

Po § 175, 2. odst. *nkz* je povzročitev smrti iz malomarnosti, posebno huje opisane vrste, zločin, ker je za ta primer določena kazen zatočenja (§§ 1⁴) in 14 *nkz*). Kazen naj bi se tu vjemala z ono 1. odstavka § 175 *nkz* in določila z najmanj enoletnim

⁴) § 1. *nkz*: Krivična su dela zločinstva i prestupi. Zločinstva su ona krivična dela, za koja zakon propisuje smrtnu kaznu, robiju ili zatočenje. Prestupi su ona krivična dela, za koja zakon propisuje strogi zatvor, zatvor ili novčanu kaznu.

strogim zatvorom. Odgovarjalo bi to bolje dosedanjemu pravnemu stanju; zločinov, ki se izvrše malomarno, doslej itak ne poznamo. Taka kazen bi pa tudi boljše ustrezala kazenskima stavkoma § 178 odst. 1. *nkz*.

Ako se določbe §§ 176 nasl. *nkz* premotrijo, razvideti je takoj bistvene razločke z našim sedanjim kazenskim pravom. O sovražnemu namenu ni več govora, ta ne zadostuje več z ozirom na besedilo §§ 176, 177, 179, 180, pride pa do polne veljave⁵⁾ 'odstavek 1. § 14 *nkz*. Zadostuje, da hoče storilec drugega telesno ali na zdravju sploh poškodovati. Kakor poškodbe na telesu se umejo kršenja anatomske integritete, dočim se pod poškodbo zdravja razume poškodovanje notranjega ustroja človeškega. Ker nastopajo posledice pri teh deliktih tipično tudi preko volje storilčeve, ravna storilec v zavesti svojega nevarnega ravnanja, ne da bi se dal odvrniti po predvidenih mogočih posledicah od svojega ravnanja (*dolus eventualis*).

Po §§ 176, 177, 179 *nkz* je seveda predvsem oni kazniv, kdor je naravnost h o t e l imeti v onih paragrafihi naštete posledice. Le v teh slednjih primerih (prim. § 155 a avstr. k. z.) bode dejanski mogoče kaznovati zaradi p o s k u s a, kar sledi tudi iz besedila § 27 *nkz*, kajti o poskusu moremo govoriti le, kadar se započne izvrševanje umišljenega in nameravanega kaznivega dela.

Kazuistiki §§ 176, 177, 179 *nkz* ni oporekati, samo opozarjati je, da se značijo kazniva dela po §§ 176, 177 po posledicah, kazniva dela spadajoča pod § 179 pa bolj po načinu storitve. Ta § 179 spominja nekoliko na naš stari § 155 a k. z., *dolus directus* se pa tudi tu posebno ne poudarja. Tedaj ima mesto (poleg *dolus directus*) i tu *dolus eventualis* po § 14 1. odst. *nkz*. Služila pa bode ta določba prav dobro v podlago,

⁵⁾ *Dolus eventualis* po formuli nemškega učenjaka Franka, ki ji sledi naš načrt, tu zadostuje. Ta Frankova formula je nekoliko drugačna, kakor jo obsega 1. odstavek § 14 *nkz*. Glasi se namreč nemški: »Die Voraussicht des Erfolges als eines möglichen erfüllt den Begriff des Vorsatzes nur dann, wenn die Voraussicht desselben als eines g e w i s s e n den Handelnden nicht abgehalten, nicht die Bedeutung eines ausschlaggebenden kontrastierenden Motivs gehabt hätte.«

kadar bode uvaževati bolj subjektivno stran n. pr. pri poskusu. V konkretnih primerih je mnogo odvisno od tega, kako je ravnal storilec s smrtno nevarnim orožjem ali nevarnim sredstvom. Ako bode s tem ali kako drugače dokazano, da je ravnal naravnost v namenu, prizadeti izdatnejšo poškodbo, čeprav iz dejanja ni sledila nobena poškodba ali pa le tako naznatna, kakršna zadostuje sedaj pri našem § 411 k. z. ali kakor jo ima v mislih § 180, 2. odst. *nkz*, kaznovati bode dejanje kakor poskus. V nasprotnem slučaju pa utegne postati nekaj manj nevarna uporaba omenjenega orožja ali sredstev nekazniva, kajti po § 180 *nkz* poskus žal ni kazniv. Kako naj bi se po našem načrtu kaznovali n. pr. manj nevarni streli, udarci s palico, metanje kamnov proti poedinim osebam, ni prav jasno; § 291 *nkz*⁶⁾ ne bo utegnil kriti vseh takih dejanj. Pri § 291 je potreben namreč le animus injuriandi (prim. § 296 *nkz*), ki je pač izpolnjen že po zavednem zlorabljanju. Ali izpolni morda to vrzel bodoči zakon o istupih? Opozoriti je na načrt novega srb. k. z. iz leta 1910., ki v svojem poglavju XXXII. vzame deloma v misel tako dejanje.

Načrt pozna v svojih §§ 178, odst. 1. in 181 tudi poškodbe, storjene v malomarnosti, molči pa o podobnih slučajih, kakor jih ima v mislih § 167 *nkz*. Podobna določba pa naj bi veljala tudi tu in sicer predvsem za primere, navedene v §§ 176, 177, dočim ne bi bilo pravilno, da bi se v lažjih primerih (§ 180) prepustilo onemu, ki si je poškodbo zaželel, da stavi predlog na pregon storilca. Podobna določba pri tkzv. težki poškodbi telesa ali zdravja bi bila potrebna že z ozirom na § 178 zadnji odstavek. Storilec, ki je zakrivil na zahtevo ali prošnjo težko poškodbo, ki je povzročila slučajno smrt, naj bi se kaznoval po strogi določbi § 178. V tem bi pa bila njegova kazen izdatno milejša, ako bi se bil z umrlim prej zmenil, da ga usmrti (§ 167 *nkz*). V našem primeru je še pomisliti, da bi velik del krivde na svoji smrti nosil oni, ki je hotel imeti težko poškodbo, pa je potem vsled te poškodbe umrl.

⁶⁾ § 291 *nkz*: Ko uvredi kakvo fizičko ili pravno lice, kazniće se zatvorom od mesec dana do godinu dana i novčano do 5000 dinara. Ako je uvreda učinjena pismeno ili putem štampe kazniće se zatvorom od 3 meseca do 3 godine i novčano do 20.000 dinara.

Določba § 178 zad. odst. nadomestuje naš sedanji uboj; načrt sledi glede vprašanja zveze med kavzaliteto v objektivnem oziru ter subjektivno stranjo mnogo strožjim načelom, nego naši §§ 134 in 140 avstr. k. z. Doslej je zadostovalo, da je sploh bila kakšna vzročna zveza med poškodbo, učinjeno le v s o v r a ž n e m namenu ter nastopivšo smrtjo poškodovanega. Dovolj je, da storilec n. pr. oprasne v sovražnem namenu nasprotnika malenkostno po roki, poškodovani pa pridobi na to slučajno (morda še po lastni krivdi) tetanus — storilec je ubijalec po § 140 avstr. k. z.! Zadnji odstavek § 178 *nkz* že po sebi presumira umišljeno (§ 14 odst. 1. *nkz*) kaznivo dejanje po §§ 176 ali 177 in še potem je potrebno, da je moči šteti storilcu nastop smrti v nemarnost.

Avstr. predh. načrta iz l. 1909 v § 299 št. 5⁷⁾ ne stoji povsem na ravno opisanem stališču.

K določbi § 182 *nkz*, ki stopi nekako na mesto našega § 157 avstr. k. z. (ne pa tudi mesto sedanje določbe § 155 *d* avstr. k. z.), bi bilo predvsem omeniti, da spada na to mesto še § 243 *nkz*⁸⁾ po svojem nedvoumnem besedilu, kakor nekaj kvalificirani primer § 182 *nkz*. Po tej določbi se kaznujejo vsi, ki so se udeležili tepeža (ali skupnega n a p a d a, kar bi bilo v interesu jasnosti pristaviti) in posebej so zakrivili še zločin po §§ 176 ali 177 *nkz*, katerim se bode dalo dokazati, da so neposredno povzročili po §§ 176 ali 177 *nkz* označene poškodbe. Udeležniki torej niso prosti kazni, ako se neposredni storilec ugotovi. Tu namreč ni pristavka, da velja določba § 182 le za slučaj, če ni možno storilca težke telesne poškodbe izslediti. Samo ob sebi pa ta utesnitev ni razumljiva. Opozarjam tukaj na besedilo § 150 *nkz*,⁹⁾ ki ima tudi več storilcev v mislih. Pravilno se mi zdi, da nastopi pri neposrednem storilcu konku-

⁷⁾ § 299 št. 5 avstr. nač. k. z. iz l. 1909: Auf Kerker von zwei bis zu fünfzehn Jahren ist zu erkennen, wenn die Tat den Tod des Verletzten zur Folge hatte oder der Täter wiederholt rückfällig ist.

⁸⁾ § 243 *nkz*: Ko se pri kakvoj tuči ili svadji maši noža ili kakvog drugog osobito opasnog orudja kazniće se zatvorom do 6 meseci ili novčano do 3000 dinara.

⁹⁾ § 150 *nkz* odst. III.: Ako je ovo delo izvršilo više lica pa se ne zna, ko je posebice šta učinio, kazniće se svaki učesnik gomile.

renca delikta po §§ 176 ali 177 z onim po § 182, odst. 1.; nikjer ni rečeno, da bi določba §§ 176 ali 177 že vsebovala ono po § 182 odst. 1. Nasprotno, pomnožuje njegovo krivdo in kaznivost okolnost, da je neposredni povzročitelj poškodbe storil to v zvezi z drugimi. Dogovor za napad (§ 146 *nkz*¹⁰) pa je delikt sui generis, ker ta dogovor prednjači udeležitvi pretepa ali napada, vendar je uporabna ta določba le, kadar ne pride v istini do pretepa, ki se po § 182 strožje kaznuje. Udeležba na pretepu ali napadu pomeni skoraj nekaj podobnega kakor po § 157 avstr. k. z.: položitev roke na poškodovanega. S tem hočem reči, da ne zadostuje zgolj, da je kdo pri takem pretepu radoveden gledalec, temveč je potrebno, da udeležbo tudi na kak način manifestira. Kaj pa velja, ako kdo v takem tepežu ali takem napadu tepeni ali napadeni umre (§ 178 zadnji odst.)? Če neposrednega provzročitelja ni izslediti, stopi v veljavo le § 182 *nkz*, sicer pa poleg tega še specialna določba po §§ 176 ali 177 in 178, II. odst.) Trdote dosedanjih §§ 157, 143 avstr. k. z. so menda s tem odpravljene, § 182 *nkz* podaja pa vendar uspešno sredstvo za omejitev pogostih in odurnih preteпов.

Kaj je prav takrat, če uspeh po §§ 176, 177 nastane po zedinjenju več poškodb, ki ne bi presegale posamič označbe po smislu § 180 *nkz*? V poštev bi prišel le § 182, 1. odst. Posamična poškodba sploh ne bi prihajala do veljave, ker jo je konsumirala skupna težka poškodba. O celoti se pa ne ve, kdo jo je povzročil. K temu še pride, da se zasledujejo poškodbe po § 180 *nkz* le na predlog poškodovanega. Istega dejanja pa ni moči obtožiti z javno obtožbo brez predloga in še posebej s tako obtožbo, podvzeto na predlog.

Stališče § 184 *nkz*, ki hoče najlažje vrste umišljenih ali z malomarnostjo povzročenih poškodb telesa ali zdravja prepustiti predlogu oškodovanega, je povsem odobravati, toda bilo bi po vzgledu dosedanjega § 153 avstr. k. z. vendarle nekatere primere, ki bi bili sicer uvrstiti v § 180 *nkz*, izvzeti ter prepustiti

¹⁰) § 146 odst. I. *nkz*: Ako se više lica dogovore da izvrše kakvo krivično delo, izuzev ona iz §§ 86 — 89 ovog zakona, u koliko takav dogovor ne prelazi u teže krivično delo, kazniće se zatvorom do 2 godine ili novčano do 10.000 dinara.

pregonu po javnem obtožitelju. Kakor tretji odstavek bi bilo § 180 pridejati:

»Kdor na v prvem odstavku opisani način poškoduje osebo javne službe, pričo, izvedenca, svečenika zaradi izvršitve njih poklica ali tedaj, ko ga izvršujejo, se kaznuje s strogim zatvorom ali zatvorom.«

Temu primerno bi bilo predrugačiti § 184 in gorenje kaznivo delo pridržati izključno pregonu po javnem obtožitelju. Glede bližnjih sorodnikov v premi črti navzgor tudi tu radi izkušenj v praksi ne bi bilo delati izjem. Ako pride tak primer pred sodnika, utegnil bo ta presoditi, ali gre za hudo kršitev dolžnega spoštovanja napram staršem. Stvar sama pa govori za to, da je taka dejanja — če to le količkaj gre — poravnati v rodovini sami in da se ne vlačijo pred sodišče često zoper voljo poškodovancev.

Načrt istotako ne pozna poškodb telesa in zdravja po prekoračeni pravici strahovanja. (§ 370 nač. srb. k. z. iz l. 1910. govori o prekoračenju prava kaznjenja a le za slučaj prave namere, v prenačljivosti ali iz nerazumevanja.) Nekaj podobnega vidimo le v § 183, kjer se nastopa zoper telesu ali zdravju kvarno izkoriščevanje telesnih sil ali duševnih moči podrejenih oseb, če gre to izkoriščanje tako daleč, da nastopajo škodljive posledice za telo ali zdravje takih oseb. To zelo umestno določbo bi kazalo še popolniti z drugo kazensko določbo, ki naj bi posebno ščitila deco v nežni mladosti, posebno pred zlobnim, dostikrat vsekako sistematičnim prekoračenjem domačega strahovanja in zlostavljanja. Pojav velikomestnega življenja ter socialnih razmer, zlasti v gmotno slabših delavskih in podobnih slojih, so primere, kjer se osebe nežne starosti ali pa sploh slabotne bolne osebe na preišljeno surov način telesno ali na zdravju poškodujejo in sicer ne na mah temveč z ravnanjem, ki trpi dalje časa ter ga niti ni lahko opaziti zunaj stoječim. Namen je včasih takih dejanj znebiti se oseb, od katerih ni dobička. Včasih in sicer pogosteje pa so taka zlostavljanja zgolj izvor sirovosti. Ne bilo bi odveč pridejati § 183 še določbo nekako tega besedila:

»Kdor osebo pod 15 let ali tako, ki se braniti ne more, a se nahaja v njegovi oblasti, v njegovem varstvu ali živi z

njim v skupnem hiševanju, telesno ali na zdravju izdatno poškoduje z daljšim ponavljajočim se zlobnim ali sirovim ravnanjem, naj se kaznuje z robijo do 5 let ali s strogim zatvorom.

Kdor stori isto iz malomarnosti, se naj kaznuje z zaporom do 2 let.«

Podobno odločbo vsebuje sicer § 289 *nkz*¹¹⁾, a ima v mislih bolj zanemarjeno vzgojo ter izrejo *d e c e*.

Drugih primerov prekoračenja pravice strahovanja po našem naziranju ni treba posebej omenjati, saj zadostujejo sicer določbe tega poglavja tam, kjer že glede na teža dejanja o »*animus corrigendi*« ni moči več govoriti. Lažji slučaji te vrste pa spadajo itak v zakonik o policijskih prestopkih.

Načrt ne govori ne v tem poglavju, pa tudi v katerem drugem ne o dvoboju, kateremu posvečajo drugi načrti celo vrsto paragrafov. Dvoboj je bil celo pri nas pod gospodstvom in vplivom nemštva silno redka prikazen med nevojaškimi sloji prebivalstva, odslej utegne postati ta srednjeveška razvada še redkejša, če sploh ne izgine. Po pravici je torej načrt opustil kodificirati i dvoboj. Za posamezne primere utegnejo se uspešno uporabiti določbe tega poglavja. Poziv na dvoboj in dvoboj, ki so že vnaprej tako aranžirani, da se ne pretaka niti kapljica krvi, naj se prepuste policijskemu kaznovanju. Če pride do resnejših poškodb enega ali drugega ali celo do smrti, uporabiti bo § 167 *nkz* ali njemu slični paragraf, dopolnjujoč enako §§ 176 in 177. Pri najnevarnejši obliki dvoboja, to je tkzv. ameriškem dvoboju, kjer se naravnost igra za življenje, pa naj obvelja določba § 168 *nkz*.

¹¹⁾ § 289 *nkz*: Roditelji, hranitelji, staraoci, i u opšte oni, kojima je je pod njihovom vlašću ili nadzorom, kazniće se strogim zatvorom u koliko je pod njihovim vlašću ili nadzorom, kazniće se strogim zatvorom u koliko ta radnja ne prelazi u koje teže krivično delo.

Imenstvo preklicnega reda.

Dr. Francé Goršič:

Preklicni red ali red o preklicu imenujemo cesarski ukaz z dne 28. junija 1916, št. 207 drž. zak. (Entmündigungsordnung). O tem Hohenburgerjevem zakonu in vobče o Hohenburgerjevem zakonodajstvu naši strokovnjaki do sedaj sploh še ničesar niso pisali. Vojni zakoni so uvedli precej novih pojmov, primeroma pa nobeden ni donesel toliko novosti, nego preklicni red, ki je neobširen ukaz s samo 74 paragrafi, ki pa je njih vsebina popolnoma nova snov. Razen prevoda v slovenskem izdanju državnega zakonika nimamo še nobenega drugega. Moj sestavek je zato nehotna, vsaj izprva nenameravana kritika uradnega prevoda, ki je oziroma ki naj bi bil za sodno rabo obvezen. Takozvana divja praksa je tudi v preklicnem redu svobodno obavila svoje delo in kaže se, da je blizu čas, ako pojde praksa dalje po tem potu, da bo uradno treba izreči, da imenstvo državnega zakonika nikogar več ne veže. Ravno zaradi nestalnosti imen potrebujemo nujno nove slovenske pravne terminologije, kateri naj služi ta sestavek kot donesek h gradivu imenstva v nepravdnem postopku.

Uredniku državnega zakonika moram predvsem za veliko zaslugo zapisati, da je sprejel za pojem Entmündigung nazivalo preklic. V začetku je bilo jasno, da stari izraz »pod skrbstvo dajati« ne bo mogel veljati tudi za »entmündigen«, in da mora ta pojem dobiti novo ime, prvič zato, ker je od starega pojmovanja zelo različen in potlej še, ker smo potrebovali en sam samostalniik za novi tehnični terminus. Z glagolskim opisovanjem ne bi mogli izhajati. Je vse zaman, kolikor osnovnih pojmov je, toliko terminov mora biti v vsaki stroki prav tako tudi v pravništvu. Na pojmu »preklic« je zgrajen ves novi sestav tega ukaza. Zato je treba temu pojmu posebnega imena. Nevarnost je bila velika, da nas presenetijo po znanem obrazcu: obrezuspešiti = vereiteln in po sličnih novih tvorbah s kakim nestvorom, in našli so se, ki so poredno ugibali, ali bomo pisali »obrezpraviti«, »onesamosvojiti«, »onesamopraviti« ali pa »razupravičiti«. Tej nevarnosti se je uradni prevajalec srečno ognil s tem, da je sprejel besedo preklicati (koga), ki jo je narod ponekod menda že od davnih časov rabil za »Verhängung der Kuratel.« V pravnem imenstvu to označilo ni bilo nikjer potrjeno. Pravniki so ga imeli za gorenjski lokalizem in ga niso imeli v čisljih. Pleteršnik navaja za preklicati, -kličem vb. pf. naslednje pomene: 1.) durchrufen (p. kaj po vsej hiši), [Cigale]; ausrufen (p. nočne ure) [Murko]; verlautbaren [slišala in zapisala Caf v Halozah in Pleteršnik na južnovzhodnem Štajerskem]; jemanden unter Kuratel setzen (preklicati koga), [Svetčev

rokopis]; ä c h t e n [Cigale]; i n d e n B a n n t u n, [Cigale]; potem še preklican = verdammt, verwünscht (preklicana igra!) [Cigale]; verrufen (hudo preklicana ženska), [Svetčev rokopis]; 2.) w i e d e r r u f e n (p. povelje), [Cigale]; a u f h e b e n (p. postavo) [Cigale], drž. zak.; a b r u f e n, v e r r u f e n (p. denar), [Cigale in Caf]; v e r b i e t e n, u n t e r s a g e n, [Cigale]. — Preklic, klica, m. je 1.) d e r W i e d e r r u f, d i e U n g ü l t i g k e i t s e r k l ä r u n g (velja do preklica), [Cigale, Janežič, Miklošič, novejše knjištvo]; 2.) d i e V e r l a u t b a r u n g, [južnovzhodni del slov. Štajerskega]; 3.) d e r B a n n f l u c h, [Cigale]; i n d e n B a n n t u n: v p r e k l i c d a j a t i [Zalokarjev rokopis]. — Preklicanje, n. je 1.) d i e W i e d e r r u f u n g; 2.) d i e Ä c h t u n g, d i e A n a t h e m i s i e r u n g, d e r B a n n [Cigale]; 3.) = o k l i c a n j e, d i e V e r l a u t b a r u n g, [južnovzhodno Štajersko]. — »Unter Kuratel stellen«, ta pomen glagola »preklicati« je zabeležil Svetec, ki je največ gradiva nabral okoli Kamnika in Litije. Najbližji temu pomenu je pomen »ächt en, i n d e n B a u m t u n«, ki ga navaja Cigale. Tema dvema pomenoma najbolj soroden je pomen »oklicati« (verlautbaren), vendar pa je gotovo, da je prvotna oblika našega glagola: p r e - k l i c a t i, ne pa morda oblika: *p r e o k l i c a t i. Dva momenta sta važna v besedi preklicati. Glagol klicati znači, da je treba stvar j a v n o izvršiti. Zato govore ljudje, da so koga »p r i s o d i š č u p r e k l i c a l i«, »p r e d c e r k v i j o p r e k l i c a l i«, »n a o b č i n i p r e k l i c a l i«, skratka krajevnim navadam ustrezna objava je pglavitni znak, ki je povzročil, da na južnovzhodnem Štajerskem prevladuje pomen : p r e k l i c a t i = v e r l a u t b a r e n. Potlej je še znak, ki tiči v predponi p r e -, ki znači tukaj p r e m e m b o, U m ä n d e r u n g, primeri p r e k r s t i t i, u m t a u f e n. Z oklicanjem se državljan izpremeni v zavrženca, ki nima nobenih pravic (ächt en, i n d e n B a n n t u n); z oklicem mu vzamejo upravo njegovega imetja ali mu jo vsaj utesnijo (e n t m ü n d i g e n, u n t e r K u r a t e l b r i n g e n). Z nazivom »preklic« je po mojih mislih prelagatelj popolnoma pogodil pravni pojem. Naziv je tudi iz naroda. Zdi se mi, kakor da bi bil že zdavnaj pripravljen čakal nemške »Entmündigung«. To nič ne de, da ni bil že prej v pisnem oz. pravnem besedju. Zato bi se motil, kdor bi mislil, da ga drugod niso poznali nego na Gorenjskem. Protidokaz so že gornji primeri, a tudi sam lahko trdim, da sem v praksi na Dolenjskem in Notranjskem z ljudmi govoril, ki so to »gorenjsko« reklo poznali in ga na sodišču včasih tudi rabili. Naziv se je čudovito hitro (izza 1. septembra 1916) udomačil, kolikor vem, v vseh delih domovine in brez težav. Če bi kdo le še hotel kaj prigovarjati, naj pove boljše nazivalo od p r e k l i c a!

V občnih določilih (§ 1) beremo, kdo more biti p o p o l n o m a (vollkommen) ali o m e j e n o (beschränkt) preklican. Prvo ime se v praksi pravilno rabi, drugo pa ne, marveč nekateri ga poskušajo nadomeščati z nazivi »delno« in »delovito«. Kar gotovo je, da je nemški izvirnik svojo besedo »beschränkt« postavil semkaj, da bi bila soznačna za »begrenzt«. Ta beseda je torej prav prestavljena, ako jo posloveniš z glagolom »omejiti«. Zato ni umevno, da so ponekod pravilni naziv zavrgli in ga nadome-

stili z besedo, ki odgovarja nemški besedi »teilweise«. Zakon nikjer ne govori o tem, da je preklic kdaj »deloma« izreči, on marveč določa, da se morejo omejeno preklicati tisti polnoletni grajani, ki sicer niso nesposobni, da bi oskrbovali svoje stvari, toda da bi pravilno oskrbovali svoje stvari, v ta namen jim je umobolnim ali slaboumnim potreben pomočnik. Po tem sodilu je njih zmožnost ravnanja splošno omejena, ne parcialno utesnjena. Pomočnik ne posluje »deloma«, ampak ima slovom določbe § 4. preklicnega reda pravice in dolžnosti variha; skrbstveno sodišče mu more naprtiti celo ukrepanje o tem, kar si preklicanec s svojo pridnostjo pridobi, ker je letá enak doraslemu mladoletniku. Popolni preklicanec pa je enak otroku, ki še ni dovršil 7. leta. Ta razlika je, in lahko trdim, da pristaši »delovitega« preklica niso poniknili v duhá zakona. Taka mena izrazov pač ni dopustna, ker je kratkomalo lahkomi-selno kvarjenje pravniškega jezika. Ta primer ni osamljen. Takšno boljšanje jezika mora prenehati. Vsak slovenski pravnik je toliko časa dolžan rabiti oznamenilo slovenske izdaje državnega zakonika, dokler se boljši izraz avtentično n. pr. v novi pravni terminologiji ali vsaj v kaki za to stvar sklicani anketi ne ugotovi. »Delovit« preklic je tudi beseda, ki jo je treba iztrebiti.

Vprašanje pa je, ali bi mogli »omejeni« preklic bolje posloveniti in ev. boljši izraz po enem ali drugem poluradnem potu uvesti v uradno nomenklaturu. Še davno pred novim preklicnim redom se mi je v praksi primerilo, da so stranke prišle na sodišče včasi prosit, naj se njihov sorodnik čisto prekličje, ker je prišel ob pamet, včasi pa predlagat, naj sodnik pijančljivega gospodarja, ki bi znal v pijanosti vse prodati, malo prekličje, ne čisto, ne tako, da bi se ne mogel nič ganiti, ampak le toliko, da bi se domačija ne zapravila. Narod je po svoji pravni prepričanosti terjal nekak »omejeni preklic«. Tega si jaz poprej ne bi bil upal kar gotovo trditi, kakor trdim to sedaj, ko sem se uveril, da je bila moja slutnja pravilna. Jedva eno leto potem, ko je veljal preklicni red, so prišle stranke (Spodnji Tuhinj) na sodišče predlagat, naj se (popolni) preklic nekega vaščana prenaredi v mali preklic, ter so to zahtevo podprle, češ, »smo slišali, da imate sedaj tudi mali preklic«. Menda je ta stvar brez nadaljnega utemeljevanja tako rešena, da se bo treba odločiti za naziva malo preklicati in mali preklic, pa sedanji terminus »omejen« opustiti. Vprašanje je potlej še, kaj nam je storiti s »popolnim preklicem. A priori bi zavrgel nasvet, da je treba ta naziv zamenjati za naziv »veliki preklic«, ker tako nihče ne govori. V antitezi govori narod: preklic — mali preklic, odnosno : čisto preklicati — malo preklicati. Narodu je die vollkommene Entmündigung : preklic, torej enostavna beseda brez prilastka. Jasno pa je, da je tako sedaj, ker se preklicni red še ni dodobra uživel. Ko pride čas potrebe in protistave samostalnikov, bodo naš popolni preklic nazvali za čisti preklic. Za novo pravno terminologijo oz. za prihodnjo prestavo preklicnega reda nasvetujem nomenklaturu:

vollkommen entmündigen: čisto preklicati;
 beschränkt entmündigen: malo preklicati;
 vollkommene Entmündigung: čisti preklic;
 beschränkte Entmündigung: mali preklic.

Preklicni red ima mnogo opredelb in izrazov, ki potekajo iz sodnozdravniškega imenstva. Za »Irrenpflege, Irrenwesen« z obrazilom — stvo izpeljani naziv blazništvo je izvrsten naziv, ker dobro pogodi skupnost in skupino. — Enako dobro je uradnemu prevajalcu uspela beseda »die Geisteskrankheit«, ki jo je poslovenil: umobolnost. Stvar je bila bolj zamotana, nego bi kdo na prvi pogled mislil. Cigale (1853) se s tem imenom še ni bavil, dasi ima dodatek k hrvaškemu delu tega slovarja: die Geisteskrankheit = nemoč duha (prim. duhonemočnik). Babnik ima naziv: bolezen na umu (pridevnik: bolan na umu). Dr. Homan je v svojo sodnozdravniško terminologijo sprejel samostalnik: duševna bolezen, pa pridevnik: umobolen. Vsak po svoje so se vsi ogibali vprašanja: duhoven, dušen ali duševen? Slovenska izpeljanka od besede duh, duhá, je duhóven (hrv. dúhoven) in Pleteršnik pravi, da ima dva pomena: 1.) = duševen, geistig, Geistes = [Murko, Cigale, Janežič], 2.) geistlich. Vsi vedo, da drugi pomen te besede, pomen »geistlich« tako prevladuje, da bi mogli dvomi nastati, ako bi n. pr. rabil izraz duhóvna preiskava. Nikoli še nisem niti slišal, niti bral o »duhovni« bolezni, tako zelo gredo besedi s pota. Homan navaja takoj za duševno boleznijo nadaljnja imena: dušna zmedenost, dušno delovanje, dušna zrušenost. Sploh se love med besedama dušen in duševen. Dušen, -šna je izpeljanka od duša-, e, in pomeni (Plet.): Seelen-, Geistes-, geistig, in ker prevladuje pomen Seelen-, so se v praksi povečnoma odločili za hrvaško izpeljanko od duše: dûševen (zaradi naglasa glej Breznik, Slovanske besede v slovenščini 1909, str. 20.) Splošno govore in pišejo duševna bolezen, duševna preiskava, seveda pa čestokrat napačno naglašajo. Lahko rečemo, da je duševna bolezen = die geistige Krankheit popolnoma udomačena in da je duševen zmagal nad duhovnim in dušnim. Toda s tem je ugotovljena šele najbolj splošna označba te bolezni v protistavi k telesnim boleznim. Za preklicni red je potreba tudi še imen za dve poglavitni vrsti duševnih bolezni, t. j. za Geisteskrankheit in Geistesschwäche. Tudi za ta dva pojma sta enotna samostalnika potrebna, pa bila zložena, če enovitih ni. Prav je torej, da se je »bolezen na umu« zavrgla in da se je sprejelo ime: umobolnost, ki jo je bilo novo knjištvo (Plet.) že zdavnaj uvedlo. — Precej brezsporna je beseda slaboumnost za »Geistesschwäche« (Babnik, Pleteršnik). Isti naziv ima Homan za »Schwachsinn«, Babnik pa tudi slaboumje, Cigale samo slaboumje. — Blaznost = Wahnsinn je že zdavnaj utrjeno ime (Babnik, Pleteršnik, Homan, Cigale). Babnik navaja še »umobolnost«, ki bo morala sedaj v tem pomenu odpasti. »Norost« (Cigale) velja že dolgo časa za pravi naziv za: Narrheit, enako »prismojenost« za: Verrücktheit. — Največ preglavice je delala beseda

»Blödsinn«. To ti dokaže Babnik, ki ima kar štiri imena, a nobeno ni pravo. »Slaboumnost« in »slaboumje« se morata izločiti ne samo, ker je v preklicnem redu slaboumnost = die Geistesschwäche, ampak tudi zato, ker nazivali že prej nista ustrezali opredelbi pojmovno strogo očrtane duševne hromote. »Topogliavost« pa niti toliko ne velja, ker pomeni le: Schwachköpfigkeit. Ostane še naziv »bedost«, ki je popolnoma zavožen. Neglede na nepravilno tvorbo se mora ta izraz odkloniti, ker pridevnik bedast-, sta, pomenja zgolj: töricht, dumm. Pravilna tvorba »bedastoča« je die Torheit, Dummheit, isto kar je izpeljanka od bedaka: bedaštvo, bedačija oziroma tudi bedarija (bedariti = dumm reden). Besedo »bedost« iščeš pri Pleteršniku zaman. A zato jo pogosto najdeš v naših uradnih odlokih. Cigale je ni poznal. On ima poleg nazivala »slaboumnost« zelo slično se glasečo besedo »bebest«. Der Blödsinnige mu je »bebec«. Temu imenu ni oporekati, toda oporekati je tvorbi »bebest«. Besede z obrazilom — ost značijo telesne in duševne lastnosti, toda treba je to obrazilo pritakniti pridevnikom. Homan se je menda radi tega odločil za »bebestvo«, ki ga je poleg »bebščine« (Caf od Ravnikarja), ki mu ni ugajala, našel pri Pleteršniku (iz Cafovega gradiva). Vendar pa dvomim tudi o pravilnosti te besede. Pripona — stvo pomenja lastnost enako le pri pridevnikih. Pridevnika pa sta le »beba st« in »beba v«. Urednik državnega zakonika nas je prvi rešil iz teh zadreg s tem, da je uvedel še sicer nikjer zapisano, a živo (notransko, tudi dolensko) besedo »beba v o s t«. Hvaležni mu bomo, da je imenstvo duševnih bolezni zares dobro uredil.

Ni mu pa toliko uspel prevod pojma: die Trunksucht = pijančevanje. Ta glagolnik pomenja (po Plet.): das übermässige Zechen, das Saufen, dočim zakon svoj pojem drugače opredeljuje in sicer takó, da je zlorabljanje alkohola iz navade (§ al. 2), torej lastnost. Tudi v nemški pravni terminologiji je ta izraz neologizem, dasi bi se dalo kaj težko določiti, kdaj so ga začeli rabiti. Toliko se lahko trdi, da so poprej razločevali le »die eingelebte Trunkenheit« in »die zufällige Trunkenheit«. Ta dva pojma sta še sedaj potrebna za kazensko pravo. Na tej podlagi je naša najstarejša terminologija iz leta 1853. (Cigale) predstavila: die Trunkenheit = pijanstvo, pijanost, ter je potem ločila : zastarano pijanstvo in pijanstvo po naključju. Babnik je prav storil, da je za ta pojem opustil pijanstvo in obdržal le pijanost, ker zadošča pravi ta naziv popolnoma, primeri : im Zustande der Trunkenheit = v pijanosti (Babnik), vinska pijanost (Plet. po Cig.). Toda Babnik je to očitno storil zategadelj, da je izraz »pijanstvo« prihranil za »Trunksucht«. K temu imenu je kot drugo ime pristavil »pijančevanje«. Mislim torej, da se ne motim, da je naziv »pijančevanje« za Trunksucht iz Babnika prešel v državni zakonik. A ne smemo naziva »pijanstvo« kar kratko odkloniti, kakor smo odklonili naziv »pijančevanje«. Pijanstvo pomenja (glasom Plet.) : die Sauferei, die Trunksucht n. pr. pijanstvo naj župan odvira (Levstikov rokopis). Toda i Pleteršnik i (menda po njem) dr. Homan v svoji terminologiji nudita za Trunksucht izdaleč boljši naziv pijančljivost (Pleteršnik ga je našel pri

Cigaletu in Janežiču), ki je narejen preko pridevnika *pijančljiv-iva* = dem Trunke ergeben in ki zaradi tega najbolje izraža lastnost. *Pijančevanje* = das Saufen, *pijanec* = Sauffer, *pijanost* = die Trunkenheit, *pijanstvo* = die Sauferei in šele v prenesenem pomenu die Trunksucht, končno : *pijančljivost* = die Trunksucht stoje v istem razmerju med seboj, kakor *zapravljanje* = das Vergeuden, *zapravljenec* = der Verschwender (na Gorenjskem pravijo *zapravljenec* tudi tistemu lahkemu vozu, s katerim kmet semnjari in denar zapravlja), *zapravljenost* = die Verschwendung, *zapravljenstvo* = die Verschwenderei, ein der Verschwendung ähnliches Gebaren, končno *zapravljivost* = die Verschwendungssucht. Nemški zakoni, i poprejšnji zakoni i sedanji preklicni red govore zmerom le o »Verschwendung« ne o »Verschwendungssucht«, a vzlic temu smo mi že v dobi pred preklicnim redom govorili o skrbstvu zaradi *zapravljivosti*, in sedaj ima preklicni red tudi preklic zaradi *zapravljivosti*. Vsekako je to ime točnejše od nemškega izvornika. Udomačilo se je tako, da smo pisnem jeziku nazive »zapravljenec«, »zapravljenka« in ostale izpeljanke iz njih že zdavnaj dokočno zamenili za nazive »zapravljivec«, »zapravljivka« itd. Zato me je osupnilo, da je urednik državnega zakonika zavrgel Homan-Pletršnikov pravilni naslov *pijančljivost* in ga nadomestil — ne z nazivom *pijanstvo*, ki bi bil še tudi ustrezen — ampak z neustreznim nazivom »pijančevanje«. Grajan se ne prekliche zaradi *zapravljanja* in *pijančevanja*, marveč zaradi *zapravljivosti* in *pijančljivosti*. Predlagam za Trunksucht naziva: v prvi vrsti *pijančljivost*, potem *pijanstvo*. — Glagolnik *pijančevanje* je urednika zapeljal, da je v prihodnji besedi brez potrebe zapisal okornejši glagolnik »zlorabljanje živčnih strupov« mesto bolj prožnega, sicer novoknjižnega a popolnoma udomačenega samostalnika: *zloraba živčnih strupov* = der Missbrauch von Nervengiften.

Ako so pogoji za preklic zaradi *pijančljivosti* ali *zlorabe živčnih strupov*, pa je po presledku celotne obravnave pričakovati, da se bo popboljšal, ki ga je preklicati, more sodišče končno veljavni sklep odložiti ter določiti primeren *odlog za popboljšanje* = die Bewährungsfrist. Drž. zakonik je ta terminus presplošno prestavil: »rok, da se to pokaže«. Ta rok, ta pojem mora dobiti svoje ime, inace bi morali v danem primeru obširno razlagati, kaj prav za prav menimo. Kaže se, da bi kmet vprašal, koliko da so dali pijanemu odloga za popboljšanje. Besedilo (§ 36.) navaja, da more sodnik ta *odlog* spojiti s tem, da se ima dotičnik najmanj 6 največ 12 mesecev zdraviti v »zavodu za odvado«. Glagolnik »popboljšanje« je popolnoma udomačen. Predlagam torej, da rečemo za Bewährungsfrist: *odlog za popboljšanje*, ki ga vsak točno in popolnoma razume. — »Davon abhängig machen« pa prestavljavec pač ne bi smel posloveniti: »sodišče more ta odlog narediti odvisen od tega« ampak rekel naj bi bil: *odlog dovoliti s pogojem...*, *odlog spojiti s pogojem... odlog spojiti s tem...* — Naziv »die Entwöhnungsanstalt« je prestavljen: *zavod za odvado*. Nekdo je rekel, da to ne

gre, češ besedo »die Gewöhnungsanstalt« ne bi mogli krstiti za »zavod za navado«. Nasvetoval je, da naj bi rekli »zavod za navajanje«, a takoj se je sam premislil zaradi dvoumnosti naziva: »zavod za odvajanje(!)«. Z »navajalnico« in »odvajalnico« tudi ni nič. Bolj ustrezen bi se mi zdel naziv: *zdravilnica za odvado*. Toda jaz bi šel še en korak naprej in bi za tak zavod nasvetoval napis: *zdravilnica za zlorabnike* (sc. alkohola in živčnih strupov). — Zadrego nam dela tudi ime: *Pflegeanstalt*. Prisiljena bi bila vsa nazivala, ki bi jih poskusili narediti s pomočjo besed reja, rejenje oskrba in njihovih izpeljank, ker imajo vse te besede že drugačne stalne pomene. Pritegniti moramo našemu uradnemu uredniku, da je naziv izpeljal od hrvaške izposojenke »njegovati«. Mislim pa, da bi bil smel mesto nemški pobarvanega *negovalnega zavoda* postaviti kar po naše *negovalnico*, in da se mu mestoma te reči ni bilo treba ogibati kakor n. pr. v § 32., kjer se je poslužil za zakon odločno premalo točnih besed: »ako je tisti, ki ga je preklicati, v blaznici ali sličnem zavodu«, dočim se nemški izvirnik glasi: »Wenn sich der zu Entmündigende in einer Irren = oder ähnlichen Pflegeanstalt befindet.« — Vodja javne ali zasebne blaznice, vodja zasebnega zavoda itd. so pravilni izrazi. Hud germanizem pa je: *der leitende Arzt* = vodilni zdravnik«. Prav je: *zdravnik - vodja*.

Sodišče more, kadar postavi začasnega pomočnika ali pozneje, »omejiti ali obmejiti njegov delokrog« (§ 9). Če primeriš to predstavo z nemškim besedilom, opaziš, da je prevajalec prevedel nemški pojem: *beschränken* = omejiti, in pojem: *begrenzen* : obmejiti. O promiskualni rabi teh dveh glagolov v nemški terminologiji, ki nikakor ni na višku — to priznavajo celo nemški veščaki — sem že ob drugi priliki razpravljal.¹⁾ Toda ravno vzporeditev obeh glagolov v isti rečenici zakona kaže, da nimamo opraviti z istorečjem (tavnologijo) ampak z različnima pojmom. Prvi pojem znači, da sme sodišče iz delokroga pomočnikovega nekatere stvari izključiti; drugi pojem pa pomenja, da sme sodišče delokrog pomočnikov splošno določiti in okvir očrtati, v katerem se sme preklicanec prosto kretati. Nemško besedilo se glede prvega pojma poslužuje imena »beschränken« s pomenom: »einschränken.« Za ta pojem je pravilen slovenski naziv *umejiti*, če ne izvoliš kar glagola *utesniti*. Drugi pojem ti je, to je jasno, označiti z glagolom *omejiti*. Sodišče sme potemtakem delokrog pomočnika *umejiti* (*utesniti*) ali *omejiti*. Vzlic odtenkom in finočam, ki jih naš jezik premore pri predponah, ga menda ni, ki bi mogel ta razloček izslediti pri protistavku besed »omejiti« in »obmejiti«. Obrazilo o — in ob — je eno in isto. A že v praksi sem večkrat opazil, da iztičejo za tema dvema oblikama prepone o = (ob —). Kaj bi mogli soditi o pogodbi, ki bi se poslužila protistave glagolov »omejiti« in »obmejiti«, hoteč izraziti antitezo in še poudariti razloček?

¹⁾ Glej razpravo »Verižnik in slična imena« v Pravnem Vestniku, leto II. (1922.), stran 111.

Upravičeno bi smeli vprašati, zakaj pomenja »beschränken« baš omejiti in ne obmejiti, in obratno, zakaj znači »begrenzen« vprav obmejiti in ne omejiti. Babnik ima za oboje: omejiti, pri »beschränken« pristavlja pač tudi še naziva: skrčiti, utesniti. Sledil je popolnoma nestalni nemški nomenklaturi. Cigale (terminologija 1853) prevaja le »beschränken«: omejiti, utesniti. V Pleteršniku najdeš: obmejiti = umschränken, [Cigale], umgrenzen [Miklošič], pa omejiti: umgrenzen einmarken [Cigale, Janežič], (eine Grösse) begrenzen (math.) [Cigale, terminologija 1880], einschränken, beschränken [Cigale, Janežič, novo knjištvo]. Kakor predlog, tako je tudi predpona o — le okrajšan ob-. Tudi če bi hotel kdo dokazovati, da ob- znači, da se dejanje vrši okoli predmeta (um-) in pa, da nasprotno predpona o- zgolj izpremeni nedovršnik v dovršnik; ali če bi dokazoval, da je »obmejen« zloženska iz »ob meji«, torej nekak »an der Grenze, längs der Grenze liegend« (primeri obmejek = der Ackerrand, kjer pa lahko takoj odvrneš, da pravijo na Krasu zgolj: omejek); ali če bi še z večjo iznajdljivostjo zagovarjal razloček omejevanja in obmejevanja: treba bi bilo odločno opozoriti, da pravno imenstvo za take poskuse ni pripravno torišče, ker morajo biti pravni pojmi natančni in jasni.

Pomiselki so tudi proti imenu: pridržanje = Anhaltung, ker je dovršnikov glagolnik. Pleteršnik in Babnik ne poznata te oblike. Oni pozna le pridržbo f. = die Zurückbehaltung, die Beschlagnahme, ta pa za našo reč, bolje rečeno za naš novi pojem čisto neprikladne, deloma pa sploh ponesrečene tvorbe: prijetba (!), zapor, ustavba (!). Odločiti se moramo za pridržbo. Pripravljen sem na očitek, da je pridevnik pridržben, -bena pretrd, toda mesto njega rabimo pridevnik pridrževalen. Sicer pa menim, da je ravno tu pravo mesto, da z glagolskim opisovanjem nadomestimo one stalne rečenice kakor n. pr. »sklep o dopustnosti pridržbe oziroma o pridržbeni dopustnosti« in »sklep o pridržbi v blaznici«, ker je boljše reči: »sklep, da je dopustno pridržati«, »sklep, da se pridrži v blaznici«. V pravnem imenstvu je že dolgo udomačen naziv: dopustnost = die Zulässigkeit. Zato ne morem odobravati, da državni zakonik včas (n. pr. v § 28.) govori o pripustnosti, ki, dasi pravilna, kvari doslednost.

Imeniten se mi zdi prevajalčev naziv prenarredba: die Umwandlung, da se loči: od izpremenitve: die Abänderung. Tukaj praksa hudo greši. Kazen se prenaredi (Strafumwandlung). Popolni preklic se v omejeni preklic prenaredi, ne izpremeni. Cigale ne uči tako, njemu je Umwandlung: prememba. Sledil mu je tudi Babnik: izprememba, izpreminjanje (Veränderung, Wechsel!), prememba, premenitev (Abänderung, Verwechslung). Že Rimljani so bolehalo za meševitimi izrazi: mutatio, commutatio, permutatio in vsi kulturni jeziki so podedovali od njih to slabost. Mi smo seveda sledili nemški nestalni jezikovni rabi. Ko sem se pri neki drugi priliki bavil z opredelbo slovenskih nazivov, sem moral to reč pri teh pojmi opustiti, razpoznavši, da je za določitev teh oznamenil potrebna anketa. Sledeč Nemcem, ki nikoli ne reko: »der Be-

schluss wird umgewandelt«, ampak vedno: »wird abgeändert«, je naša praksa utrla za »abändern« nazivalo: izpremeniti. Ker moramo v duhu nemščine strogo ločiti pravna pojma »Abänderung« pa »Umwandlung«, moramo biti prevajalcu hvaležni, da se je zavzel za prena-redbo: die Umwandlung. Izborno se bere n. pr. v § 48.: »v tem smislu je izpremeniti izpodbijalni sklep« (abzuändern), a v § 50.: »sodišče more popolni preklic prenarediti« (umwandeln).

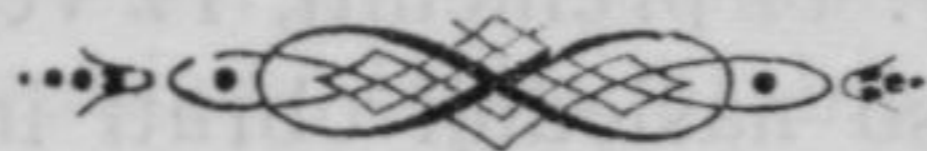
»Die Massnahme« v splošnem pomenu »die Vorkehrung, die Verfügung« je menda ukrep, tudi odredba, morda tudi navodilo; v novejšem času rabijo tudi srbsko mero, fem. Kadar beremo, kakor ravno v preklicnem redu, za to reč naziv naredbo (Babnik ima naredbo in odredbo), potem se že, a brez potrebe pojavi dvom, ali naj pri tem mislimo na formalno predpisan sodnikov izrek. — Škrabec uči, da se izv sestavah piše le, kadar je njegov pomen (ex, aus) še živ in se nanj še misli (Jezikoslovni spisi II. sn. str. 126). Nedosledno je, ako pišem zenačiti, sporočiti, hkratu pa: izpremeniti, izvedeti, izpričati, izpodbiti itd. — Prehudi germanizmi so naslednji obrati in nazivi: »Nato se zaslišijo stranke z njihovimi govori (!)« = hierauf werden die Parteien mit ihren Vorträgen gehört; namenu nasproten = zweckwidrig, ki ga ima tudi Babnik poleg boljših nazival neprimeren, neprikladen, katerima dodam še naziv neustrezen, ki je sedaj že splošno potrjen; zakonski drug = der Ehegatte, ki ga ima enako Babnik, mesto: zakonec (der Ehegenosse, der Eheteil), zakonci (die Eheleute), zakonca (das Ehepaar), potlej še soproog (izposojenka iz ruščine, ki jo Breznik, Slovanske besede str. 41., odklanja, češ da je treba pisati le: mož in žena); auf Entmündigung lautender Beschluss = na preklic se glaseči sklep, mesto: preklicni sklep, sklep o preklicu ali sklep, da je N. N. preklican ali slično.

Naziv kranjskega deželnega zakonika: odloživ = aufschiebend, ki ga je urednik menda od Babnika sprejel, se mi ne zdi dosti prida. Cigale (1853) je izvolil obliko odloživen, -vna, -vno, n. pr.: ima odloživno moč, kar bi sedaj pisali odložilen, -lna, -lno. Kasneje se je poprijel oblike odložen -žna, -žno (odložen pogoj, odložna moč), in ta je menda boljša od ostalih (primeri tudi: preložen, -žna, -žno = Verlegungs-, Ver-tagungs-), boljša tudi od besede odkladen, -dna, -dno, katero je Cigale rabil posebno s pomenom »dilatorisch«.

»Die Pflugschaft« slovenimo zadnji čas kaj radi: »varstvo in skrbstvo«, ker nam nedostaja kolektivnega izraza za oba pojma. Tako izraža tudi državni zakonik v poslovenjenem preklicnem redu: das Pflugschaftsgericht = varstveno in skrbstveno sodišče. Sodni vpisnik po obrazcu 99. opravnega reda se uradno imenuje tudi že: seznamek o varuštvi in skrbstvi itd. To cokljo preobilih besed začuti, kdor v praksi dela, kadar se mu pojem »Pflugschaft« takorekoč v vsaki vrstici ponuja. Že Cigale (1853) je to stvar poslovenil: varstvo ali skrbstvo, to se pravi, rabi tisti izraz, ki se ti v tvojem primeru prilega. Babnik je potem krenil na pot:

varstvo in skrbstvo. Pleteršnik je rešil to reč pravilno. Skrbstvo mu je: die Pflegschaft, die Kuratel; skrbstven mu je: die Pflegschaft betreffend, die Kuratel betreffend; skrbstveno sodišče je: das Kuratelgericht, skrbstveno oblastvo pa: die Pflegschaftsbehörde. Zato mislim, da nam je »die Pflegschaft« sloveniti kar: skrbstvo. Tudi Hrvatom zadošča ta naziv za oba pojma, za skupni in za ožji pomen, Srbom pa starateljstvo tudi za oba. Upreprostimo tudi mi to stvar in nikar je ne oddalimo od imenstva bratov na jugu.

Dasi se nahajajo v slovenskem izdanju bivšega državnega zakonika posamezni izrazi in besedni obrati, ki so korekture potrebni, pa je treba ob povzemanju posnetkov naše študije vendarle ugotoviti, da se je nomenklatura preklicnega reda službenemu prelagatelju dobro posrečila in da je prevod tega zakona najboljši izmed vseh zakonskih prevodov, ki jih imamo iz zadnje dobe pred našo osvoboditvijo.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Soprogi ni dolžan plačevati alimentacije soprogi, ločeni od mize in postelje, čim je stopila v nov zakon, najsi novi zakon ni veljaven. (§§ 111, 879, 109, 1264 o. d. z.)

(Odl. od 1. maja 1922, Rv. 108/22=1, ki se ž njo potrja sodba viš. dež. sod. v Ljubljani od 26. novembra 1921., Be I 149/21=4, s katero je bila izpremenjena sodba ljubljanskega dež. sod. od 10. junija 1921., Cg 101/21=6.)

Tožitelj se je zavezal v sodni poravnavi, da bo plačeval svoji ločeni ženi določeno preživnino. Temeljem te poravnave se je dovolila toženki izvršba v izterjanje dospelih obrokov. Nato je vložil tožitelj zoper toženko tožbo zaradi ugasnitve izvršilnega naslova, sklicujoč se na dejanstva, da je toženka izstopila iz katoliške cerkve, prestopila v pravoslavlje, si pridobila domovinsko pravico v Novem Sadu ter se tam civilno in cerkveno poročila. Glede na to da bi bilo zoper lepe šege, ako bi sedaj toženko preživljala dva soproga.

Toženka je ugovarjala, da je poravnava še vedno veljavna, ker je njen zakon s tožiteljem še vedno v veljavi po § 111 o. d. z.

Prvo sodišče je pritrdilo naziranju tožene stranke in je tožbo zavrnilo.

Prizivno sodišče je tožbi ugodilo, ker da je tožitelj sklenil poravnavo le pod pridržkom, da ostane toženka proti njemu v takem razmerju, kakršno je bilo ob poravnavi. Ko pa je toženka stopila v življenjsko skupnost z drugim moškim, nima pravice do vzdrževalnine od tožitelja, ker je taka zahteva nemoralna (§ 879 o. d. z.).

Stol sedmorce, odd. B, je pritrdil sodbi druge stopnje. Iz njegovih razlogov:

Pritrditi je sicer reviziji, da je zakon, sklenjen med strankama kakor katoličanoma, v smislu § 111 o. d. z. razrušljiv le s smrtjo enega ali drugega zakoncev in da je zakon, ki ga je toženka civilno sklenila z N. om, v področju tega vrhovnega sodišča neveljaven. Toda to ni merodajno in vsled tega tudi ne vprašanje, ali bi mogla toženka temeljem § 91 o. d. z. zahtevati alimentacijo od N. a. in ali bi bila vsled tega prenehala tožiteljeva tozadevna dolžnost iz predmetne poravnave. Izpodbijana sodba je brez ozira na to vprašanje utemeljena v zakonu. Toženka je, kakor ugotovljeno, sklenila civilni zakon z N. om. in je s tem stopila ž njim v zakonsko skupnost. Ker je pa ta zakon neveljaven, je to razmerje kršenje zakonske zvestobe napram tožitelju, do katere je toženka dolžna, dasi je od njega sporazumno ločena. Tako razmerje bi tvorilo upravičen razlog za nespোরазumno ločitev od mize in postelje iz krivde toženke (§ 109 o. d. z.), in bi toženki ne pristojala pravica niti do potrebne preživnine (§ 1264 o. d. z.). Tožitelj je torej upravičen, da vsled nastopa navedenega razloga odreka toženki s poravnavo ji priznana preživnino. Prizivna sodba pa tudi upravičeno izreka, da bi bilo ob danem položaju nadaljnje dajanje alimentacije nemoralno, kajti značilo bi posredno podpiranje nemoralnega toženkinega razmerja in bi bilo vsled tega samo smatrati za nemoralno. Rzsodbi, ki je izrekla, da je ugasnila dolžnost tožitelja iz navedene poravnave, torej ni moči očitati pravne pomotnosti.

Ur.

b) Vpis zemljiškoknjižne pravice, čim je opravljen, je materialnopravno učinkovit že od dneva vložene prošnje. (§§ 29, 104, 26, 31, 32 o. z. z.)

(Odl. od 2. maja 1922, Rv 191/22-1, ki se ž njo potrjata sodbi dež. sodišča ljubljanskega od 13. februarja 1922, Bc III 7/22-4, ter okr. sod. v Ljubljani od 19. sept. 1921, C V 8/21-4.)

S sklepom okrajnega sodišča od dne 31. julija 1920 se je dovolila vknjižba lastninske pravice ter izbris dveh terjatev na korist tožiteljice. Zemljiškoknjižni uradnik je pomotoma vknjižil samo izbris obeh terjatev, vknjižbe lastninske pravice pa ni izvršil. Pomota se je popravila šele 24. aprila 1921. Med tem časom se je predznamovala zastavna pravica za zaostale davščine na korist erarja ter se dovolila tudi zaznamba prisilne uprave, oboje pa zoper tožiteljičinega lastninskega prednika M-a, ki je bil še vedno pomotoma vpisan kot lastnik. Tožiteljica je naperila zoper erar tožbo na izločitev predmetnega zemljišča iz izvršbe in je s tožbo uspela v vseh stopnjah.

Razlogi st o l a s e d m o r i c e, odd. B:

Izvajanja revizije, sklicujoča se na revizijska razloga št. 3 in 4 § 503 c. pr. r., niso kos, utemeljiti predlagane izpremembe prizivne sodbe.

Določba § 29 o. z. z. se glasi: »Vrstni red vpisa teče po vložnem številu, katero na vlogo zapiše zemljiškoknjižno oblastvo (§§ 436, 440 o. d. z.)«. H koncu citirana paragrafa pravita, in sicer prvi, da se smatra oni, ki zahteva lastnino nepremičnine in je dosegel njeno predznambo v zemljiški knjigi, ako je prednambo s sodniškim izrekom opravičil, za pravega lastnika od časa, ko je po zakonitem redu podal prošnjo za prednambo, § 440 o. d. z. pa določa za primer, ako je lastnik taisto nepremičnino prepustil dvema raznima osebama, da pripada nepremičnina tistemu, kateri prosi prej za vknjižbo. Glede na merodajnost časa, ko je prošnja došla, za pridobitev zemljiškoknjižne pravice, odreja 2. odst. § 66 opr. r., da je pri vlogah v zemljiškoknjižnih stvareh navesti v dohodnem zaznamku uro dohoda.

Te določbe jasno razodevajo, da je vpis zemljiškoknjižne pravice, čim je opravljen, materialno pravno učin-

kovit že od dne vložene prošnje in da nima prav revizija, ako meni, da predpis § 29 o. z. z. ureja le v formalnem oziru vrstni red vpisovanja.

V razloženem pogledu pa ne dela zakon izjeme niti za primer, kakršen je navzočni, da se namreč dovoljeni vpis knjižne pravice pomotoma ni izvršil takoj, kakor to odreja § 4. navodila k. o. z. z., nego šele na podlagi dodatnega naročila zemljiškoknjižnega sodnika po § 104 o. z. z. Tudi v takem primeru se vpis opravi vsled prvotne prošnje, pa bi nasprotovalo besedilu in smislu zakona, ako bi se navzlic temu odrekla tej prošnji merodajnost za pridobitev vpisane zemljiškoknjižne pravice in tedaj tudi za čas te pridobitve. Izjemo je moči dopustiti le v oni meri, kakor jo zahtevajo oziri na načelo, da je ščititi zaupanje v zemljiško knjigo. Baš na tako izjemo se sklicuje toženi državni zaklad sebi v prid, ker da je bil v zavarovanju oziroma v izterjanju predmetne svoje terjatve zoper M-a. na davčnih zaostankih dosegel predznambo zastavne pravice na zemljišče in potem prisilno upravo taistega in jo je bil dosegel sicer po dohodu tožiteljčine prošnje za vknjižbo lastninske pravice, vendar pa pred dejanskim vpisom dovoljene te vknjižbe.

Toda je pritrditi prizivni sodbi, da publicitetno načelo ne učinkuje ob pridobitvi zemljiškoknjižnih pravic v izvršilnem postopanju za zahtevajočega upnika. Ko se revizija za nasprotno svoje mnenje sklicuje na št. 143 zbirke rekov, jo zadošča zavrnuti na judikat št. 188 (zbirke XII, 4499) in njegovo obširno obrazložitev, ki se ji revizijsko sodišče v polni meri pridružuje. Tudi nasproti toženi stranki je šteti potemtakem tožečo stranko za lastnico zemljišča že od časa njene prošnje za vknjižbo lastninske pravice. Tedaj pa sta nedopustni zavarovanje in izvršba, ki ju je tožena stranka naperila zoper M-a., a dala opraviti ne na imovino le tega, nego na zemljišče tožeče stranke.

Revizija sicer izvaja še nadalje, da je vpis tožiteljčine lastninske pravice v zemljiško knjigo ničn, ker se opira na izjavo M-a. od 20. julija 1920, katera ne more služiti tej svrhi, ker zoper predpise §§ 26, 31, 32 o. z. z. ne vsebuje veljavnega pravnega naslova. Toda ne pobija revizija prizivnosodne

ugotovitve, da imenovana listina izraža razlog, zakaj da prepušča M. lastnino na zemljišču tožiteljici, namreč zato, ker je kupil to zemljišče po naročilu tožiteljice kot njen pooblaščenec in z njenimi sredstvi, torej materialno za njo. Potemtakem je prepustil tožiteljici zemljišče v izpolnitev svoje obveznosti kot njen pooblaščenec v smislu § 1009 o. d. z. Pritrditi je torej prizivnosodni pravni presoji tudi v tem pogledu, da M.-ova izjava obsega potrebni pravni naslov.

Sicer pa je vprašanje, ali listina ustreza potrebностям §§ 26, 27 o. z. z. formalne narave in je dokončno rešeno že s pravnokrepnim sklepom v to rešitev pristojnega zemljiško-knjižnega sodnika, s tem sklepom pa se je bila na podlagi navedene listine dovolila vknjižba lastninske pravice.

Iz teh razlogov, ki se dotikajo revizijskih izvajanj v pogledu obeh uveljavljenih revizijskih razlogov, je šteti revizijo vseskozi za neutemeljeno. Zato ji ni bilo ugoditi.

Ur.

c) Vsled določbe čl. 38 ustave še ni prestalo sodstvo o fidejkomisih. (čl. 38 in 130 ustave.)

(Odl. od 10. januarja 1922, Ut 5/22=1, ki se ž njo potrja sklep višjega dež. sodišča ljubljanskega od 12. decembra 1921, R I 221/21=1, s katerim je bil razveljavljen sklep dež. sodišča ljubljanskega od 24. oktobra 1921, F 6/98=208.)

Razlogi stola sedmorice, odd. B:

A. kot imetnik X-ovega fidejkomisa, obstoječega iz posestva in vrednostnih papirjev, je predlagal, da se mu odloži plačilo dolžnih depuracijskih obrokov.

Deželno sodišče je ta predlog zavrnilo, ker da so vsled člena 38. ustave fidejkomisi ukinjeni, s tem pa da je tudi prestalo sodstvo o njih. Ta sklep je višje deželno sodišče vsled rekurza fidejkomisnega kuratorja razveljavilo in deželnemu sodišču naročilo, da o predlogu fidejkomisnega imetka vnovič sklepa.

Rekurznosodni sklep je potemtakem v prilog predlogu, kakor ga je bil stavil A., tedaj pa slednji ni upravičen

k pravnemu leku zoper rekurznosodno odločbo (§ 9 izv. post.).

Vendar je stol sedmorice, odd. B, spričo prvosodnega stališča vzel v smislu § 42 j. n. v pretres vprašanje, ali je navzočna stvar umaknjena rednim sodiščem. Prišel je k zaključku, da temu ni tako.

Čl. 38 ustave pač določa, da se fidejkomisi ukinejo. Kolikor obstojajo fidejkomisi iz posestev, prihajajo v poštev še predhodne odredbe za pripravo agrarne reforme v Ur. l. od 11. marca 1919, zlasti §§ 9, 10a, 11, kakor tudi ostala agrarna zakonodaja v zvezi s čl. 130 ustave. Glede drugačne fidejkomisne imovine do sedaj ni nadaljnjih zakonskih določb.

Z razdolžitvijo, ki se njene odložitve tiče predmetni predlog, naj se zopet nadomeste fidejkomisni vrednostni papirji, kolikor so bili imetniku fidejkomisa izročeni ob zadolžitvi. Hranjeni so vrednostni papirji vsled ukrepa deželnega sodišča v Ljubljani kot fidejkomisne oblasti od 8. februarja 1914 F 6/98—116 na poštnem hranilničnem uradu na Dunaju in je moči razpolagati ž njimi le z dovoljenjem imenovanega sodišča. S sklepom od dne 12. aprila 1919, F 6/98—192, se je upotila repatriacija teh vrednot z dostavkom, da se bodo založile v sodno hrambo davčnega in depozitnega urada v Ljubljani. Dejanski ima torej ljubljansko deželno sodišče še vedno oblast, da razpolaga s to fidejkomisno imovino. Iz te oblasti pa izvirajo tudi obveznosti.

Nadalje ni prezreti, da je po § 629 o. d. z. lastnina fidejkomisne imovine deljena med imetnikom fidejkomisa in vsemi pričakovalci. Slednjim je postavljen kurator; zanje torej dejanski še obstoji sodno skrbstvo brez ozira na predpise o fidejkomisih že po splošnih določbah o. d. z. To skrbstvo pa se tiče tudi stvari, na katero se nanaša predmetni predlog.

Ob tem dejanskem in pravnem položaju spada rešitev predmetnega predloga v sodno področje.

Ur.

d) Preudarku sodišča je prepuščeno, koliko izvedencev in katere da zasliši. (§§ 351, 272 c. pr. r.) Dejansko podlago za rešitev pravnega vprašanja mora stranka nuditi že na prvi stopnji, sicer je tozadevni, šele na prizivni stopnji podani ugovor nedopustna novota. (§§ 482, 503, št. 2 in 4 c. pr. r.)

(Odl. od 21. marca 1922, Rv 104/22-1, ki se ž njo potrjati sodbi višjega dež. sodišča v Ljubljani od 12. novembra 1921, Bc I 67/21-9, in dež. sodišča v Ljubljani od 3. marca 1921, Cg Ia 7/20-9.)

Tožitelj je kupil spomladi leta 1919 od toženca bajto za 3500 K, plačal takoj na račun 1400 K, ostanek pa imel plačati, ko napravita pismo. Ko pa je tožitelj prišel pred Veliko nočjo leta 1919 k tožencu, hoteč mu izročiti ostanek kupnine, toženec ni maral priznati pogodbe. Zoper tožbo na izpolnitev kupne pogodbe je toženec zlasti ugovarjal prikratbo nad polovico.

Tožitelj je s sodbo uspel v vseh treh stopnjah.

Razlogi stola sedmorice, odd. B:

Sklicujoč se na revizijski razlog št. 2, § 503 c. pr. r., očita revizija prizivnosodnemu postopanju pomanjkljivost najprej zato, ker da je prizivno sodišče zavrnilo na prizivni razpravi stavljeni predlog, da se zasliši o vrednosti sporne hiše kot nov izvedenec zidarski mojster I. in da se povabijo k razpravi poleg njega tudi doslej zaslišani izvedenci.

Toda po § 351 c. pr. r. je prepuščeno preudarku sodišča, koliko izvedencev in katere izvedence da zasliši. Na tozadevne predloge strank sodišče sploh ni vezano. Niti tedaj, ako se mnenji dveh izvedencev ne skladata, ni sodišče zavezano, da zahteva novo mnenje. Izrek izvedencev tudi ne odloča stvari, marveč nudi zgolj dokazno gradivo, čigar ocena gre sodišču po § 272 c. pr. r. V tem smislu je prizivno sodišče baš izreklo, da vrednost spornega kupnega predmeta ne presega 7000 K. Ta izrek je v prizivni sodbi podrobno utemeljen. Zlasti utemeljuje prizivna sodba, zakaj se ne more opirati na mnenje izvedenca A., zakaj ji pa mnenje izvedenca B. brez ozira na nadaljnje, v bistvu skladno mnenje izvedenca C. nudi zanesljivo podlago za oceno spornega predmeta. Da bi imelo mnenje izvedenca B. hibe,

vsled katerih bi bilo neuporabno, revizija ne trdi. Tedaj pa ni moči ubraniti prizivnemu sodišču, da mu je ob dokazni oceni na svojem prostem prepričanju po § 272 c. pr. r. bilo merodajno baš B.-jevo mnenje. V smeri dokazne ocene je revizija nedopustna, v ostalem pa je prizivno sodišče postopalo vseskozi po zakonu, zato očitek pomanjkljivosti njegovega postopanja v tej točki ni utemeljen.

Kot pomanjkljivo graja revizija prizivno postopanje tudi zato, ker se je zavrnil toženčev na prizivni razpravi stavljeni dokazni predlog na poizvedbe pri pristojnem oblastvu, koliko bi znašal v predmetnem primeru davek od prirastka na vrednost; ta davek, da zadeva toženca, zato da ga je prišteti vrednosti spornega predmeta.

Prizivna sodba označuje toženčeve uveljavljene trditve šele v prizivnem postopanju glede plačila davščine od prirastka kot novote, na katere se ni ozirati (§ 482 c. pr. r.). To prizivnosodno stališče pobija revizija posebe še iz vidika revizijskega razloga št. 4, § 503 c. pr. r. kot pravnopomotno, češ davščino od prirastka mora sodišče ob pravni presoji vprašanja nadpolovične prikratbe itak upoštevati uradoma, zato tozadevne opozoritve ni šteti za novoto.

Ker revizija v tej točki ne graja prizivnosodne presoje v materialnem pravnem pogledu, marveč ji očita le kršitev predpisa § 482 c. pr. r., tedaj takisto le pomanjkljivost postopanja, spada tudi ta očitek v okvir revizijskega razloga št. 2 § 503 c. pr. r.

Toda stališče prizivnega sodišča je pravilno. Za rešitev vprašanja, ali je po določbah zakona od 4. junija 1912., dež. zak. za Kranjsko št. 34 plačati davščino na prirastek od vrednosti in v kaki meri, je treba dejanske podlage zlasti v svrhu ugotovitve svoječasne pridobitne vrednosti (§ 8), morebitnih prištevkov (§ 9, 1) in zmanjšalnih okolnosti (§ 12). To dejansko podlago bi bil vsekakor moral toženec nuditi že v svojih trditvah na prvi stopnji. Tega pa ni storil. Šele na prizivni razpravi podani tozadevni ugovor je tedaj v istini novota v dejanskem pogledu in kot tak po § 482 c. pr. r. nedopusten. Tudi v tej točki torej postopanje prizivnega sodišča ni bilo pomanjkljivo, nego je ustrezalo povsem zakonu.

Ko ob stvarnem položaju, kakršen ostaja merodajen za popresojo po revizijskem sodišču, ni ugotovljeno, ali in kakšno davščino na prirastek od vrednosti bi moral toženec plačati, ni povoda za pretres pravnega vprašanja, ali bi bilo to davščino sploh smeti upoštevati pri vprašanju zastran prikratbe nad polovico. **Ur.**

B. Kazensko pravo.

a) **Tatvina v družbi.** — Sokrivda obstoji tudi, ko napeljevalec svojemu nagovarjanju pripomni, naj napeljani kaznivo delo izvrši »če hoče«. — Dobrovoljno odnehanje enega tovariša od dogovorjene izvršitve započete kraje ne oprošča drugega tovariša odgovornosti za njegovo osebno sodelovanje.

(Rešenje stola sedmorice, odd. B, od 15. junija 1921, Kl 74/21.)

Lojze Š. je bil z rzsodbo okrožnega sodišča novomeškega od 28. januarja 1921, Vr III 752/20 obsojen radi hudodelstva tatvine po §§ 171, 174 II a k. z. Njegovo ničnostno pritožbo je stol sedmorice, odd. B, zavrnil po 1. odst. § 288. k. pr. r.

R a z l o g i.

Pozivom na točke 5, 9 a in 10 § 281 k. pr. r. prigovarja obtožencev branitelj, da kraja rži ni bila tatvina, izvršena v družbi. Rž da je odnesel soobtoženec R. sam, a Š. da ga je na krajo našuntal. Š. u da je bilo zato pripisati zgolj sokrivdo na prestopku tatvine, ker je bila rž vredna manj kakor 400 K. Sicer pa da je Š. dva dni kasneje R. prigovarjal, naj nese rž nazaj, koder jo je bil vzel, a da se je R. temu protivil. Glede pšenice da je Š. rekel R., naj odnese tudi tretjo večjo vrečo, če hoče. S temi besedami, da Š. ni prigovarjal R., naj tatvino vsekakor izvrši. Zato da ne more biti govora o poskusu tatvine treh mernikov pšenice. Nadalje ne kažejo spisi, da sta bila Š. in R. tatvino pšenice že prej — pred 4. oktobrom 1920 — dogovorila kakor tatinska tovariša. Zato da je tudi glede pšenice zgrešena pravna označba Š. evega ravnanja kakor poskušenege hudodelstva tatvine. Š. u da je

bilo marveč pripisati kvečjemu poskus prestopka tatvine, ker je bila pšenica vredna manj kakor 400 K.

Ti prigovori ne drže.

Sodni dvor je ugotovil, da sta se bila Š. in R. že pred 4. oktobrom 1920 zmenila, da ukradeta žito, da pa nista mogla tega takoj izvršiti, ker je Z. na podu spal. Š. da je 4. oktobra ponoči sam prenesel tri vreče žita iz Z.ega poda, jih pustil pred podom in poklical R., naj žito spravi drugam in zakoplje v seno. R. da je odnesel dve manjši vreči, v katerih so bili trije merniki rži, na svoje stanovanje; tretjo večjo vrečo, v kateri so bili trije merniki pšenice, pa da ni hotel prenesti izpred Z.ega poda.

To ravnanje je sodni dvor po pravici pripisal Š.-u in R.-u. kakor hudodelstvo tatvine rži iz §§ 171, 174 IIa k. z. Š. samemu pa kakor poskus hudodelstva tatvine pšenice iz §§ 8, 171, 174 IIa k. z. in je po pravici oprostil R.-a od obtožbe radi poskusa tatvine pšenice.

V razlogih je pisano, da sta se bila Š. in R. zmenila, da ukradeta rž in pšenico. V razpravnem zapisniku je res zapisana R.-ova izpoved, »da sta se s Š.-em domenila, da bosta vzela rž«. Sodni dvor je smel brez drugega ugotoviti, da sta se Š. in R. zmenila, da ukradeta rž in pšenico. Saj nista vedela, da je bila v vrečah samo rž in nista izključila pšenice. Ob svoji izpovedbi je R. govoril vedno le o žitu sploh in o vrečah ter ni omenil, da mu je Š. povedal, kakšno žito je v vrečah. Vsebinsko vreč so šele po izvršenem ravnanju ugotovili. Š. in R. nista vedela, da je baš pšenica ostala pred Z.-im podom. Gre torej zgolj za osebno razumevanje in oceno izpovedbe R.-a. O nesoglasju razsodbenih razlogov z zapiski v sodnih spisih po smislu točke 5 § 281 k. pr. r. ne more biti torej govora.

Braniteljeva trditev, da je Š. svojemu nagovoru pristavil besedi »če hočeš«, ni odločilnega pomena. Samo po sebi je umevno, da izvrši napeljani nasvetovano kaznivo dejanje, samo če hoče. On mora ravnati z istim hudobnim namenom kakor napeljevalec; tudi on mora kaznivo dejanje hoteti. Napeljevalec vzbudi v zapeljanem hudobni namen. Ko ta vplivu napeljevalca podleže in navdahnjeni hudobni namen

udejstvi, sta oba sokrivca po § 5. k. z. Ko se pa zapeljani nagovarjanju ne pokori in nasvetovanega kaznivega dejanja ne započne, zapade zgolj napeljevalec kazni v smislu § 9 k. z. Ta kaznivost pa nastopa, čim je napeljevalec priobčil svoj hudobni namen zapeljanemu in ga nagovoril, naj ga sam udejstvi ali pomaga udejstviti. Stališče, ki ga zavzame nagovorjeni, načeloma ni merodajno za kaznivost napeljalca. Zategadelj bi bila odveč vsaka nadaljnja ugotovitev v pogledu napominanega Š.ega pristavka »če hoče«.

Toda v tem primeru je ugotovljeno sotorilstvo, torej več nego sokrivda, več nego golo napeljevanje. Š. in R. sta se bila uže pred 4. oktobrom 1920 sporazumela in dogovorila, da bosta Z. u ob skupnem sodelovanju žito ukradla. S tem dogovorom sta ustvarila prvi pogoj tatvine v družbi, namreč skupni tatinski namen. Za vse, kar je započel Š. osebno v udejstvitvev skupnega tatinskega namena, je odgovoren tudi R. in za vsak v isti smoter podvzeti R. ov korak, je odgovoren tudi Š. po §§ 5 in 174 IIa k. z. Tatinska tovarišija je oprta le na skupni tatinski namen in osebno sodelovanje vsakega tovariša na odtegnitvi tuje reči. Ni pa treba, da vsi tovariši hkratu sodelujejo, da so vsi na enkrat navzoči na mestu tatvine, da vsak baš z odtegnjeno rečjo rokuje; sotorilstvo ustanavlja vsako kakršnokoli osebno sodelovanje, kakor n. pr. odstranjevanje zaprek, ki otežkočajo dostop do dotične reči, straženje izven poslopja, da morejo drugi nemoteno odnesti reč iz poslopja, nadaljevanje po drugem započetege prenosa stvari itd.

Ko je Š. započel tatvino s tem, da je rž prenesel iz Z. ega poda pred pod, in ko je R. odnesel rž izpred Z. ega poda na svoj dom, sta oba sporazumno izvršila krajo in sta oba enakomerno odgovorna radi tatvine v družbi.

Tatvina pšenice pa ni bila izvršena. Š. jo je započel s tem, da je pšenico prenesel pred Z. ev pod. Izvršitev je izostala zgolj zato, ker se je R. zoper voljo Š. a sodelovanju odrekel. R. je bil sicer sporazumen s Š., ni pa na tatvini pšenice osebno sodeloval, temveč je od udejstvitve svojega tatinskega namena dobrovoljno odstopil. Zato ga po 2. stavku I. odst. § 8 k. z. ne zadene kazen za oni del tatinskega ravna-

nja, ki ga je Š. sam sporazumno izvršil. Pač pa je Š. odgovoren kakor tatinski tovariš za svoje sodelovanje na tatvini pšenice, ker ni nikakor razodel, da je svoj tatinski namen opustil in je izvršitev tatvine le vsled odločbe R. a, torej vsled Š. u tujega zadržka izostala.

Braniteljev privržek, da je Š. dva dni po tatvini R. u naročil, naj nese rž zopet nazaj, ne more učinkovati v smislu § 187 k. z. Ko se je R. temu naročilu protivil, ni Š. osebno ničesar podvzel v povrnitev vse povzročene škode.

Gerkič.

b) Kugo širi v smislu § 66 zak. o živalskih kužnih boleznih od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak. le oni, ki kaj započne ali kaj opusti, iz česar se kuga razširi na druge domače živali.

(Rešenje stola sedmorice, odd. B, od 25. januarja 1922, Kl 300/21.)

Stol sedmorice, odd. B, kakor kasacijsko sodišče v Zagrebu je o ničnostni pritožbi in vzklicu, ki ju je vložil obtoženec Anton H. zoper rzsodbo okrožnega sodišča v Novem mestu od 9. septembra 1921, opr. št. Vr III 385/21-18, s katero sta bila Anton H. in Franc K. obsojena radi pregreška po § 66 zak. o živalskih kužnih boleznih, r a z s o d i l:

Ničnostni pritožbi obtoženca Antona H. se ugodi, izpodbijana rzsodba se glede njega razveljavi po § 283/3 k. pr. r., glede obtoženca Franceta K. pa po § 290 k. pr. r., in se izreče:

Obtoženca Anton H. in France K. sta kriva, da nista meseca februarja 1921 pri Sv. Križu kakor posestnika psov, na katerih je bilo opažati znake, da sta stekla, oziroma vsled katerih znakov se je bilo bati, da stečeta, psov takoj ubila ali ju spravila s poti ali zavarovala, vsled česar se je zgodilo, da je stekli pes Antona H. ugriznil Ano S. ovo v levo nogo tako, da je morala za 14 dni v bolnico.

Zakrivila sta s tem prestopak po § 41/1 zak. od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak.

R a z l o g i.

Obtožencema prisojeno opustitev je sodni zbor po krivici podvrgel § 66 zak. o živ. k. bol. Kugo širi v smislu

te kazenske določbe le oni, ki po nemarnosti kaj započne ali kaj opusti, iz česar se kuga na druge domače živali razširi, n. pr.: Kdor pelje svoje okuženo živinče na živinski semenj ali na pašo s tujo živino; kdor vodi svojega steklega psa okoli in mu nudi priliko, da pride v dotiko z drugimi živalmi; kdor ne odstrani nemudoma svojega okuženega živinčeta, ki se je zoper njegovo voljo zateklo v tuj hlev ali med tujo živino, ali ne ubrani, da tuja živina požre krmo, ki je preostala njegovemu okuženemu živinčetu itd. Takega ravnanja pa nista zagrešila obtoženca. Ona le nista slušala povelja § 41/1 omenjenega zakona, ki določa, da mora vsakdo svojo ali zaupano mu žival takoj ubiti ali jo z odločitvijo spraviti s pota, ko je opazil na njej znake stekline ali tudi le take znake, po katerih se je bilo bati, da steče. Ta nepokorščina pa ustanavlja zgolj prestopok po §§ 64 in 68 zak. od dne 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak. Določba § 41 omenjenega zakona je zgolj odvrčilen ukrep. Njegov ukrep je širši kakor oni določbe § 66 istega zakona. Za prestopok po § 41 zadoštuje nepokorščina v smislu § 238 k. z. Za pregrešek po § 66 treba določenega ravnanja. Zato je mogoč stik obeh kaznivih dejanj v istem ravnanju. Obtoženca sta opazila na svojih psih znake stekline, psov nista pokončala, nista pa niti samovoljno pustila psa okoli tekati ali ju celo vodila v bližino drugih živali. Psa sta jima sama utekla baš zato, ker ju nista takoj ubila. Sta li psa koga ugrizla, je za vprašanje o krivdi brez pomena. Ko nista obtoženca ničesar započela, s čimer je bilo onemogočeno približanje steklih psov ljudem ali živalim, ju zadene zgolj kazen radi nepokorščine po § 41 navedenega zakona. Okolnost, da je stekli pes morebiti koga ugrizel, le otežuje kaznivost krivde.

Zato je bilo ugoditi ničnostni pritožbi obtoženca Antona H. a v smislu točke 10 § 281 k. pr. r. in upoštevati ta ničnostni razlog po § 290 k. pr. r. tudi v prid obtoženca Franceta K. a, dasi ni vložil ničnostne pritožbe, ter razveljaviti izpodbijano rzsodbo v pogledu obeh obtožencev in obsoditi oba obtoženca zgolj radi prestopka iz §§ 41/1, 64 in 68 navedenega zakona.

Prigovori, uveljavljeni po branitelju obtoženca Antona H. a v pritožbenem spisu po točki 4 in 5 § 261 k. pr. r. se ne tičejo odločilnih okoliščin.

V občini Sv. Križ je bil že meseca januarja 1921 razglašen pasji kontumac. Ko je obtoženec H. držal svojega psa doma privezanega, izven hiše pa mu nalagal nagobčnik in ga vodil na vrvici, se je pokoril razglasu okrajnega glavarstva krškega od 22. januarja 1921, št. 53/2 vet.; če tega ni storil, je zakrivil povrhu že prestopok po §§ 42 b, c, d, 63/3 in 68 zak. od 6. avgusta 1909, št. 177 drž. zak. Določbe § 42 tega zakona pa niso v nikaki zvezi z onimi § 41. Te in one so samostojne. Kdor se pokori onim iz § 42, ne zadosti zaeno onim iz § 41, in kdor se ne pokorava obema, zakrivi obojni kaznivi dejanji. Zato ni trebalo ugotavljati, je-li bil H. ev pes privezan in ali je imel nagobčnik. Vsebina omenjenega razglasa okrajnega glavarstva krškega pa je morala biti H. u znana, morebitno neznanje bi ga po § 233 k. z. ne opravičilo.

Tudi zaslišanje 15letnega sina obtoženčevega Antona H. a ml. ni bilo potrebno. Obtoženec H. je za vsako kršitev določb navedenega zakona o živalskih kužnih boleznih osebno odgovoren. Ni bilo zadosti, da je svojega sina poslal po konjederca, moral je nadzorovati, da sin njegovo povelje dejanski izvrši. Istotako se bi bil moral sam prepričati, ali je sin psa res pokončal.

Sodni dvor je potemtakem po pravici odklonil braniteljev predlog na poizvedbe, je-li trebalo psa samo privezati ali mu tudi še nadejati nagobčnik ali oboje hkratu ter na zaslišanje Antona H. a ml., ali ga je oče res poslal po konjederca in je-li on res skušal psa ubiti. O prikrajšanju obtoženčeve obrambne pravice ne more biti govora.

Takisto je brez pomena, ali je H. ev pes ugriznil kako domačo žival, kar je že gori omenjeno. Dotična domneva sodnega dvora je odveč. V tem pogledu očitamo nasprotje razsodbe s spisi nima torej pravne podlage. **Gerkič.**

c) Odgovora, ki ne nudi zanesljive slike prepričanja porotnikov in trdne podlage za zakonito razsodbo, ne sme sodni dvor uporabiti, temveč mora vprašanje, če treba, popolniti in popraviti, ga porotnikom vnovič razjasniti in posvetovanje porotnikov obnoviti po zadnjem stavku § 330 k. pr. r.

(Rešenje stola sedmorice, odd. B, od 14. junija 1922, Kl 253/21.)

Stol sedmorice, odd. B, je zavrnil ničnostno pritožbo obtoženca Franceta P. za zoper razsodbo porotnega sodišča ljubljanskega od 6. junija 1921, Vr 669/21—83, s katero je bil obtoženec obsojen radi hudodelstva uboja po § 140 k. z.

R a z l o g i.

Pozivom na točki 4 in 5 § 344 k. pr. r. prigovarja branitelj, da postopanje po prvem izreku ni bilo zakonito.

V glavnem vprašanju, ki je bilo vročeno porotnikom, je manjkala pred besedama »z nakano« nikalnica »ne«. Porotniki so to vprašanje s petimi glasovi zanikali. Ko je predsednik porotne razprave zapazil omenjeno hibo v vprašanju, je soglasno z državnim pravdnikom in vkljub odporu branitelja vpisal na pristojnem mestu rečeno nikalnico še prej, ko je starešina porotnikov prečital celo vprašanje in izrek porotnikov, izročil glavno vprašanje porotnikom in jim naročil, naj o popravljenem vprašanju vnovič glasujejo. Porotniki so na to glavno vprašanje z osmimi glasovi potrdili.

Branitelj izvaja, da je bilo prvotno vprašanje porotnikom jasno in razločno prečitano, da so ga nedvomno razumeli. Nikalnica da je izostala iz besedila le po naključbi. Porotniki, da niso tega izostanka niti opazili. To da dokazuje njih prvi izrek, ko so vprašanje s petimi glasovi zanikali, česar da bi ne bili storili, ako bi bili pomanjkljivost opazili in ako bi bili vprašanje drugače tolmačili, kakor je bilo mišljeno. Na prvi izrek porotnikov da je bilo razglasiti oprostilno razsodbo. Ob ponovnem glasovanju o popravljenem vprašanju, da se je en porotnik premislil in svoje prejšnje mnenje opustil obtožencu v kvar. Tega da ni smel storiti po zadnjem odstavku § 330 k. pr. r.

Ti prigovori pa ne razkazujejo nobenega ničnostnega razloga. Nanje ni moči uporabiti točke 4 § 344 k. pr. r., ker morebitna kršitev predpisa zadnjega odstavka § 330 k. pr. r. ne tvori te ničnosti, kar branitelj sam priznava. Ničnosti, zažugane v drugem odstavku § 330 k. pr. r., v pogled veleovanega čitanja pravoreka vpričo vseh porotnikov ni moči kar brez drugega raztegniti na prepoved tretjega odstavka ravnotam v pogledu premembe oddanega mnenja porotnikov, ko zakon sam kršitve te prepovedi ni podvrgel ničnosti.

A niti o ničnosti po točki 5 § 344 k. pr. r. ne more biti govora. Z grajanim postopanjem niso bili kršeni ne zakon, ne ona načela, ki jamčijo pravilno kazensko preganjanje in neomejeno obrambo.

Po § 318 k. pr. r. meri glavno vprašanje nato, je-li obtoženec kriv ravnanja, katerega je obtožen. Vprašanje mora vsebovati vse zakonite znake kaznivega dejanja. Ko pa je bilo v vprašanju zapisano: »Ali je obtoženec sicer z nakano, ga usmrtiti, pa vendar z drugim sovražnim namenom udaril« in je izostala pred besedama »z nakano« nikalnica »ne«, je bilo vprašanje samo s seboj navzkrižno. Obsegalo je hkratu ugotovitev ali zanikanje nameravanega umora in uboja, namena usmrtiti iz zgolj sovražnega namena. Ta dva namena pa ne moreta obstati drug poleg drugega. Prvotno glavno vprašanje je prekoračilo obtožbo na uboj in ni razodevalo zakonitih znakov hudodelstva uboja. Na tako nejasno in protislovno vprašanje ni moči logično in pravilno odgovoriti z »da« ali »ne« (§ 323 k. pr. r.). Kako so si porotniki razlagali prvotno vprašanje, ni moči presoјati ob tajnosti njihovega posvetovanja. Za sodni dvor je merodajen le po § 329 k. pr. r. zapisani odgovor porotnikov. Ko ta odgovor ne nudi zanesljive slike prepričanja porotnikov in trdne podlage za zakonito rzsodbo, ga ne sme sodni dvor uporabiti. Njegova dolžnost je temveč, da vprašanje, če treba ponovno, popolni in popravi, ga porotnikom vnovič razjasni in posvetovanje porotnikov obnovi, dokler ne doseže po zakonu pravilnega pravoreka. V našem primeru je šlo očitvidno le za pogreško v pisanju. Tako pogreško pa sme sodni dvor po zadnjem stavku § 330. k. pr. r. popraviti, dokler ne izreče

svoje sodbe, ter odrediti ponovno posvetovanje porotnikov. Postopanje predsednika porotne razprave je bilo torej stvarno upravičeno, čeprav ni bilo formalno pravilno. Kar je samostojno ukrenil predsednik razprave, bi bil moral po §§ 233 in 311 k. pr. r. odrediti sodni zbor, ko nista v stvari složna državni pravdnik in branitelj. Čim pa je bil bistveno pravilen nastanek pravoreka po ponovnem posvetovanju porotnikov in je ta pravorek sam ugajal zakonitim predpisom, je moral sodni dvor izreči svojo razsodbo samo na podlagi tega pravoreka, a obtoženec se ne more sklicevati na prvi nepravilni, zanj dakako ugodni, po drugem pravoreku razveljavljeni izrek porotnikov. **Gerkič.**

d) Predlog na delegacijo ima odložno moč. — Ko se obistini neizbodbita domneva 3 odst. § 46. k. pr. r., ugasne zasebnemu obtožitelju pravica pregona. — Ničnostni razlog toč. 4. § 281. k. pr. r. more zakriviti sodnik samo na glavni razpravi.

(Rešenje stola sedmorice odd. B od 22. februarja 1921. Kl 36/21.)

Na ničnostno pritožbo v varstvo zakona, ki jo je vložil vrhovni državni pravdnik, je stol sedmorice odd. B. po kasačiji razpravil v smislu § 292 k. pr. r. razsodil:

V kazenski stvari U 145/20 okrajnega sodišča č. zoper Franceta in Franico K. radi prestopkov po §§ 411, 487, 491 in 496 k. z. kršijo zakon in sicer a) v §§ 62, 63 k. pr. r. sklep okr. sod. č. od 22. novembra 1920., s katerim je bil odklonjen predlog zasebne obtožiteljice Marije R. na delegacijo sodišča v Zagrebu; b) v §§ 468 stav. 3 in 281 točka 9 b k. pr. r. razsodba rečenega okr. sod. od 22. novembra 1920., s katero sta bila obtoženca po §§ 259/2 in 447 k. pr. r. oproščena od obtožbe radi omenjenih prestopkov; in c) v §§ 46, odst. 3. in 469 k. pr. r. sklep okrožnega kakor vzklicnega sodišča novomeškega od 30. decembra 1920., s katerimi je bila razveljavljena pod b navedena oprostilna razsodba; ta sklep vzklicnega sodišča je razveljavljen in vzklic zasebne obtožiteljice Marije R. zoper razsodbo okr. sod. č., navedeno gori pod b), odbit.

R a z l o g i:

Orožniška postaja črnomeljska je vložila 23. aprila 1920. na okr. sod. ovadbo zoper Franceta K., da je dne 2. in 16. aprila 1920. v prepiru z Marijo R. le-to nalašč lahko telesno poško-
doval.

Dne 15. maja 1920. je Marija R. vložila na istem okrajnem sodišču zoper omenjenega Franceta K. in njegovo soprogo Franico zasebno obtožbo, da sta jo dne 8. ali 9. aprila 1920. davila in z jermenom tepla, jo lažno dolžila, da je hotela mater zaklati, Franica K. da jo je vrh tega sramotila in jo javnemu zasmehovanju izročevala, ter jo nekaj dni kasneje tudi psovala.

O obeh navedenih vlogah je okr. sodišče razpravljalo dne 4. junija 1920., je pa razpravo prekinilo, dokler ne bo rešeno drugo kazensko postopanje (Z 186/20), ki je teklo zoper Marijo K.

Dne 2. septembra 1920. je Marija R. vložila na istem okr. sodišču ovadbo (pod r. št. 6) zoper napominanega Franceta K., da jo je s svojo ovadbo od 31. maja 1920 z dodatkom od 5. junija 1920. in dne 14. junija 1920. o priliki sodnega zasli-
šanja kakor priča v kazenskem postopanju (Z 118/20) krivično dolžil, da je hotela svojega pokojnega soproga zastrupiti.

V nadaljevanje dne 4. junija 1920. prekinjene razprave je okrajno sodišče dne 14. septembra 1920. določilo glavno razpravo na 22. novembra 1920.

Marija R. pa je dne 21. novembra 1920. vložila pismeno prošnjo, naj bo glavna razprava zoper zakonca K. prenešana na sodišče v Zagreb. To prošnjo je okrajno sodišče rešilo s pismenim sklepom od 22. novembra 1920. in sklep odpravilo dne 23. novembra 1920. Prošnjo je odbilo, češ da za delegacijo sodišča v Zagrebu niso navedeni nobeni razlogi, da predlog na delegacijo ni bil vložen v zakonitem roku (§ 73 k. pr. r.) in da ni dopustna delegacija sodišča, za katero ne velja k. pr. r. od 23. maja 1873 št. 119 drž. zak. Dne 2. januarja 1921 je sodišče poslalo rečeno prošnjo opravitelju državnega pravdnitva v izjavo in opravitelj je istega dne izjavil, da ni povoda za delegacijo.

Na glavno razpravo dne 22. novembra 1920. je pristopil samo obtoženec France K. in menda tudi njegov branitelj, ki

sicer ni v zapisniku naveden med navzočnimi, je pa stavil končni predlog, kakor je v razpravnem zapisniku zapisano, in je tudi v rzsodbi omenjen (§ 270/2 k. pr. r.)

Zasebna obtožiteljica Marija R. je izostala. Opravitelj drž. pravnštva je umaknil javno obtožbo. Sodnik je oprostil po §§ 259/2 in 447 k. pr. r. z rzsodbo od dne 22. novembra 1920. oba obtoženca od obtožbe v pogledu vseh kaznivih dejanj, katerih sta bila obdolžena, Franceta K. tudi v pogledu onega, navedenega v ovadbi red. št. 6, ki ni bila na razpravi niti prečitana in o kateri ni bilo sodišče sploh ničesar ukrenilo.

Omenjena rzsodba je bila vročena dne 7. decembra 1920. zasebni obtožiteljici Mariji R. Le-ta je vložila dne 15. decembra 1920. predlog za obnovo in nadaljevanje zaključenega kazenskega postopanja in vzklic zoper oprostilni izrek. V obeh vlogah je Marija R. uveljavljala, da ni na razpravo od 22. novembra 1920. zgolj radi neprevidene nezgode pravočasno pristopila, da pa ni nikakor nameravala odstopiti od zasebne obtožbe. V vzklicu je tudi še pripomnila, da okrajno sodišče ni bilo upravičeno, da razpravlja, ampak da bi bilo moralo vposlati predlog na delegacijo višjemu deželnemu sodišču v pristojno rešitev in za enkrat razpravo odložiti, dokler ne bi bil predlog za delegacijo pravilno rešen ter da je šla na sodišče, čim je prenehal zadržek, in da je tam povedala, kaj se ji je bilo pripetilo.

Predlog na obnovo kazenskega postopanja po § 363/2 k. pr. r. je okrajno sodišče s sklepom od 15. decembra 1920. zavrnilo, češ da tak predlog ni po zakonu dopusten v stvareh zasebne obtožbe (§ 46 k. pr. r.), vzklic pa je vposlalo okrožnemu kakor vzklicnemu sodišču novomeškemu. Le-to je na nejavni seji s sklepom od 30. decembra 1920. izpodbijano rzsodbo v smislu § 281., toč. 4 k. pr. r. glede na § 63 k. pr. r. razveljavilo ter odredilo, da naj se spisi pošljejo kasacijskemu sodišču, da bo sklepal o delegacijskem predlogu. Svojemu sklepu je vzklicno sodišče dodalo te-le razloge: Napadena rzsodba je nična, ker je prvo sodišče delegacijski predlog kratkomalo zavrnilo, mesto da bi ga bilo vposlalo kasacijskemu sodišču v smislu § 63. k. pr. r. V vprašanje, so li navedeni kaki razlogi za delegacijo in ali je ta vobče dopustna, se prvo sodišče ni smelo

spuščati. Tudi ni delegacija vezana na kak rok kakor odklonitev (§ 73 k. pr. r.). Čim je došel predlog na delegacijo na prvo sodišče, ni bilo to več upravičeno za noben stvarni ukrep. Ko pa je vendarle razpravljalo, je zagrešilo ničnost v smislu § 281., toč. 4. k. pr. r., vsled česar je bilo izpodbijano rabsodbo razveljaviti ter izreči kakor gori navedeno.

To kazensko postopanje pa je od konca do kraja zgrešeno.

Predlog na delegacijo ima odložno moč, sicer bi ne imel praktičnega pomena. Sodeče sodišče mora nadaljnje postopanje ustaviti, dokler nadrejeno sodišče ne reši predloga na delegacijo, za čigar rešitev okrajno sodišče ni bilo pristojno. V ostalem velja, kar je v tem pogledu pisano v razlogih sklepa vzklicnega sodišča. Da je dotični predlog šteti za predlog po § 72. k. pr. r., ni posneti iz predloga samega. Ta sklep okrajnega sodišča črnomeljskega od 22. novembra 1920. je bil kršil zakon v §§ 62 in 63 k. pr. r.

Okrajno sodišče bi ne bilo smelo opraviti glavne razprave dne 22. novembra 1920. Če drugega ne, bi si bilo moralo misliti, da zasebna obtožiteljica ne pride na razpravo, dokler ne bo kakorkoli rešen njen predlog na delegacijo. Ko je okrajno sodišče v kljub tej zakoniti zapreki razpravljalo in rabsodbo izreklo, ne da bi prej zasebno obtožiteljico obvestilo o sklepu na predlog na delegacijo, je njegova rabsodba nična po § 468/3 (§ 281., toč. 9 b) k. pr. r.

Zgrešen je tudi sklep vzklicnega sodišča. Ono ni smelo rabsodbo v pogledu javne obtožbe po § 411. k. z. razveljaviti, ker v tem pogledu ni bilo vzklica. Vzklic Marije R. pa bi bilo moralo po § 469. k. pr. r. odbiti, ker Marija R. ni imela vzklicne pravice. Čim se je obistinila domneva 3. odst. § 46. k. pr. r., zoper katero ni dopusten ne nasprotni dokaz, ne obnova postopanja, je ugasnila pravica pregona, je bila izrabljena pravica tožbe Marije R. Zasebne obtožiteljice ni bilo več od trenutka, ko je bila razglašena oprostilna rabsodba 22. novembra 1920. Marija R. ni imela torej pravice nadaljnjega nastopa v kazenskem postopanju, ki je bilo uvedeno na njeni tožbi, a nepreklicno završeno, ko ni na svojih tožbah vztrajala.

Samo mimogrede bodi še omenjeno, da bi bila morala Marija R. po § 466. k. pr. r. priglasiti vzklic v treh dneh po raz-

glasitvi razsodbe, torej najkasneje 25. novembra 1920.; priglasila pa ga je šele 15. decembra 1920. Dan po okrajnem sodišču ukrenjene vročitve razsodbe zasebni obtožiteljici nima v tem pogledu pravnih posledic. V zakonu ni določeno, da je izostalemu zasebnemu obtožitelju vročiti oprostilno razsodbo. Sicer se je bila Marija R. že dne 22. novembra 1920 takoj po razpravi prikazala na okrajnem sodišču in je izvedela o oprostilni razsodbi.

Napačna je bila naposled uporaba toč. 4. § 281. k. pr. r. Ta ničnostni razlog more zakriviti sodnik samo na glavni razpravi. Zasebne obtožiteljice ni bilo na razpravi; sodnik ni nobenega predloga na razpravi zavrnil. Ko je sodnik zoper zakon odklonil predlog na delegacijo izven razprave, se ni pregrešil zoper napominano zakonito določbo, ki velja samo za sodne ukrepe na razpravi.

Sklep vzklicnega sodišča z razveljavljenjem prve sodbe oškoduje pravice obtožencev Franceta in Franice K. ker ju izpostavlja ponovnemu sodnemu pregonu, ki je pa po zakonu že ugasnil. Zato je bilo rečeni sklep razveljaviti in zopet uveljaviti oprostilno razsodbo. Te nične razsodbe pa ni smel stol sedmorice po § 292. k. pr. r. razveljaviti, ker bi to bilo v škodo obtožencev. Takisto je mogel stol sedmorice samo ugotoviti, da je bil kršen zakon s sklepom od 22. novembra 1920., ker je stvarno rešenje predloga na delegacijo ob obstoju oprostilne razsodbe brezpredmetno.

Gerkič.

Književna poročila.

Karl Tagányi: Lebende Rechtsgewohnheiten und ihre Sammlung in Ungarn. Berlin und Leipzig 1922, Vereinigung wissenschaftlicher Verleger Walter de Gruyter & Comp. Strani 128.

Na berlinski univerzi deluje pod vodstvom profesorja drja Roberta Graggerja »ogrski znanstveni zavod« [Ungarisches Institut], ki kaže lepe uspehe. Izdaja znanstveno revijo Ungarische Jahrbücher s članki, ki zanimajo neposredno tujce tudi Jugoslovane n. pr. o poskusih ustanovitve Jugoslavije 1848/49 (Josef von Thirn), o hrvatski publicistiki med svetovno vojno (Jozef von Bajza). Pod naslovom Ungarische Bibliothek pa je izdal »ogrski znanstveni zavod« doslej troje knjig. Prvi dve (Die

Herkunft der Ungarn, ihre Sprache und Urkultur; Deutsche Handschriften in ungarischen Bibliotheken) nas juristov ne zanimata neposredno; pač pa tretja, katere naslov je naveden v zaglavju tega naznanila.

Precej naj izrečem, da se mi zdi naslov na eni strani preširok, po drugi strani pa veliko preozek. Preširok je gotovo, ker se vsebina knjige nanaša zgolj na rodbinsko in dedno pravo, kar pove pisatelj v uvodu sam; preozek pa, ker pristavek »...in Ungarn« ni točen. Zakaj knjiga navaja in razpravlja o pravnih običajih takorekoč vseh deželâ celega sveta. Osobito pa je mnogo gradiva — in to opravičuje pač poročilo o knjigi v Slovenskem Pravniku — iz slovanskih deželâ. Res pa je, da odgovarja utesnitev naslova »...in Ungarn« pisateljevemu smotru, ki hoče napotiti ogrske nabiravce pravnih običajev, kako naj se oprimejo zbiranja teh, da se bo moglo tudi znanstvo okoristiti s pridom zbirk. Jasno pa je, da je knjiga ravno v tem pravcu tudi za nas važna, ker se pokazuje kakor prinos k smernicam za znanstveno zbiranje pravnih običajev sploh. Tista vprašanja, katera zastavlja T a g á n y i ogrskim raziskovalcem, veljajo tudi za naše zbiravce.

Knjiga je pa tudi sicer velezanimiva, ker obdeluje vse panoge rodbinskega življenja in dednega prava in nam razkriva na podlagi znanstveno predelanih virov od najstarejše dobe do današnjih dni narodovo pojmovanje o dotičnih institutih. Naj navedem vsaj nekaj poglavij iz pestre množice gradiva! Iz rodbinskega prava zanima prav posebno n. pr. exogamija in endogamija, zaroke mladoletnikov, rop ženâ, kup ženâ, botrinstvo, krvno pobratimstvo, matriarhat, adopcija, kult domačega ognjišča, iz dednega prava: pogrebne pojedine, čaščenje umrlih, kult dedov in pradedov, razdelba zapuščine, prednost pri dedovanju za prvorojence itd.

Pisatelj se je posluževal virov vseh kulturnih jezikov, razen slovenskih pač vseh slovanskih. Žal, da uporablja T a g á n y i kakor znanstvene vire tudi dela F. S. Kraussa (Sitte und Brauch der Südslaven 1885, Slavische Volksforschungen, Abhandlungen über Glauben, Gewohnheitsrechte, Sitten und Bräuche und die Guslarenlieder der Südslaven 1908), dasi je dr. J a n k o B a b n i k v Ljublj. Zvonu, l. VI dokazal, da je Krauss dve tretjini prvonavedenega dela prosto prepisal iz B o g i š i č a, in dasi je dr. M a t i j a M u r k o v Hessische Blätter für Volkskunde B. VIII. H. 1. na to nemške znanstvene kroge opozoril in Krausa neusmiljeno razkrinkal kot laži-znanstvenika, čigar dela mrgole netočnosti, ki pa ima vendarle drzno čelo slepiti prave znanstvenike s tujimi raziskavanji, kakor bi bila njegova. Drugo, kar bi T a g á n y i ju glede Jugoslovanov prigovarjal, je čudno dejstvo, da V u k a K a r a d ž i č a pač mimogrede na enem mestu citira, ko etimologizira v besedi »had« — vojska — družina, da pa sicer premalo upošteva njegov besednjak z bogato vsebino zapisanih pravnih običajev. Slednjič nas zelo moti, da Tagányi — namenoma? — transskribira jugoslovanski pravopis v neko spakedrano ortografijo, ki ne noben način ne sodi v knjigo, namenjeno znanstvenikom.

Navzlic vsem tem pomislekom sem mnenja, da bo knjiga vsakomur, ki se zanima za pravne običaje in za njihov zgodovinski razvoj, zelo dobro došla. Vsekakor podaje predvsem solidno osnovo za zbiranje narodnih

pravnih običajev po naših starejših knjigah in v živem narodu. Spomnim le na opise pravnih običajev Valvazorjeve, nadalje na Brechenfeldova in Hoffova dela. Prav zanimivo bi bilo Tagányijeve posledke primerjati z opisi naših avtorjev, takisto pa tudi z našimi narodnimi pesmimi.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Ivo Politeo: Politički delikt. Komisionalnom nakladom »Narodne Knjižnice«. Zagreb 1921. Str. 37, cena 5 Din.

Delo je prigodno, ipak dosti globoko zasnovano. Pisatelj je bil zagovornik Alije Alijagića, ki je bil dne 27. oktobra 1921 radi umora ministra Draškovića obsojen na smrt. Zagovor izza sodne razprave je nekoliko skrajšan, inache pa dobesedno tiskan za konec brošure. Vsekakor je prvi, daljši del knjižice plod resnih študij, ki jih noben kriminalist pri nas ne bi smel prezreti. V okvirju tega poročila se omejim le na prikaz ogrodja pravcate razprave o političnih deliktih.

Pisatelj izhaja iz vsebine Vidovdanske ustave, pa se obrne takoj k tiskovnemu zakonu za Hrvatsko in Slavonijo z dne 14. maja 1907 in k zakonu o državni vózi in zaporu (*custodia honesta*) z dne 18. junija 1918, povsod ugotavljajoč dotično označenje političnega delikta. Peča se na to z mednarodnimi dogovori glede izročevanja zločincev, nadalje z določili ustav Švice, Belgije, Francoske, Avstroogrške, Grške, Luksenburške, Argentinije, razpravlja o postanku in pomenu belgijske atentatske klavzule z dne 22. septembra 1856, — povsodi kazaje na opredelbo pojma političnega delikta. Študij literature mu daje priliko ugotoviti, kako podeljena so mnjenja strokovnjakov v shvačanju politične narave deliktov. Ena skupina pisateljev polaga važnost na motive (*Laband*), druga na svrhu čina (*Lamma sch*), tretja pa na objekt in karakter ali politično važnost napadene pravne dobrine (*Liszt*). *Politeo* bi dal — ne da bi hotel definirati — opis političnega delikta tako-le: Politični delikt je zločinsko delo, ki ima brez ozira na predmet zločinskega napada politični motiv in svrho. Trdi, da so vsa zločinska dela iste vrste enaka med seboj, ako se motré ona sama glede predmeta in uspeha. Razlika se dobi šele izven dela, v — nagibu in svrhi. Po pisateljevem nazoru more biti vsak delikt politične narave. Na drugi strani pa mora konsekventno odklanjati razlikovanje čistih in mešanih političnih deliktov ali absolutnih in relativnih. Potem razlaga pisatelj, da v čl. 9. Vidovd. ustave mišljena prepoved smrtne kazni za »čiste politične krivice« ne more biti nič drugega nego obči delikt, ki ima motiv in svrho v politiki. Tretji odstavek tega člena, ki govori o primerih, pri katerih je poleg čisto političnih deliktov učinjeno še kako kaznivo delo, se nanaša samo na — procesualno subjektivno koneksiteto. To sklepa iz tega, ker je ta člen prepisan iz stare srbske ustave, ta pa iz belgijskega zakona, kjer je le tako umeti *delits politiques on faits connexes à un délit politique*. Simpatičen je apel pisateljev: »Trebalo bi uvesti i porotu, da čujemo glas današnje generacije o političkome deliktu«. Ne mogli bi pa akceptirati v splošnosti pisateljeve utemeljitvene teze: »Na politički delikt politička kazna« ... z izvajanji: Protiv političkih zločina u onome smislu, kao ih gore razložih, ne može da bude uopće kazna prevencije. Nju treba

tražiti izvan kaznenog zakona, a najbolji putokaz kod tog traženja jesu prilike, koje su motivirale djelo političkog zločinca, jest stanje, koje je protivno svrhi, što ju je on htio postići svojim djelom. Politički se delikt prevenira dobrom politikom, koja u poslednjem redu smije nositi oznaku kriminalne, a kad je i kriminalna, i onda mora biti dobra«. Tako daleč segajoče »privilegiranje« političnih dejanj zgolj iz vidika motiva in svrhe bi utegnulo kmalu vesti do nezaželjenih terorističnih pokretov.

Pripomnil bi še, da rabi pisatelj dosledno termin »kriminalistika« za pojem »kriminalne vede« v nasprotju z občo znanstveno terminologijo in pa, da se ni vsaj ozrl na sklepe instituta za mednarodno pravo v Ženevi, in mednarodne konference v Oxfordu in Rimu, ki vsekakor dajejo bazo zato, da se s takimi delikti, ki gredo zoper splošne temelje vsakega pravnega reda, ne sme postopati v pogledu izročevanja tako kakor s političnimi delikti, — kar bi bilo po teoriji, katero zagovarja pisatelj, vsekakor mogoče.

Dr. Metod Dolenc.

A. Kuder: *Menično pravo, II. izdaja, 1921. Strani 212.* Knjiga ima v meničnem pravu običajno razporeditev. Odlikuje se po lahkem, razumljivem, neprisiljenem slogu. Slovenjeni termini zvane po domače, ker pisatelj ne prevaja vseh terminov poprek, držeč se pregovora, da naglica ni dobra. Menično pravo ima eminentno mednarodni značaj. Termini italijanskega izvora so po stoletja udomačeni v vseh jezikih; zakaj bi ne mogli ostati i v slovenščini? Začetkoma je v kratkem očrtana zgodovina menice, njen gospodarski pomen in funkcije deviz so tu posebno temeljito razložene. Preprost konkretni slučaj pojasnjuje bolje kot listi učenih stavkov. V pravniško razglabljanje se pisatelj ne spušča, kar je pri namenu knjige odveč in nemogoče, če naj bo knjiga kratka. Menično pravo je vsled kombiniranega mehanizma že itak za začetnika težko. Predno poznam detajlni pohod meničnih poslov, teorija študij le še bolj težkoči. Kaj mi pomaga, če še tako dobro poznam dele stroja, če pa ne razumem njegovega teka? To pisatelj upošteva. Posrečilo se mu je podati tek mehanizma v večji meri kot je navadno v manjših knjigah. Vendar sodim, da k popolnemu razumevanju nedostaje aplikacije menice na konkretno gospodarsko življenje, da bi knjiga tudi samouku nudila to, kar mora storiti sicer šola. Gospodarski vzroki, zakaj je menica postala, kako je nastal menični dolg, gospodarsko ozadje udeležbe tretjih oseb, njih odnošaji, menim da se zrcalijo ravno v onih delih menice, ki ne spadajo k njenim bistvenim delom. Pisatelj si je svest tega, kajti na straneh 22 in 23 posveča temu namenu več kot podobne knjige za praktičen uvod v menični labirint. Vendar pa omenja večino teh nebistvenih označb na menici le s kratko pripombo, kar bo marsikomu delalo težave. Vrlina knjige je, da že v tekstu navaja mnogo praktičnega, sama svetla okenca v temni gošči terminov. Za praktično uporabo kakor tudi za pravnike začetnike je Kudrova knjiga nad vse dobrodošla.

Aleš Peršin.

Arhiv (Beograd) prinaša v 1. in 2. številki 5. knjige: D. Subotić: Ideja odmazde u kaznenom pravu; D. M. Nedeljković: Odnos celine prema delovima u društvenim naukama; D. B. Namislovski: Nacrt razvoja sudstva u

srednjevekovnoj Srbiji; D. Dj. Tasić: Odgovornost države po principu jednakosti tereta XII, XIII; D. A. Verona: Nekoliko razmatranja de lege lata i de lege ferenda prilikom prvoga rešenja stola sedmorice u pomorsko-pravnim poslovima; D. B. Kučić: Povodom nacрта agrarnog zakona za Dalmaciju.

Mjesečnik (Zagreb) ima v številkah 9., 10, in 10.: Ž. M. Perić: Glavne karakterne crte ustava kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca od 28. jun. 1921; Dr. Fr. Milobar: Poslije neuspjeha proletarskih revolucija; D. A. Verona: Iz pravosudja stola sedmorice u pomorskim poslovima; D. F. Šilović: Nužna obrana za zaštitu spolnog poštenja; I. Z. Galić: Konkordat između rimske stolice i kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca; dr. M. Kasumović: Jedna pogrešna praksa; Dr. I. Štern: Nekoliko riječi o zaštitivanju i kažnjavanju mladeži; Dr. M. Vranić: Tužbovni zahtjev u stranoj valuti; Dr. I. Politeo: Obranički sudovi; Dr. F. Mogan: Comité maritime international association Jugoslave; Dr. S. Zuglia: Nekoliko primjedbi za primijenu uredbe br. 23.029 do 23.172 od 25. lipnja 1922 o privremenoj izmjeni pravila građanskoga parničkoga postupka za Vojvodinu.

Pravni Vestnik (Trst), 9. in 10. št.: Dr. H. Tuma: Kolektivna pogodba; Dr. F. Goršič: Verižnik in slična imena; Dr. M. Dolenc: Ivan Kavčnik †.

Právník (Praga), IX.—XI. snopič: Du statut des fonctionnaires en France; D. A. Glos: Pravni značaj okrajnih prosvetnih odborov; D. B. Klimberger: Nekateri razlike civilnopravnih redov, veljavnih pri nas in na Slovaškem; D. V. Hora: Pripravljalno delo za zenačenje civilnopravnega reda; Peti mednarodni kongres za letalsko pravo v Pragi; I. U. D. Leopold Heyrovský.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1922.

— (Kronika društva Pravnika.) Meseca oktobra in novembra je priredilo društvo pet diskusij o načrtu novega kazenskega zakona. Predavali so: dne 21. oktobra g. dr. Krivic: »Dolus in culpa po načrtu«, isti dne 28. oktobra: »Vračunljivost v načrtu kazenskega zakona«, dne 4. novembra dr. Lapajne: »Novo meddržavno kazensko pravo«, dne 11. in 18. novembra dv. sv. Regally: »Kazen in nje odmera po načrtu k. z.«. Predavanje dr. Lapajneteta prinašamo v današnji številki, vsebino ostalih predavanj bomo priobčili kasneje.

— (Osebne vesti.) Imenovani so: dvorni svetnik Josip Fon za podpredsednika okrožnega sodišča v Mariboru, višjedeželnosodni svetnik Albert Levičnik za svetnika pri višjem dež. sodišču v Ljubljani, sodna svetnika Franjo Posega za višjega deželnosodnega svetnika v Mari-

boru in dr. Ivan Modic za višje deželno sodnega svetnika pri deželni sodišču v Ljubljani, za deželno sodne svetnike Fran Pečnik in Janko Sernec za Maribor, dr. Alojzij Gradnik za Ljubljano, za deželno sodne svetnike in predstojnike okrajnih sodišč dr. Arnold Pernat v Laškem, dr. Fran Kalan v Velikih Laščah, dr. Milko Kranjc v Kranjski gori in dr. Fran Kovča v Murski Soboti; za okrajne sodnike in sodne predstojnike dr. Josip Sašelj za Šmarje pri Jelšah, dr. Tomo Turato za Gornjo Radgono in Anton Potočnik za Šoštanj; za okrajna sodnika dr. Mile Jenko in dr. Niko I. Vrabel za Maribor; za sodnike na določenih služb. mestih sodniki dr. Leopold Mastnak in Boris Kenk za višje deželno sodišče v Ljubljani, Josip Vejnar za Maribor, Valentin Eržen za Krško, dr. Luka Kravina za Mursko Soboto, dr. Franjo Macarol za Ljubljano, dr. Peter Jereb za Maribor, dr. Josip Šmid za Laško, Janko Čerček za Metliko, dr. Bogdan Petelin, dr. Viktor Vovk in Makso Juvanc za Ljubljano, Karl Ivanc za Mursko Soboto, dr. Fran Muhič za Ormož, dr. Ivan Mak za Mursko Soboto, Fran Češark za Črnomelj, Fran Orožen za Sevnico, Josip Baričevič za Cerknico, Vladimir Velušček za Litijo, Artur Mrevlje za Kozje, Avgust Habermut za Gor. Radgono, dalje auskultanta Fran Farkaš za Mursko Soboto in Stanko Bregar za Ribnico; za sodnika za okrožje višjega deželnega sodišča sta imenovana auskultanta Rajko Lederhas in dr. Ernest Rosina; sodnik dr. Fr. Strižič je premeščen iz Murske Sobote v Ptuj. — Finančni prokurator dr. Hubert Souvan v Ljubljani je pomaknjen v V. čin. razred. Za okrajnega komisarja je imenovan prov. vladni koncipist Makso Kandrič. — Odvetniško pisarno so otvorili dr. Josip Cepuder v Ljubljani, dr. Alojzij Goričan v Celju dr. Artur Wurzbacher v Češnjici pri Moravčah in dr. Alojzij Klemenčič v Mariboru. — Umrli sta Ivan Kaučnik, predsednik višjega deželnega sodišča v Ljubljani, in avskultant Josip Turk. Iz državne službe so izstopili sodniki dr. Maks Šnuderl, dr. Jože Pretnar, dr. Josip Lavrič in avskultant dr. Rihard Pintar.

— († Dr. Alojzij Homan.) V zadnji številki smo se spominjali umrlega dr. Fr. Zupanca, ustanovitelja sodno zdravniške terminologije, danes moramo pisati posmrtnico dr. Alojziju Homanu, zdravniku v Radečah, ki je nadaljeval delo Zupančevo. Dr. Zupanc je v svojih sestavkih podajal sistematično gradivo za zdravniško terminologijo dr. Homan pa je gradivo zbral in izdal 1906 v majhni, a vsakemu juristu in zdravniku znani »Nemško slovenski sodno zdravniški terminologiji«. Knjižica je bila sprejeta z zasluženim priznanjem tako v pravniških kakor v zdravniških krogih. Poleg terminologije je napisal dr. Homan še učno knjigo »Somatologija in higijena« in mnogo manjših strokovnih razprav. Bil je goreč Jugoslovan. Umrli je dne 13. novembra t. l. Ohranimo mu časten spomin!

— (Heyrovský in Horáček.) Češka univerza v Pragi je obhajala v novemberskih dneh dve slavlji, 70letnico profesorja rimskega prva dr. Leopolda Heyrovskega in 60letnico profesorja narodnega gospodarstva dr. Cirila Horáčka, letošnjega rektorja na univerzi. Dr. Heyrovský se je

porodil 14. nov. 1852, prišel v 70. letih na takrat še nerazdeljeno praško univerzo in se vpisal tu na pravni fakulteti. Slavni profesor rimskega prava Esmarh je vzbudil v njem zanimanje in ljubezen do historičnega študija. Pozneje je poslušal Heyrovský Brinza v Monakovem in Brunsa v Berlinu. Ko se je vrnil iz tujine na domača tla, se je habilitoval leta 1878. na praški univerzi za rimsko pravo. Predava rimsko pravo torej že 44 let! Izmed njegovih spisov je najbolj znana knjiga: »Zgodovina in sistem rimskega privatnega prava«. Knjiga je izšla v letih 1886—80 pod naslovom »Institucije rimskega prava« in je doživela dosedaj že pet izdaj. Knjiga je sploh prvo češko sistematsko delo na polju privatnega prava. Stoji na višini moderne znanosti in polaga veliko važnost na dogmatično-sistematsko stran. Zato je kot uvod v pravni študij neprecenljive važnosti. — Dr. Ciril Horáček, ki je dne 7. novembra t. l. slavil 60letnico svojega rojstva, je bil učenec Bráfov. Udejstvoval se ni samo literarno, ampak tudi politično. Njegova velika izkustva Čehi prav cenijo; po prevratu je bil tudi že minister. Njegovih spisov je nebroj, pisal je o valutnih, agrarnem, mezdnem in sploh socialnem vprašanju; najbolj znano njegovo delo pa je »Učbenik narodne gospodarske politike«. Češki pravniški krogi so počastili oba slavljenca, posebno pa Heyrovskega, ki ga prištevajo med poslednjega še živečega so-ustanovitelja obnovljene univerze na pravniški fakulteti. Fakulteta je izdala ob tej priliki slavnostni zbornik. Češkim tovarišem se pridružuje v čestitkah tudi Slov. Pravniki in želi obema učenjakoma, ki sta poznana oba tudi pri nas, posebno še Heyrovský kot prijatelja Slovencev, da bi delovala še mnogo let v prosep svojega naroda!

— (I z e n a č e n j e t r g o v i n s k e g a p r a v a.) To delo pripravlja podosek stalnega zakonodajnega sveta (S. Z. Sv.) za sestavo osnutka trgovinskega zakonika. Njegovi člani vseuč. prof. dr. Milorad Stražnický, dr. Velizar Mitrović in dr. Škerlj so se izjavili najprej o tem, katera pravna materija naj se vzame v novi trgovinski zakonik, ali in kateri izmed sedaj v naši državi veljavnih ali drugih trgovinskih zakonikov naj bi se vzela za podstavo novemu zakoniku, kakšna naj bi bila metoda dela. Profesorja Stražnický in Škerlj sta obenem podala kritiko srbskega predhodnega predloga za zakonik iz l. 1912. in sta poudarjala, da se trg. zakonik ne sme delati brez sodelovanja pozvanih zastopstev v prvi vrsti prizadetih slojev, torej zlasti ne brez sodelovanja trgovskih zbornic. Privatnopravni odsek S. Z. Sv. je dne 1. aprila t. l. sklenil, da naj se člani pododseka čimprej sestanejo, pogovore o omenjenih vprašanjih in naj si razdele delo. Seja se je vršila dne 24. junija t. l. v Beogradu pod predsedstvom g. Djordja B. Nestorovića. Dosegel se je popolen sporazum v vseh navedenih vprašanjih zlasti tudi glede metode dela in razdelilo se je delo po skupinah: splošni nauki, delniška družba in družba z omejeno zavezo, druge družbe, stvarno in obligacijsko pravo. Za nekatere materije, ki spadajo v trgovinsko pravo ali so vsaj z njim v ozki zvezi, bo treba šele dognati ali vstrezajo že izdelani osnutki zahtevam trg. prava. Menično in čekovno pravo naj tvori posebno skupino, ki najbrže ne bo prišla v trgovinski zakonik; isto bo skoro gotovo veljalo za privatno zavarovalno pravo. Osnutek za-

kona o pomorskem pravu s pomorskim zavarovalnim pravom izdeluje posebna komisija, ki je s svojim delom že precej napredovala.

Na določen veljavni zakon ali osnutek kot temelj se ne bo mogoče vezati. Vsi trgovinski zakoni v naši državi so zastareli. Že omenjeni srbski predlog zakonika je prirejen večinoma po novem nemšk. trgovskem zakoniku in bi mogel postati za znaten del našega trgovinskega zakonika nekaka osnova, seveda šele po izvršenih potrebnih mnogoterih izpremembah. Ne more pa biti osnova za stvarno obligacijsko pravo, ker se opira kakor nemški izvirnik na nemški državljanski zakonik, ki ne bo podstava našemu novemu o. d. z. Za ta del bo torej več ali manj čakati, da se ustanove vsaj glavna načela splošnega dela, splošnega obligacijskega prava in nauka o kupu. Š.

— (Analogon k našemu zakonu o zaščiti države v Švici.) Komunistična stranka v Švici se je zapisala v III. internacionalo in zavezala, da se bo držala njenih sklepov in ukrepov. Pa tudi tamkajšnja socialnodemokratska stranka omenja v svojem programu (22. decembra 1920) kakor bojna sredstva za dosego diktature proletariata akcije v masah, demonstracije in politične štrajke. Revolucionarni pokret, usmerjen na splošni prevrat družabnega in državnega reda, se je udeleževal v Švici pri deželnem štrajku v novembru 1918 in ob generalnem štrajku v avgustu 1919 v Zürichu in Baselu ter je švicarska vlada ugotovila, da so udeleženci štrajkov zbirali orožje v svrhu pospeševanja revolucije. Določila švicarskega zveznega kazenskega zakonika (4. februar 1853) niso mogla nuditi zadostne zaščite zoper prevratni pokret, ker kaznujejo veleizdajo in pobuno (punt) le tedaj, če je bila izvršena z uporabo fizičnih sil, in ker ni določbe, da naj se kaznujejo tudi že pripravljalna dela. Ta dejstva so napotila, kakor že prej Holandsko, Angleško, Združene države severoamerikanske, Poljsko, Jugoslavijo in Ogrsko, naposled tudi Švico, da je poskrbela za nova kazenska določila v označenem pogledu. Ubrala pa je pot novelizacije zveznega kazenskega zakonika. Namesto 3. naslova veljavnega kazenskega zakonika stopi po zveznem zakonu z dne 31. januarja 1922 cela vrsta čisto novih določb, a prejšnja so dobila vsaj deloma novo prikrojeno vsebino. Razvrstitev teh določb je dokaj značilna in naj se tu navede, da se more primerjati z našim tkzv. »zakonom o radu i redu«. Naslov III. obsega določbe o veleizdaji, pobuni (puntu), zoperstavljenju, motenju in zaprečevanju skupnih državnih volitev in glasovanj, pregreških pri skupnih državnih volitvah in glasovanjih, pregreških pri kantonalnih volitvah in glasovanjih, kršitvi uradniške dolžnosti ovadbe, ogroževanju ustavnega reda in notranje varnosti, pozivanju in zavajanju h kršitvi vojaških službenih dolžnosti, izpodkopavanju vojaške discipline, nepokornosti zoper povelja in odredbe, motenju občega miru v deželi (Landfriedensbruch, čl. 50). Na koncu novega naslova stoje določbe o sodni pristojnosti za te delikte. Sojenje pripada deloma asisom, deloma drugim zveznim in kantonskim sodiščem, deloma tudi vojaškimi sodiščem. Nadaljnji člen predpisuje izrek, da zapadejo predmeti, ki so se ob izvrševanju deliktov rabili. V zadnji uri je nacionalni svet (Nati-

onalrat) dodal še člen, ki izpopolnuje splošni del kazenskega zakonika in uvaja na novo »pogojno izvršitev kazni v vseh zadevah, opravljenih po zveznem kazenskem zakoniku«. Ta člen pa določa, da sme »sodnik izvršitev kazni zapora, ki ne gre više od enega leta, odgoditi.« — Besedilo zakona je prinesla Schweiz. Zeitschrift für Strafrecht, 1922, v 1. zvezku, obširno oceno iz peresa zveznega odvetnika Frana Stampfli (Bern) pa v 2.—3. zvezku. Avtor ne soglaša povsem s sistematiko, sicer pa se strinja s tendenco zakona in ga osobito brani zoper očitke, da je »Zuchthausgesetz«. Pogreša pa, da ni nobenih določb za mladostne kršitelje novih zakonskih predpisov. — Ako le malo primerjamo švicarski in naš »zakon o radu in redu«, nam pade kar v oči, koliko lažje je operirati z zakonom, ki je novela splošnega kazenskega zakonika kakor v Švici, in ne samostalna tvorba poleg splošnega zakonika kakor pri nas. Slednji način kar po sili ustvarja možnost protislovij. Nadalje pa pade v oči umerjenost kazni švicarskega zakona. Tam ni nič smrtnih kazni, osobito ne pri mladostniki nad 18 let, kakor pri nas. Le za veleizdajo in punt je zagrožena vôza (Zuchthaus), a še to le alternativno z zaporom (Gefängnis).

Dr. M. D.

— (Peti mednarodni kongres za letalsko pravo) se je vršil v dneh 25. do 30. septembra t. l. v Pragi. Kongres je pripravil »mednarodni pravniški komite za letalstvo«, čigar osrednji odbor ima sedež v Parizu. Poprej so se vršili kongresi leta 1911. v Parizu, leta 1912. v Ženevi, leta 1913. v Frankfurtu in leta 1921. v Monakovem. Kongresi po svetovni vojni so važni zlasti radi tega, ker se je med vojno pravno naziranje o tem vprašanju preobrnilo. Predvojni kongresi so priznavali princip prostosti zračnega plovstva, mednarodna konvencija o upravi letalstva, sklenjena leta 1919. v Parizu; pa se je v smislu zahtev zmagovalcev postavila na princip državne suverenitete nad zračnim prostorom, ki se nahaja nad državnim ozemljem. Toda kljub temu je že monakovski kongres izrekel, da pomenja pariška konvencija »povojni« pravni red, torej samo provizorni in priznal prostost zračnega plovstva, seveda s potrebnim ozirom na državno suvereniteto. V tem pravcu je zboroval tudi letošnji praški kongres, ki je uspel kar najlepše. K udeležbi so bile pozvane samo države, ki so članice društva narodov. Prišli so zastopniki 18 držav, uradni delegatov je poslalo 14 držav. Častnim predsednikom zborovanja je bil izvoljen profesor na praški univerzi dr. H o b z a, predsednikom kongresa prof. de L a p r a d e l l e, podpredsednikom pa odvetnik T a l a m o n, predsednik franc. komiteja za mednarodno letalstvo, P i t t a r d, profesor na ženevski univerzi, in C o g l i o l o, profesor na univerzi v Genovi. Kongres je razpravljal poleg drugih vprašanj zlasti o pristajanju letal na suhem in na vodi, o narodnosti letal in o vojnem letalskem pravu.

— (Ali je za razsojo o hudodelstvih in pregreških, učinjenih s tiskom, pristojno porotno sodišče ali sodni dvor?) Naslovno vprašanje je v poslednjem času glede pristojnosti za sojenje o žaljenju na časti, učinjeno s tiskom, zbudilo nekaj pole-

mike v dnevnem časopisju. Kakor znano, je stol sedmorice z odločbo 28. marca 1922 opr. št. Kl 76/22-4, izrekel — protivno stališču viš. dež. sodišča v Ljubljani — da je pristojen sodni dvor in ne porotno sodišče. S to odločbo je sicer to načelno vprašanje rešeno, vsaj za sedaj, ker je višje deželno sodišče pri reševanju poznejših ugovorov proti obtožnicam, temelječim na razlogih nepristojnosti sodnega dvora, iz oportunitetnih razlogov sprejelo nazor stola sedmorice. Zato je za enkrat vsaka nadaljnja polemika izgubila realna tla. Le smotru, da se objektivizira eno kakor drugo stališče, priobčujemo z dovoljenjem kompetentnega mesta nastopno: Še preden je izšla določba stola sedmorice, je predsednik višj. dež. sodišča, videč nevzdržljivo stanje, ki je nastalo vsled navzkrižja med nazorom onih zbornih sodišč, ki so smatrala za pristojne sodne dvore in nazorom višj. dež. sodišča, podal pri ministrstvu pravde predlog, da se vprašanje o tej pristojnosti reši s posebnim zakonom. Ta predlog se v merodajni vsebini glasi: Višje deželno sodišče je mnenja, da določba zadnjega stavka čl. 13 ustave: »Vsa kazniva dejanja, učinjena s tiskom, sodijo redna sodišča« obstoječega pravnega stanja glede pristojnosti ni nič izpremenila. Izraz »redno sodišče« ne pomenja ničesar, ker naš kazenski pravni red ne deli sodišč v redna in izredna, ampak govori v nadpisu drugega poglavja pred § 8 le o »sodiščih«, katera potem označuje v § kot: 1. okr. sodišča, 2. sodne dvore I. stopnje, 3. porotna sodišča, 4. sodne dvore II. stopnje 5. vrhovno sodišče kot kasacijsko sodišče. Stavlja torej porotna sodišča v isto vrsto z drugimi sodišči, ki izvršujejo sodstvo. Tudi ustava v določbah o sodni oblasti (čl. 109—112) ne govori o rednih sodiščih, ampak samo o sodiščih. In ker ustava nikjer ne razveljavlja porotnih sodišč niti v obče niti specialno gledé posameznih deliktov, potem je i nadalje v veljavi določba čl. VI A uvodnega zakona z dne 23. maja 1873 drž. zakona št. 119 h kaz. pr. redu. Kaj si je zakonodajalec ob sestavljanju napačane določbe ustave mislil, ne prihaja v poštev. Zakon je nekaj objektivnega, od mišljenja zakonodajalca neodvisnega. Mišljenje njegovo se more pritegniti le za spoznavanje nejasnih določb ali izrazov zakona. Tu pa ne gré za tako tolmačenje. Izraz »redno sodišče« je jasen, samo ne pove ničesar, zlasti ker se tudi kaz. pr. red sam, kadar rabi antitezo k porotnemu sodišču nikdar ne posluži izraza redno sodišče, ampak le izraza »sodni dvor« (n. pr. § 261) ali pa »sodeče sodišče« v zadnjem odst. čl. VI. uvodn. zak.) Če se je zakonodajalec v ustavi napačno in ne samo nejasno izrazil, tako da ni zadel onega, kar je nameraval, mora napako popraviti, sodnik nima pravice korigirati zakon. V senatu višj. dež. sodišča se poudarja tudi to-le: Po čl. VI uvodn. zakona kaz. pr. reda je opraviti glavno razpravo pred poroto le glede pregreškov in hudodelstev, učinjenih po vsebini (§ 28. tisk. zak.) s tiskom (nemški: Pressinhaltsdelikte). Člen 13 vidovdanske ustave 3. odst. po svojem besedilu nima v mislih le kaznivih dejanj te vrste, temveč i prave specifične tiskovne delikte, ki jih je moči učiniti sploh le v zvezi s tiskom (Pressformdelikte). Taka dejanja se kaznujejo po smislu določb tisk. zakona in njegovi noveli (17. decembra

1862 št. 6 drž. zak. ex 1863 in 15. oktobra 1868 št. 142 drž. zak.) ter po čl. VII—IX. zak. 17. decembra 1862 št. 8. drž. zak. iz leta 1863. Glede vseh teh vrst kaznivih dejanj, učinjenih s tiskom v širšem pomenu besede, je oprava glavne razprave (pristojnost za razsojo na prvi stopnji) redoma porazdeljena med sodišča, navedena v § 8 št. 1—3 k. pr. r. Po besedilu ustave (čl. 13. odst. 3) se torej v področju veljave kaz. pr. reda z dne 23. maja 1873 št. 119 drž. zak. ni ničesar izpremenilo. Zakon sicer sodišča navedena v § 8 št. 1—3 k. pr. r. ne nazivlje nikjer kot redna sodišča, stavlja jih pa med seboj v isto vrsto v nasprotju s sodišči, katera teorija po pravici smatra kot izredna sodišča. Slednja so v § 434 k. pr. r. opisani »preki sod« ter takozvana »izjemna sodišča« po smislu zak. maja 1873 št. 20 drž. zak. ter čl. VII. uvod. z. h k. pr. r. Potemtakem ni druga trajno učinkujočega sredstva, nego kratek zakon, ki bo jasno deklariral stališče. Proti takemu zakonu ni pomisleka, ker bi se ž njim ustava čisto nič ne izpremenila, ampak le nekaj določilo, česar, kakor zgoraj dokazano, v ustavi ni in kar tudi ne spada v ustavo, kajti razdeljevati kompetenco med sodišče ni stvar ustave, ki določaj le pravne temelje, ampak je to stvar posebne zakonodaje z vidika pravne politike. Če se je v istini nameravala za tiskovne delikte izločiti pristojnost porotnih sodišč — in najbrže se je to nameravalo — potem bi zakon utegnil obsegati samo 2 paragrafa. Prvi, meritorni, bi se glasil: »Čl. VI. odst. A zak. z dne 23. maja 1873 drz. z. št. 119 o uvedbi kaz. postop. reda, po katerem spadajo pred porotna sodišča glavne razprave o vseh obtožbah radi hudodelstva in pregreškov, učinjenih z vsebino kakšne tiskovine, se ukine«, drugi pa bi obsegal provedbeno klavzulo. — Ni treba šele povdarjati, da drž. osnovni zakon z dne 21. decembra 1867 št. 144 drž. zak. s svojim členom 11 spričo določb člena 142 ustave nima več veljave.

— (T e r i t o r i a l n e s p r e m e m b e.) Min. pravde je pridelilo okr. sodišču v Gornji Radgoni ves del radgonskega sodnega okraja, ki je pripadel nam, in od cmureškega okraja občine Konjišče, Vratja vas, Vratji vrh, Podgorje, Drobtinci, Masova, Žiberce, Grabe in dele občin Gosdorf, Diepersdorf, Fluttendorf (ti deli so se spojili s krajevno občino Konjišče) in Donnesdorf ki so se spojili s krajevno občino Apače). Od ostalega, naši kraljevini pripadlega dela cmureškega sodnega okraja so se pridelile občine Draženvrh, Lokavci, Rožengrunt, Ščavnica, Velka in Trata okrajnemu sodišču pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah, občina Sladki vrh okrajnemu sodišču v Mariboru. Okrajnemu sodišču v Mariboru so prideljeni tudi nam pripadli del občine Schlossberg-Gradišče (priklopljen h krajevni občini Selnica ob Dravi), 4 hiše od občine Glanz (priklopljene h krajevni občini Št. Jurij ob Pesnici) in del občine Spielfeld (priklopljen h krajevni občini Št. Ilj) V politično-upravnem oziru spada ozemlje, ki se je pridelilo okrajnemu sodišču v Gornji Radgoni k okrajnemu glavarstvu Ljutomeru, ostalo pa k okrajnemu glavarstvu v Mariboru.

c) Odgovora, ki ne nudi zanesljive slike prepričanja porotnikov in trdne podlage za zakonito razsodbo, ne sme sodni dvor uporabiti, temveč mora vprašanje, če treba, popolniti in popraviti, ga porotnikom vnovič razjasniti in posvetovanje porotnikov obnoviti po zadnjem stavku § 330 k. pr. r.	312
d) Predlog na delegacijo ima odložno moč. — Ko se obistini neizpodbitna domneva 3 odst. § 46. k. pr. r., ugasne zasebnemu obtožitelju pravica pregona. Ničnostni razlog toč. 4. § 281. k. pr. r. more zakriviti sodnik samo na glavni razpravi	314
6) Književna poročila	318
7) Razne vesti	322

Vabila na naročbo.

Kakor druga periodična glasila se mora boriti tudi „Slovenski Pravniki“ z velikimi težkočami. Stroški za izdajanje lista so dosegli tako ogromno višino, da treba pritegniti prav vse pravniške kroge, če hočemo vzdržati naše glasilo.

Kakor nam je bilo to potrebno pred 37 leti, še občutneje bi ga pogrešali sedaj. „Slovenski Pravniki“ naj nas zlasti seznanja z izpremembami v pravniškem svetu doma in na tujem, z razvojem, ki koraka v sedanji dobi ravno tako naglo kakor na drugih poljih tudi v pravni stroki, še prav posebno pa s problemi izenačenja prava v ujedinjeni domovini.

„Slovenski Pravniki“ bo izhajal prihodnje leto kot dvo-mesečnik 1. vsakega drugega meseca na štirih tiskanih polah. Ena pola bo prinašala samo odločbe Stola sedmorice in se bo dala izločiti in pozneje kot posebna zbirka vezati. Obseg se bo torej glasilu znatno razširil. Kljub temu name-rava odbor predlagati samo malenkostno zvišanje naročnine. Vabimo torej, da vzdržimo list, vse slovenske pravnike v krog naročnikov.

Odbor društva Pravnika.

312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400

312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400

